

วารสารห้องสมุด

T.L.A. BULLETIN

ISSN 0857-0086

ปีที่ 53 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2552

วารสารห้องสมุด
T.L.A. BULLETIN

ISSN 0857-0086 ปีที่ 53 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2552

เจ้าของ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต
นายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

บรรณาธิการประจำฉบับ รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน

กองบรรณาธิการประจำฉบับ ดร. สุริทอง ศรีสะอาด
ดร. นฤมล รื่นไวย์
อาจารย์พิมล เมฆสวัสดิ์
นางสาวประภาพร จงสมจิตต์
นางสาวสมฤทัย แสงสุริยศิลป์

บรรณาธิการผู้พิมพ์โฆษณา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวดี วิเชษฐ์พันธุ์

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ ศาสตราจารย์ ดร. ชุติมา สัจจานันท์
รองศาสตราจารย์ ดร. ทัศนา หาญพล
รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน
ดร.สุริทอง ศรีสะอาด
ดร.พฐา สุวรรณรัตน์

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน, กรกฎาคม-ธันวาคม)

สถานที่ติดต่อ สำนักงาน สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น
เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทร. (02) 734-9022-3, (02) 736-7838
โทรสาร (02) 734-9021

จัดพิมพ์โดย หจก.รวิน พริ้นติ้ง กรุ๊ป
510/35 ประชาอุทิศ 6 ราษฎร์บูรณะ กทม. 10140
โทร. (02) 873-0070-1

◎ บทความทุกเรื่องจะได้รับการตรวจความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

◎ ข้อความและข้อคิดเห็นในบทความ เป็นความคิดเห็นส่วนตัวและเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน มิใช่เป็นความคิดเห็นหรือความรับผิดชอบของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย การนำบทความใดๆ ในวารสารไปพิมพ์เผยแพร่ ขอให้ติดต่อขออนุญาตกับผู้เขียนโดยตรง

จากบรรณาธิการ

วารสารห้องสมุด เป็นวารสารวิชาชีพของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย จัดพิมพ์เผยแพร่เพื่อเสนอสาระความก้าวหน้าทางวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์มาอย่างต่อเนื่องเป็นปีที่ 53

บทความประจำฉบับ เริ่มต้นที่เนื้อหาจากภาพปกการทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลศาสตราจารย์คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต ประจำปี 2551 แด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เจ้าฟ้านักพัฒนาห้องสมุดและการรู้หนังสือของปวงชนชาวไทย

บทความที่ใช้สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพและความสำเร็จในการดำเนินงานห้องสมุดตามเกณฑ์มาตรฐาน เช่น มาตรฐาน ISO11620 : 2008 และบทความเรื่อง คุณค่าของหนังสือดีในอดีต นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอบทความวิจัยที่น่าสนใจ 3 เรื่อง ได้แก่ การสำรวจการใช้วารสารในห้องสมุด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้และความต้องการบริการของห้องสมุดของอาจารย์และและนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์และการค้นคืนสารสนเทศตามการจัดหมวดหมู่ระบบทศนิยมดิวอี้แบบสหความสัมพันธ์

เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการและวิชาชีพ จึงขอเชิญชวนสมาชิกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยและผู้สนใจส่งบทความมาเผยแพร่เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาวิชาชีพ โดยส่งมาที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย หรือที่บรรณาธิการประจำฉบับ รศ.ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน email : nwipawin@gmail.com

บรรณาธิการ

สารบัญ

วารสารห้องสมุด ปีที่ 53 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2552

บรรณาธิการ หน้า

บทความทั่วไป

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เจ้าฟ้านักพัฒนาห้องสมุดและการรู้หนังสือของปวงชนชนชาวไทย "รางวัลศาสตราจารย์ คุณหญิง แม้นมาส ชวลิต ประจำปี 2551" สุจิตร สุวภาพ 1

ISO 11620 : 2008 มาตรฐานตัวชี้วัด : กุญแจวัดค่าแห่งความสำเร็จของงานห้องสมุด สุวรรณา ธนพัฒน์ 3

คุณค่าของหนังสือดีในอดีต วิทยากร เชียงกูล 12

บทความวิจัย

การใช้วารสารภาษาไทยในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นภพรรษ สุดปาน 23

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้และความต้องการบริการของห้องสมุดของอาจารย์และนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ ศศิพิมล ประพินพงศกร 36

การค้นคืนสารสนเทศตามการจัดหมวดหมู่ระบบทศนิยมดิวอี้แบบสหความสัมพันธ์ วิไลพร เลิศมหาเกียรติ 54

บทวิจารณ์หนังสือ 61

การสมัครเป็นสมาชิกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย 62

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เจ้าฟ้านักพัฒนาห้องสมุดและการรู้หนังสือของปวงชนชาวไทย
"รางวัลศาสตราจารย์ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต ประจำปี 2551"

สุจิตร สุวภาพ*

คณะกรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลศาสตราจารย์คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต ประจำปี 2551 แด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะองค์อุปถัมภ์สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ที่ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาห้องสมุด และการรู้หนังสือของปวงชนชาวไทย

ในปี 2551 นับเป็นปีที่ 2 ที่คณะกรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้พิจารณาคัดเลือกผู้ทำความดีเพื่อสังคม โดยมีมติทูลเกล้าถวายรางวัลแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระองค์ที่ 3 ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันเสาร์ที่ 2 เมษายน พุทธศักราช 2498 ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต ทรงเริ่มต้นการศึกษาระดับอนุบาล เมื่อพุทธศักราช 2501 ณ โรงเรียนจิตรลดา ในเขตพระราชฐานพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต โดยทรงศึกษาต่อเนื่องไปจนถึงระดับมัธยมศึกษา ตลอดระยะเวลาที่ทรงศึกษา ทรงเอาพระทัยใส่ในการเรียน โปรดการอ่าน และการศึกษาวรรณคดี ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ทรงเริ่มแต่งคำประพันธ์ต่างๆ ทั้งร้อยแก้ว และร้อยกรอง ตั้งแต่ยังทรงศึกษา ในชั้นประถมศึกษา โปรดการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ทั้งด้านกีฬา ดนตรี บันเทิง และกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ หลังจากทรงสำเร็จการศึกษา ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย ในแผนกศิลปะจากโรงเรียนจิตรลดา เมื่อพุทธศักราช 2516 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2519 ทรงสำเร็จการศึกษาและทรงเข้ารับพระราชทานปริญญา อักษรศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง เหรียญทอง สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ในพุทธศักราช 2520

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาตะวันออก จากมหาวิทยาลัยศิลปากร ในปีการศึกษา 2522 และทรงสำเร็จการศึกษา อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาบาลี - สันสกฤต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2524 ต่อมาด้วยความสนพระทัยงานด้านการพัฒนา โดยอาศัยหลักวิชาการ ศึกษาหรือการเรียนรู้เป็นแกน ทรงเข้าศึกษาต่อในระดับดุษฎีบัณฑิต ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และทรงสำเร็จการศึกษาและรับพระราชทานปริญญา การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ในปีการศึกษา 2529

*รองผู้อำนวยการ ส่วนเครือข่ายความรู้ ฝ่ายบริการความรู้ ผู้ลงทุนสถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน
กรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
ประธานแผนกมาตรฐานห้องสมุด สมาคมห้องสมุดฯ
และ ประธานชมรมห้องสมุดเฉพาะ สมาคมห้องสมุดฯ

ในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม พุทธศักราช 2520 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม สถาปนาพระราชอิสริยยศ และพระราชอิสริยศักดิ์ เป็น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี และจาก พระวิริยะอุตสาหะในการทรงศึกษาหาความรู้และ บำเพ็ญพระราชกิจนานัปการ พระเกียรติคุณเป็นที่ ประจักษ์ชัดแจ้ง ทั้งในราชอาณาจักรและนานาชาติ ทรงรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์แห่งราช อาณาจักรไทย และทรงรับการทูลเกล้าฯ ถวายเครื่อง ราชอิสริยาภรณ์จากนานาประเทศ สมเด็จพระเทพรัตน ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระปรีชาสามารถ หลายด้าน ทั้งด้านภาษา ทรงศึกษาทั้งภาษาไทย และ ภาษาต่างประเทศหลายภาษา ได้แก่ ภาษาบาลี ภาษา สันสกฤต ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเขมร ภาษาจีน และภาษาเยอรมัน ทรงมีพระปรีชาด้านดนตรี และทรงมีพระอัจฉริยภาพในการเรียงร้อยอักษร จึงทรง พระราชนิพนธ์ร้อยแก้วและร้อยกรองไว้เป็นจำนวนมาก มีทั้งประเภทบทความ เรื่องสั้น ความเรียง คำนำ บทกวี บทเพลง เรื่องแปล และสารคดี เป็นต้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านต่าง ๆ ครอบคลุม งานสำคัญอันเป็นประโยชน์หลักของบ้านเมืองไม่ว่า จะเป็นด้านการศึกษา การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย การพัฒนาสังคม การต่างประเทศ การสาธารณสุข ศาสนา เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการพัฒนา ห้องสมุดและการรู้หนังสือ พระองค์ทรงรับสมาคม ห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ไว้ในพระราชูปถัมภ์ ตั้งแต่ ปีพุทธศักราช 2519 และสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศ ไทยฯ ได้เจริญรอยตามที่พระองค์ทรงแนะนำและโดย พระราชประสงค์เป็นเวลากว่า 34 ปี โดยได้ขยาย และพัฒนากิจการห้องสมุดทั้งในด้านการพัฒนา ห้องสมุดมีชีวิต สถานภาพบรรณารักษ์ การจัดทำ มาตรฐานห้องสมุด จรรยาบรรณ ตลอดจนการศึกษาวิชา บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ทำให้ห้องสมุด ทั่วประเทศมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งได้นำ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหารจัดการ และบริการในห้องสมุด ในลักษณะห้องสมุดไร้พรมแดน ที่ประชาชน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานที่ มีโอกาสได้ เรียนรู้และรับความรู้ข่าวสารได้อย่างทั่วถึง สะดวก และรวดเร็ว ในปีพุทธศักราช 2534 เนื่องในวโรกาส เฉลิมพระชนมพรรษา พระชนมายุ 36 พรรษา กระทรวง ศึกษาธิการได้รับพระราชทานพระราชานุญาตให้ ดำเนินโครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี เพื่อเฉลิมพระเกียรติและเพื่อสนองแนวทางพระราชดำริ ในการส่งเสริมการศึกษาสำหรับประชาชน 76 แห่ง ทั่วประเทศ ตลอดจนทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเสด็จ เป็นองค์ประธานในการประชุมสมัชชาสากลว่าด้วยการ ศึกษาผู้ใช้ และได้ทรงพระราชทานลายพระหัตถ์ เชิญชวนให้ร่วมกันทำให้ชาวโลกอ่านออกเขียนได้ และอุทิศตนเพื่อมุ่งช่วยเหลือสังคม โดยไม่คำนึงถึง อุปสรรคและความเหน็ดเหนื่อย

มูลนิธิตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้เลือก ให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เป็นผู้คัดเลือก ผู้ทำความดีในสาขา **"การพัฒนาห้องสมุด : รางวัล ศาสตราจารย์ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต"** เพื่อเชิดชู ผู้ทำความดีเพื่อสังคม โดยมีผลงานเป็นที่ประจักษ์แก่ สาธารณชนมาอย่างต่อเนื่อง และสมควรส่งเสริมให้มี การดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและ สังคมอย่างยั่งยืน ทั้งนี้คณะกรรมการบริหารสมาคม ห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้พิจารณาคัดเลือก ผู้ทำความดี เพื่อสังคมครั้งแรกใน พ.ศ. 2550 เพื่อมอบ รางวัลและเงินสนับสนุนจำนวน 1 ล้านบาท โดยผู้ได้รับ รางวัลในปีดังกล่าว ได้แก่ ศาสตราจารย์คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต ในฐานะผู้หนึ่งที่ได้ก่อตั้งสมาคมห้องสมุด แห่งประเทศไทยมากว่า 50 ปี อีกทั้งหลังจากเกษียณ อายุราชการ ยังได้ทำงานสมาคมห้องสมุดแห่ง ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง

❐ ❐ ❐

ISO 11620 : 2008 มาตรฐานตัวชี้วัด : กุญแจวัดค่าแห่งความสำเร็จของงานห้องสมุด

สุวรรณา ธนพัฒน์ *

บทคัดย่อ

มาตรฐาน ISO 11620 : 2008 เป็นมาตรฐานตัวชี้วัดที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานห้องสมุด ประกอบด้วย 45 ตัวชี้วัด เป็นตัวชี้วัดที่ออกแบบสำหรับห้องสมุดทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุดในประเทศที่กำลังพัฒนาหรือห้องสมุดในประเทศที่พัฒนาแล้ว เป็นชุดของตัวชี้วัดที่ผ่านการทดสอบการใช้งานโดยนักวิจัยและได้รับการยอมรับโดยทั่วไป ทั้งนี้ห้องสมุดแต่ละแห่งอาจเพิ่มเติมตัวชี้วัดได้

คำสำคัญ : มาตรฐานห้องสมุด, ตัวชี้วัด, ไอเอสโอ

*กลุ่มพัฒนาและบริหารสารสนเทศมาตรฐาน สำนักบริหารมาตรฐานระหว่างประเทศ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

ISO/TC 46/SC 8/WG 4 : Performance indicators for library เป็นคณะทำงานภายใต้ ISOTC 46 SC 8 : Quality - Statistics and performance evaluation ซึ่งเป็นคณะอนุกรรมการคณะหนึ่ง ภายใต้คณะกรรมการวิชาการด้านการเอกสารและสารสนเทศขององค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (Internation Organization for Standardization-ISO) กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับคุณภาพห้องสมุดและแหล่งให้บริการสารสนเทศ การจัดทำสถิติและการประเมินผล รวมถึงตัวชี้วัดโดยได้กำหนดมาตรฐานตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการดำเนินงานของห้องสมุด ที่มีรูปแบบการให้บริการแบบดั้งเดิม (Traditional library services) คือ

- ISO 11620: 1998 Information and documentation--Library performance indicators
- ISO 11620: 1998/Amd.1: 2003 Additional performance indicators for libraries

และมาตรฐานตัวชี้วัดการประเมินผลการดำเนินงานของห้องสมุดที่มีรูปแบบการให้บริการแบบอิเล็กทรอนิกส์ (electronic library services) คือ

- ISO/TR 20983: 2003 Information and documentation--Performance indicators for electronic library services

ต่อมา ISO/TC 46/SC 8 /WG 4 ได้มีการพิจารณาทบทวนมาตรฐานตัวชี้วัดดังกล่าวให้มีความเหมาะสมและสอดรับกับสภาพแวดล้อมและกิจกรรมของห้องสมุด รวมถึงงานบริการของห้องสมุดที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อกำหนดให้ใช้แทนมาตรฐาน ISO 11620: 1998 และ ISO/TR 20983: 2003 โดยประกาศเป็นมาตรฐาน ISO 11620: 2008 Information and documentation--Library performance indicators ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2008 ซึ่งเป็นการปรับปรุงเนื้อหาสาระทางวิชาการ โดยใช้แนวความคิดของ Balanced Scorecard เป็นกรอบในการสร้างชุดของตัวชี้วัด เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของห้องสมุดทั้ง 4 ด้านดังนี้

1. ด้านทรัพยากร การเข้าถึง และ ปัจจัยพื้นฐาน เพื่อประเมินความเพียงพอ ความพร้อมของทรัพยากรสารสนเทศและบริการของห้องสมุด

2. ด้านการใช้งาน เพื่อประเมินการใช้งานเกี่ยวกับทรัพยากรและบริการของห้องสมุด

3. ด้านประสิทธิภาพ เพื่อประเมินประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและบริการของห้องสมุด

4. ด้านศักยภาพ & การพัฒนา เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าด้านทรัพยากร และบริการของห้องสมุด และความสามารถในการหารายได้ที่เพียงพอต่อการพัฒนาห้องสมุด

ทั้ง ISO กำหนดมาตรฐานตัวชี้วัดสำหรับการประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานห้องสมุด รวมทั้งสิ้น 45 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. จำนวนชื่อเรื่องที่ผู้ใช้บริการต้องการและห้องสมุดมีพร้อมให้บริการ เพื่อประเมินว่าเอกสารที่ห้องสมุดมี หรือได้รับสิทธิ์ เป็นที่ต้องการของผู้ใช้บริการ และห้องสมุดมีพร้อมให้บริการเมื่อผู้ใช้บริการร้องขอ

วิธีการ : 1) สุ่มตัวอย่างผู้ใช้บริการ และถามผู้ใช้บริการว่าชื่อเรื่องที่ต้องการไม่ว่าจะอยู่ในรูปของสิ่งตีพิมพ์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นรายการชื่อเรื่องที่ห้องสมุดมีหรือได้รับสิทธิ์ ที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ?

2) สุ่มตัวอย่างจากการขอยืม / การค้นหาหรือการใช้เอกสารในห้องสมุด

2. **ร้อยละของชื่อเรื่องที่มีในห้องสมุดเป็นที่ต้องการของผู้ใช้บริการ** เพื่อประเมินจำนวนชื่อเรื่องที่เป็นที่ต้องการของผู้ใช้บริการที่มีในห้องสมุด

วิธีการ : สุ่มตัวอย่างชื่อเรื่องที่ผู้ใช้บริการต้องการ โดยสอบถามผู้ใช้บริการในกลุ่มตัวอย่างว่าต้องการเอกสารชื่อเรื่องใด

**กรณีที่ชื่อเรื่องนั้นจัดพิมพ์หรือสั่งซื้อก่อนการประเมินผลและยังไม่ได้รับตัวเล่ม ให้นับชื่อเรื่องนั้นด้วย*

3. **ระดับความสำเร็จในการสืบค้นและพบเรื่องที่ต้องการ**เพื่อวัดความสำเร็จของห้องสมุด ในกรณีที่ผู้ใช้บริการค้นหาเรื่องที่ต้องการพบ และบอกได้ว่าจะหาเรื่องที่ต้องการได้จากที่ไหน และหาตัวเล่มได้อย่างไร

วิธีการ: ให้ผู้ใช้บริการค้นหาเรื่องที่ต้องการแล้วสัมภาษณ์และให้กรอกข้อมูลเกี่ยวกับคำค้น หัวเรื่อง เลขหมู่ ของเรื่องที่เกี่ยวข้อง

**ค่าแห่งความสำเร็จขึ้นอยู่กับระดับความรู้ความสามารถในการสืบค้นของผู้ใช้บริการด้วย*

4. **ร้อยละของการเข้าใช้งานในระบบที่ถูกปฏิเสธ** เพื่อประเมินว่าการเข้าถึงฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (*e*-Database) มีเพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้บริการ

วิธีการ : นับจำนวนครั้งของความพยายามที่จะเข้าใช้งานในฐานข้อมูล (Database) ไม่สามารถทำได้ในช่วงเวลาที่กำหนด โดยแยกวัดผลแต่ละฐานข้อมูล

5. **การจัดเก็บเอกสารขึ้นชั้นอย่างถูกต้อง** เพื่อประเมินว่าเอกสารที่มีอยู่ในห้องสมุดมีการจัดเก็บบนชั้นถูกต้อง

วิธีการ : 1) ตรวจสอบเอกสารในกลุ่มตัวอย่างที่อยู่บนชั้น โดยใช้บัตร Shelf list ตรวจสอบความถูกต้องในการจัดเรียงถูกต้อง และการบันทึกรายการที่ไม่พบ

2) สำรวจเอกสารที่อยู่บนชั้นในกลุ่มตัวอย่าง โดยให้นับเอกสารที่เก็บผิดที่และจดบันทึกรายการที่เก็บผิด

6. **เวลาเฉลี่ยในการค้นพบเอกสารจากชั้นปิด** เพื่อประเมินว่าระบบการค้นคืนเอกสารมีประสิทธิภาพหรือไม่

วิธีการ : สุ่มตัวอย่างเอกสารที่เก็บบนชั้นปิด และให้หาเอกสารที่ผู้ใช้บริการต้องการ นับเวลาเป็นนาที/ชั่วโมง การหาเวลาเฉลี่ยให้ใช้เวลาตั้งแต่ได้รับคำขอจนหาตัวเล่มเอกสารมาให้ผู้ใช้บริการได้

7. **ความเร็วในการให้บริการยืมระหว่างห้องสมุด** เพื่อประเมินระยะเวลาในการให้บริการยืมระหว่างห้องสมุด รวมถึงบริการจัดส่งเอกสาร นับตั้งแต่การรับคำขอจนได้เอกสารตามความต้องการ

วิธีการ : สุ่มตัวอย่างนับเวลาที่ เจ้าหน้าที่ใช้ในการให้บริการยืมระหว่างห้องสมุด รวมบริการจัดส่งเอกสาร จนได้รับเอกสารตามคำขอ

**ความสำเร็จวัดที่ห้องสมุดที่ให้ยืมส่งเอกสารตามรายการคำขอมายังห้องสมุดที่ยืม*

8. **ร้อยละของความสำเร็จในการให้บริการยืมระหว่างห้องสมุด** เพื่อประเมินว่ารายการเอกสารที่ให้บริการยืมระหว่างห้องสมุด และบริการจัดส่งเอกสารตามที่ได้รับคำขอ สามารถดำเนินการได้สำเร็จ

วิธีการ : นับจำนวนครั้งที่ดำเนินการให้บริการยืมระหว่างห้องสมุดและบริการจัดส่งเอกสารได้สำเร็จ

**ความสำเร็จวัดที่การดำเนินการให้บริการยืมระหว่างห้องสมุด และบริการจัดส่งเอกสารเมื่อเอกสารตามรายการคำขอได้จัดส่งมายังห้องสมุดที่ยืม*

9. **สิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดให้บริการต่อรายหัวประชากร** เพื่อประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก

ที่ห้องสมุดจัดให้บริการ ต่อประชากรที่รับบริการ 1,000 คน

วิธีการ : คิดสัดส่วนของสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดให้บริการต่อสมาชิก 1,000 คน

10. จำนวนชั่วโมงในการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่อรายหัวประชากร

เพื่อประเมินระยะเวลาที่เปิดให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดให้ผู้ใช้บริการโดยเฉลี่ยในช่วงเวลา 1 ปี

วิธีการ : สุ่มตัวอย่าง หาจำนวนชั่วโมงที่ให้บริการในส่วนของสิ่งอำนวยความสะดวก ในช่วงที่ห้องสมุดเปิดทำการ

**กรณีที่สิ่งอำนวยความสะดวกของห้องสมุดมีชั่วโมงการเปิดให้บริการในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน ให้คำนวณแยกพื้นที่ให้บริการ*

11. พื้นที่ที่จัดให้บริการต่อรายหัวประชากร

เพื่อประเมินว่า ห้องสมุดให้ความสำคัญในการจัดสถานที่เพื่อผู้ใช้บริการ

วิธีการ : คิดคำนวณพื้นที่ในการบริการเป็นตารางเมตรต่อจำนวนประชากรที่ให้บริการ

*มีผลต่อการประเมินค่าของหน่วยงานในการขยายพื้นที่ให้บริการเพิ่ม

12. จำนวนที่นั่งต่อรายหัวประชากร

เพื่อประเมินว่าจำนวนที่นั่งที่ห้องสมุดจัดให้บริการสำหรับนั่งอ่าน/ค้นคว้าในห้องสมุดต่อประชากร 1,000 คน

วิธีการ : คิดคำนวณที่นั่งที่ให้บริการในการอ่าน/ค้นคว้าในห้องสมุด ต่อจำนวนประชากร 1,000 คน

13. เวลาเปิดให้บริการเปรียบเทียบกับความต้องการของผู้ใช้บริการ

เพื่อประเมินว่าช่วงเวลาเปิดให้บริการของห้องสมุดตอบสนองกับความต้องการของผู้ใช้บริการ

วิธีการ : ทำแบบสำรวจความต้องการของผู้ใช้บริการ โดยระบุเวลาที่เปิดบริการ สถานะของผู้ใช้บริการเพื่อระบุความต้องการเฉพาะราย

14. จำนวนบุคลากรต่อรายหัวประชากร

เพื่อประเมินจำนวนบุคลากรของห้องสมุดต่อจำนวนประชากรที่ให้บริการ 1,000 คน

วิธีการ : คิดคำนวณจำนวนบุคลากร ห้องสมุดที่ทำงานเต็มเวลาต่อจำนวนประชากรที่ให้บริการ 1,000 คน

15. จำนวนเอกสารที่ให้บริการยืม

เพื่อประเมินอัตราการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ

วิธีการ : นับจำนวนเอกสารที่ให้ยืมในทรัพยากรสารสนเทศ ที่ระบุในช่วงเวลาที่กำหนดจากจำนวนเอกสารที่มีให้บริการทั้งหมด (รอบ 1 ปี)

16. จำนวนเอกสารที่มีการยืมต่อรายหัวประชากร

เพื่อประเมินการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด โดยประชากรที่ให้บริการ เพื่อดูถึงสารสนเทศที่ต้องมีการส่งเสริมการใช้

วิธีการ : นับจำนวนเอกสารที่มีการยืมใช้ในรอบ 1 ปี : จำนวนประชากรที่ให้บริการทั้งหมด

** สัมพันธ์กับความสามารถของบรรณารักษ์ในการประชาสัมพันธ์การใช้ทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด*

17. ร้อยละของเอกสารที่ไม่มีการใช้

เพื่อประเมินเอกสารที่ไม่มีการใช้ ในช่วงเวลาที่กำหนด

วิธีการ : 1) สุ่มตัวอย่างเอกสารที่มีในห้องสมุดเพื่อดูว่ามีการยืม หรือมีการใช้ในช่วงเวลาที่กำหนด

วิธีการ : จำนวนคำถามที่ได้รับทางอิเล็กทรอนิกส์ในช่วงเวลาที่กำหนด คิดเป็นอัตราร้อยละของจำนวนคำถามที่ได้รับทั้งหมด

2) ใช้ข้อมูลจากระบบคอมพิวเตอร์นับจำนวนเอกสารที่มีการยืมในระหว่างช่วงเวลาที่กำหนด

18. จำนวนข้อมูลที่มีการดาวน์โหลดต่อรายหัวประชากร

เพื่อประเมินว่าผู้ใช้บริการพบข้อมูลที่น่าสนใจในสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์และฐานข้อมูลห้องสมุด

วิธีการ : นับจำนวนข้อมูลที่ดาวน์โหลดจากสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ ในช่วงเวลาที่กำหนด/จำนวนประชากรที่ให้บริการ

**มีผลจากปัจจัยภายนอกเช่น ความสามารถและทักษะในการสืบค้นของผู้ใช้บริการในระบบเครือข่ายค่าธรรมเนียมในการเข้าถึงสารสนเทศที่ให้บริการ*

19. จำนวนทรัพยากรสารสนเทศที่มีการใช้ในห้องสมุดต่อรายหัวประชากร

เพื่อประเมินการใช้ทรัพยากรสารสนเทศภายในห้องสมุด

วิธีการ : นับจำนวนเอกสารก่อนเก็บขึ้นชั้น ระบุช่วงเวลาที่กำหนด

20. จำนวนผู้ใช้บริการที่เข้าห้องสมุดต่อรายหัวประชากร

เพื่อประเมินความสำเร็จในการดึงดูดผู้ใช้บริการให้มาใช้บริการห้องสมุด

วิธีการ : 1) ใช้เครื่องนับคนเข้า-ออกห้องสมุด นับจำนวนผู้ใช้บริการที่มาใช้บริการห้องสมุดรวมกับจำนวนผู้เยี่ยมชมทางเว็บไซต์ห้องสมุดในเวลาเดียวกัน

2) นับจำนวนผู้ใช้บริการห้องสมุดในช่วงเวลาที่สุ่ม โดยคิดรวมกับจำนวนผู้เยี่ยมชมทางเว็บไซต์ห้องสมุดในเวลาเดียวกัน

21. ร้อยละของคำถามที่ได้รับผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์

เพื่อประเมินช่องทางที่ใช้เป็นสื่อในการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งคำถามมายังห้องสมุด

วิธีการ : จำนวนคำถามที่ได้รับทางอิเล็กทรอนิกส์ในช่วงเวลาที่กำหนด คิดเป็นอัตราร้อยละของจำนวนคำถามที่ได้รับทั้งหมด

22. ร้อยละของผู้ใช้ภายนอกที่ใช้บริการห้องสมุด

เพื่อประเมินจำนวนผู้ใช้บริการภายนอกที่มาใช้บริการห้องสมุด

วิธีการ : นับจำนวนผู้ใช้ภายนอก ที่ขอยืมจากจำนวนรวมของผู้ขอยืมทั้งหมด ในช่วงเวลาที่กำหนด

23. ร้อยละของเอกสารที่ยืมโดยผู้ใช้ภายนอก

เพื่อประเมินว่ามีการจัดบริการให้ยืมไปยังผู้ใช้ภายนอก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเอกสารในหมวดสาขาวิชาใดของห้องสมุดที่ดึงดูดผู้ใช้บริการภายนอกให้มาใช้บริการ

วิธีการ : คิดอัตราส่วนร้อยละของการยืมในส่วนของผู้ใช้ภายนอกจากประชากรที่ให้บริการทั้งหมด โดยนับแยกจำนวนเอกสารที่ยืมโดยผู้ใช้ภายนอก และผู้ใช้บริการในกลุ่มประชากรที่ให้บริการ

24. จำนวนผู้ใช้บริการที่เข้าร่วมกิจกรรมห้องสมุดต่อรายหัวประชากร

เพื่อประเมินว่ากิจกรรมห้องสมุดดึงดูดผู้ใช้ให้เข้าร่วมกิจกรรม

วิธีการ : นับจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม ในช่วงระยะเวลา 1 ปี

**กรณีที่เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมรายเดิมเข้าร่วมมากกว่า 1 กิจกรรม ให้นับทุกครั้ง*

25. จำนวนผู้ใช้บริการที่เข้ารับการอบรมต่อรายหัวประชากร

เพื่อประเมินความสำเร็จของห้องสมุดในการเข้าถึงผู้ใช้บริการโดยการฝึกอบรมให้แก่ผู้ใช้บริการ

วิธีการ : นับจำนวนผู้เข้ารับการอบรมในช่วงเวลาที่กำหนด และนับจำนวนครั้งที่จัดหลักสูตรการอบรมออนไลน์ในช่วงเวลาเดียวกัน

26. ความถี่ของที่นั่งที่มีการใช้บริการ

เพื่อประเมินจำนวนที่นั่งที่จัดให้สำหรับอ่านหนังสือ/ทำงานในห้องสมุด และคิดคำนวณเป็นสัดส่วนของการใช้บริการในช่วงเวลาที่กำหนด

วิธีการ : ทำแบบสำรวจที่นั่งที่จัดให้สำหรับอ่าน/ทำงานในห้องสมุดคิดเป็นอัตราร้อยละของที่นั่งที่มีการใช้บริการในช่วงเวลาที่กำหนด

**ไม่รวมส่วนที่สำรองไว้สำหรับบการทำงานของบุคลากรห้องสมุด*

27. ความถี่ของสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีการใช้บริการ

เพื่อประเมินสิ่งอำนวยความสะดวกที่ห้องสมุดจัดให้ และมีการใช้บริการ โดยคิดเป็นสัดส่วนของสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีการใช้บริการในช่วงเวลาที่กำหนด

วิธีการ : 1) สุ่มตัวอย่างสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีการใช้บริการในช่วงเวลาที่กำหนด แล้วหาค่าเฉลี่ย

2) สำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดให้บริการ แล้วนับจำนวนสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีการใช้บริการ

28. ร้อยละของผู้ใช้บริการกลุ่มเป้าหมายที่มาใช้บริการ

เพื่อวัดความสำเร็จของห้องสมุด โดยประเมินจากกลุ่มผู้ใช้บริการเป้าหมายที่มาใช้บริการ

วิธีการ : 1) สุ่มตัวอย่างผู้ใช้บริการแล้วสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลว่ามาห้องสมุดหรือใช้บริการช่องทางใด

2) ใช้ข้อมูลจากระบบคอมพิวเตอร์นับจำนวนผู้ใช้บริการกลุ่มเป้าหมายที่ขอยืมเอกสารในช่วงที่ผ่านมา

29. ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

เพื่อประเมินระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มาใช้บริการในภาพรวมหรือบริการเฉพาะด้าน

30. ต้นทุนต่อเอกสารที่ให้ยืม

เพื่อประเมินราคาของต้นทุนต่อหน่วยในการให้บริการยืม

วิธีการ : คำนวณค่าใช้จ่ายของห้องสมุดในรอบปีงบประมาณต่อจำนวนเอกสารที่ยืม และคิดต้นทุนต่อหน่วยของเอกสารที่ให้ยืม

31. ต้นทุนต่อการใช้งานในระบบฐานข้อมูล

เพื่อประเมินหาราคาต้นทุนของฐานข้อมูลที่ผูกพันไว้ซึ่งมีความสัมพันธ์กับจำนวนการใช้งานในระบบฐานข้อมูล

วิธีการ : คิดราคาต้นทุนของการใช้งานในฐานข้อมูลเฉพาะในส่วนการใช้งานของห้องสมุด

32. ต้นทุนต่อเอกสารที่ดาวน์โหลด

เพื่อประเมินราคาต้นทุนของสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ ต่อจำนวนเอกสารที่ดาวน์โหลดได้

วิธีการ : คิดราคาของสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์/จำนวนเอกสารที่ดาวน์โหลด ในช่วงเวลาที่กำหนด

**ไม่รวมสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ที่ซื้อ/บอกรับ/ได้รับสิทธิ์ในส่วนที่ห้องสมุดจ่ายเพื่อดาวน์โหลด*

33. ต้นทุนผู้ใช้บริการที่เข้าห้องสมุด

เพื่อประเมินราคาต้นทุนของบริการห้องสมุดซึ่งมีความสัมพันธ์กับจำนวนผู้ใช้ห้องสมุด

วิธีการ : 1) ใช้เครื่องนับคนเข้า-ออก รวมกับจำนวนผู้เยี่ยมชมห้องสมุดทางเว็บไซต์ห้องสมุดในช่วงเวลาเดียวกัน

2) นับจำนวนผู้ใช้ห้องสมุด โดยการสุ่มตัวอย่างระหว่างช่วงเวลาที่กำหนด ในรอบ 1 ปี

34. เวลาเฉลี่ยในการสั่งซื้อเอกสาร

เพื่อประเมินระดับความเร็วของร้านค้า / ตัวแทนจำหน่าย ที่มีประสิทธิภาพ

วิธีการ : 1) กรณีการสั่งซื้อผ่านระบบอัตโนมัติ ให้นับระยะเวลาตั้งแต่ขั้นตอนการสั่งซื้อแต่ละชื่อเรื่องจนได้รับตัวเล่มคิดเวลาแยกแต่ละชื่อเรื่องหาค่าเฉลี่ย แล้วจัดลำดับตามเวลาที่ใช้

2) กรณีที่ไม่ได้สั่งซื้อผ่านระบบอัตโนมัติ ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างเอกสารตามสาขาวิชา

35. เวลาเฉลี่ยในการดำเนินการตั้งแต่ได้รับเอกสารจนนำออกให้บริการ

เพื่อประเมินระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการจัดการเอกสารว่ามีความเร็วเพียงใด

วิธีการ : 1) เก็บข้อมูลตั้งแต่ได้รับเอกสาร จนนำออกให้บริการและหาค่าเฉลี่ยของเวลาที่ใช้ในการดำเนินการโดยการจดบันทึกวันที่ / ขั้นตอนที่ดำเนินการ เช่น วันที่ได้รับรวมกระบวนการรับ-ส่ง/ กระบวนการในขั้นตอนต่างๆ จนกระทั่งนำเอกสารออกให้บริการ

2) รวบรวมเอกสารแต่ละชื่อเรื่องที่เสร็จกระบวนการในช่วงเวลาที่กำหนด โดยตรวจสอบเอกสารในระบบคอมพิวเตอร์เกี่ยวกับวันที่ได้รับ และกระบวนการต่างๆ และหาค่าเฉลี่ยของเวลาที่ใช้

36. ร้อยละของจำนวนบุคลากรที่ให้บริการต่อจำนวนบุคลากรทั้งหมด

เพื่อประเมินว่าห้องสมุดให้ความสำคัญงานด้านบริการ

วิธีการ : จำนวนบุคลากรที่ทำหน้าที่ให้บริการคิดเป็นสัดส่วนของบุคลากรทั้งหมดในช่วงปีงบประมาณที่วัดผล

37. จำนวนคำถามที่ตอบถูกต้อง

เพื่อประเมินว่าบุคลากรที่ทำหน้าที่บริการตอบคำถามทำหน้าที่ดีเพียงใด

วิธีการ : นับจำนวนคำถามที่ตอบถูก / จำนวนคำถามที่ได้รับทั้งหมด

**เป็นการวัดผลด้านประสิทธิภาพในงานบริการตอบคำถามเท่านั้น*

38. สัดส่วนของงบประมาณที่ได้รับจัดสรรด้านการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเปรียบเทียบกับค่าตอบแทนของบุคลากร

เพื่อประเมินว่าห้องสมุดมีการลงทุนด้านการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเพิ่มขึ้น โดยดูความสัมพันธ์ของค่าใช้จ่ายในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศกับค่าตอบแทนของบุคลากร

วิธีการ : คิดค่าใช้จ่ายในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ /ค่าตอบแทนด้านบุคลากร

39. ผลิตภาพของบุคลากรในการดำเนินการด้านสื่อทรัพยากรสารสนเทศ

เพื่อประเมินจำนวนสื่อทรัพยากรสารสนเทศที่ได้มาโดยบุคลากรห้องสมุดเป็นผู้ดำเนินการ

วิธีการ : จำนวนสื่อทรัพยากรสารสนเทศที่ได้รับ / จำนวนบุคลากรเต็มเวลาที่ทำงานด้านผลิตสื่อทรัพยากรสารสนเทศ

**ไม่รวมกรณีของการจ้างดำเนินการ (Outsourced)*

40. ต้นทุนต่อผู้ใช้บริการห้องสมุด

เพื่อประเมินราคาต้นทุนของบริการห้องสมุดต่อจำนวนผู้ใช้บริการที่มาใช้บริการห้องสมุด

วิธีการ : 1) สุ่มตัวอย่างผู้ใช้บริการ สัมภาษณ์รายบุคคลว่ามาใช้ห้องสมุด ช่องทางใดและใช้บริการอะไร ในช่วงปีที่ผ่านมาคำนวณค่าใช้จ่ายในปีงบประมาณที่ได้รับทั้งหมด

2) ใช้ข้อมูลการยืมจากระบบคอมพิวเตอร์ในช่วงปีที่ผ่านมา

41. ร้อยละของค่าใช้จ่ายด้านสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์

เพื่อประเมินว่าห้องสมุดมีการจัดหาด้านสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้น

วิธีการ : คิดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ที่จัดซื้อ การบอกรับเป็นสมาชิก หรือการได้รับสิทธิ์ในการเข้าถึงข้อมูล

42. ร้อยละของจำนวนบุคลากรที่ทำหน้าที่ด้านบริการอิเล็กทรอนิกส์

เพื่อประเมินว่าห้องสมุดมีการลงทุนทรัพยากรบุคคลด้านงานเทคนิคในการสนับสนุนงานบริการอิเล็กทรอนิกส์

วิธีการ : คิดสัดส่วนของจำนวนบุคลากรด้านเทคนิคงานบริการอิเล็กทรอนิกส์ / จำนวนบุคลากรทั้งหมด

**รวมส่วนที่จ้างดำเนินการ (outsourced) ด้วย*

43. จำนวนชั่วโมงที่บุคลากรห้องสมุดเข้ารับการอบรม (อย่างเป็นทางการ)

เพื่อประเมินว่ามีการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรห้องสมุดโดยการเข้ารับการอบรม

วิธีการ : คิดจำนวนชั่วโมงของหลักสูตรการอบรมอย่างเป็นทางการที่บุคลากรเข้ารับการอบรม/ จำนวนบุคลากรทั้งหมด

44. ร้อยละของรายได้ของห้องสมุดที่ได้รับจากเงินอุดหนุนพิเศษหรือรายได้อื่น

เพื่อประเมินความสำเร็จของห้องสมุดในการได้รับรายได้เพิ่มขึ้นจากแหล่งทุนอื่น

วิธีการ : ร้อยละของรายได้ที่ห้องสมุดได้รับจากเงินอุดหนุนพิเศษหรือรายได้อื่น / งบประมาณที่ห้องสมุดได้รับทั้งหมด

45. ร้อยละของงบประมาณที่หน่วยงานเจ้าสังกัดจัดสรรให้แก่ห้องสมุด

เพื่อประเมินหาค่าความสำคัญของห้องสมุดในการได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด

วิธีการ : งบประมาณที่ห้องสมุดได้รับจัดสรร / งบประมาณที่หน่วยงานต้นสังกัดได้รับทั้งหมด

จากชุดของตัวชี้วัดทั้ง 45 ตัวชี้วัดที่ปรากฏใน ISO 11620 : 2008 เป็นการบูรณาการของมาตรฐานตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการดำเนินงานของห้องสมุด ทั้งในส่วนที่มีรูปแบบการให้บริการแบบดั้งเดิมและรูปแบบการให้บริการแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ออกแบบสำหรับห้องสมุดทุกประเภท สามารถนำไปใช้เปรียบเทียบกับห้องสมุดที่มีภารกิจ กิจกรรมการบริการ กลุ่มผู้รับบริการ วัตถุประสงค์ เป้าหมายหรือสิ่งแวดล้อมเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุดประเทศที่พัฒนาแล้วหรือในประเทศที่กำลังพัฒนา เป็นชุดของตัวชี้วัดที่ผ่านการทดสอบการใช้งานโดยนักวิจัยและได้รับการยอมรับโดยทั่วไป ทั้งนี้ห้องสมุดอาจเพิ่มเติมตัวชี้วัดได้ โดยเลือกใช้ตัวชี้วัดตามความเหมาะสมของแต่ละห้องสมุดตามลักษณะโครงสร้างธรรมชาติและลักษณะเฉพาะของห้องสมุดนั้นๆ

ในขั้นตอนการกำหนดมาตรฐาน ISO 11620 : 2008 ดังกล่าว มีงานบริการห้องสมุดบางกิจกรรมที่ยังยังไม่ผ่านกระบวนการทดสอบเพื่อกำหนดเป็นตัวชี้วัดที่ปรากฏในมาตรฐานฉบับนี้ อย่างไรก็ตาม ISO/TC 46/SC 8 ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบและพัฒนาตัวชี้วัดสำหรับใช้ในการประเมินผลเพื่อให้มีความเหมาะสมและพลวัตกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยการประเมินผลการดำเนินงานของห้องสมุดที่คำนึงถึงผลลัพธ์หรือผลสำเร็จของงาน (Outcomes-based assessment (OBD) ซึ่งเป็นเทคนิคใหม่ในการวัดผลเชิงคุณภาพของห้องสมุดภายใต้สภาพแวดล้อมที่หลากหลาย ที่ตอบสนองต่อความต้องการของห้องสมุด เพื่อแสดงถึงมูลค่า คุณภาพและผลกระทบของบริการที่ห้องสมุดให้แก่สังคม ถือเป็นประเด็นสำคัญที่จะได้มีการทบทวน วิเคราะห์ และนำมาพิจารณาสำหรับตัวชี้วัดในอนาคต

อย่างไรก็ตาม ตามหลักเกณฑ์ในการกำหนดมาตรฐานของ ISO จะมีการพิจารณาทบทวนมาตรฐานระหว่างประเทศ หลังจากการจัดพิมพ์และประกาศใช้มาแล้ว 3 ปีแรกและหลังจากนั้นทุกๆ 5 ปี จะมีการพิจารณาทบทวนมาตรฐานระหว่างประเทศนั้นๆ ว่าสมควรยืนยันให้ใช้ต่อไป หรือปรับปรุงให้ทันสมัย หรือให้ยกเลิกการใช้มาตรฐานระหว่างประเทศฉบับนั้น ทั้งนี้ ISO/TC 46/SC 8 จะได้มีการพิจารณาทบทวนมาตรฐาน ISO 11620 : 2008 วาระแรกในอีก 3 ปีข้างหน้า (ค.ศ. 2011) เพื่อให้มีความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

เอกสารอ้างอิง

International Organization for Standardization (ISO). (2008). *ISO 11620: 2008 Information and documentation--brary performance indicators* . Geneva : ISO.

_____.(2003). *ISO 11620: 1998/Amd.1: 2003 Additional performance indicators for libraries.* Geneva : ISO.

_____.(1998). *ISO 11620: 1998 Information and documentation - Library performance indicators* . Geneva : ISO.

_____.(2005). *ISO/TC46/SC8 N213 : 2005 Information and documentation - Library performance*

_____.(2003). *ISO/TR 20983: 2003 Information and documentation - Performance indicators for electronic library services.* Geneva : ISO.

❐ ❐ ❐

คุณค่าของหนังสือดีในอดีต

วิทยากร เชียงกูล*

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้วิเคราะห์หนังสือดีในแต่ละยุคสมัยว่าเป็นหนังสือที่สะท้อนภูมิปัญญาที่หลากหลาย ความสุนทรีย์ทางภาษาที่คนไทยควรอ่านและทำให้คนไทยรุ่นปัจจุบันรู้จักสังคมไทยอย่างลึกซึ้งกว้างขวาง โดยหลักในการเลือกงานเขียนของนักเขียนมาเป็นหนังสือดี 100 เล่มที่คนไทยควรอ่าน[1] มีคุณสมบัติดังนี้ 1. เป็นนักอ่านผู้ใส่ใจการเรียนรู้ การแสวงหาความหมาย และความจริง 2. เป็นผู้ตระหนักถึงการพัฒนาชาติ การสร้างสังคมที่ดี พยายามวาดภาพสังคมไทยที่ดีโดยอิงรากเหง้าของวัฒนธรรมไทย และ 3. เป็นผู้ที่ค้นคว้าหรือรู้เรื่องที่เขียนดี ประณีต ใช้ภาษาได้ดี และเขียนหนังสืออย่างมีพลัง หรือมีลักษณะเฉพาะของตนเอง

คำสำคัญ : หนังสือดี, การเลือกงานเขียน, นักเขียน, วรรณกรรมไทย

---

* รองศาสตราจารย์ คณบดีวิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

[1] ปรับปรุงใหม่ จากส่วนหลังของคำนำหนังสือ **สารานุกรมแนะนำหนังสือดี 100 เล่ม ที่คนไทยควรอ่าน** โดยวิทยากร เชียงกูล และคณะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2542 รายชื่อหนังสือดี 100 เล่ม ดูได้จาก th.wikipedia.org/wiki/

คำว่า**หนังสือดี** ใช้ในความหมายเปรียบเทียบกับหนังสือที่เรียกว่า **คลาสสิก (Classic)** คำว่าหนังสือคลาสสิกอาจจะแปลว่าหนังสือชั้นเลิศ หนังสือชั้นครู หนังสือที่เป็นแบบฉบับ หรือ "ผลงานที่มีลักษณะเด่นเฉพาะตัว ทรงคุณค่า เป็นอมตะได้รับความสนใจตลอดกาล มีความเป็นสากล มีลักษณะสมบูรณ์แบบจนคนรุ่นหลังนิยมเลียนแบบ" (กอบกุล อิงคุทานนท์, 2540)

เมื่อกล่าวถึงหนังสือคลาสสิกของไทย นักวิชาการมักจะนึกถึงหนังสือ **ไตรภูมิพระร่วง พระไตรปิฎก กฎหมายตราสามดวง ประชุมพงศาวดารต่าง ๆ** ที่เป็นงานพื้นฐานเพื่อความเข้าใจสังคมไทย ครอบคลุมวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ หรือวรรณคดีรุ่นเก่าๆ เช่น **ลิลิตพระลอ สมุทรโฆษคำฉันท์ กาพย์มหาชาติ ขุนช้างขุนแผน อิเหนา สามก๊ก รามเกียรติ์ พระอภัยมณี ฯลฯ** หนังสือบางเล่มทางวรรณคดีสโมสรสมัยรัชกาลที่ 6 เคยประกาศเป็นหนังสือดีไปแล้ว สิ่งที่จัดได้ว่าเป็น**หนังสือคลาสสิกยุคใหม่** (Modern Classic) ที่เขียนขึ้นในราวหนึ่งร้อยปีถึงราว 25 ปีที่แล้วและเป็นหนังสือที่คนรุ่นปัจจุบันยังพอจะอ่านได้เพลิดเพลินและเชื่อมโยงกับชีวิตยุคปัจจุบันของพวกเขาได้

ยุคอาณานิคมกับการปรับตัวให้ทันสมัยแบบตะวันตก

ประวัติศาสตร์สมัยใหม่ของไทยมักจะใช้ยุคสมัยของรัชกาลที่ 4-5 เป็นยุคสมัยที่ประเทศไทยเริ่มพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมซึ่งปรับตัวให้ทันสมัยแบบตะวันตกเป็นเส้นแบ่ง ในทางวรรณกรรมจะเห็นว่าควรใช้ยุคสมัยเป็นเกณฑ์แบ่งหนังสือดียุคใหม่ (Modern Classic) ที่ต่างจากหนังสือคลาสสิกยุคอยุธยา หรือต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกวีนิพนธ์หรือหนังสือแปลเรียบเรียง เช่น **สามก๊ก, ราชาธิราช** เพราะในยุครัชกาลที่ 4-5 เป็นยุคที่เริ่มศึกษาวิชาความรู้และอ่านวรรณกรรมจากฝรั่งมากขึ้น มีการแปลและต่อมาคือการเขียนขึ้นเองเป็นเรื่องสั้น นิยายสมัยใหม่ (เริ่มใช้คำว่านวนิยาย) ความเรียงหรือร้อยแก้วแบบตะวันตกมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับวรรณกรรมยุคก่อนหน้ารัชกาลที่ 4 - 5 มักเป็นกวีนิพนธ์และงานดัดแปลงซึ่งได้รับอิทธิพลจากอินเดีย จีนและประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ

หนังสือในยุคสมัยก่อนรัชกาลที่ 5 เช่น **โคลงโลกนิติ เสภาเรื่องศรีธนญไชยเชียงเมี่ยง** (ศรีธนญไชยฉบับชาวบ้านล้านนาล้านช้าง ซึ่งต่างจากฉบับเล่าใหม่สมัยหลังอย่างมีนัยสำคัญ) **แพทยศาสตร์สงเคราะห์** และ**หนังสือแสดงกิจจานุกิจ** เป็นหนังสือที่มีภูมิปัญญามีวัฒนธรรมที่สืบต่อมาได้จนถึงยุคใหม่และคนรุ่นปัจจุบันควรอ่านได้อย่างเพลิดเพลิน

โคลงโลกนิติ และ**ศรีธนญไชย** นั้นเป็นหนังสือคลาสสิกที่แพร่หลาย คนยังจดจำและเล่ากันสืบมาจนถึงวันนี้ ส่วน**แสดงกิจจานุกิจ**และ**แพทยศาสตร์สงเคราะห์** เป็นหนังสือรวมองค์ความรู้แบบไทยในยุคการปรับตัวให้ทันสมัยแบบตะวันตกที่มีอยู่เพียงน้อยเล่ม

"หนังสือแสดงกิจจานุกิจ" เขียนโดย**เจ้าพระยาทิพากรวงษ์มหาโกษาธิบดี** (ขำ บุนนาค) ผู้เคยดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงการคลัง พิมพ์แบบโรงพิมพ์หิน คือ ใช้ลายมือแกะสลักบนแผ่นหินอ่อนในปี พ.ศ.2408 ในปลายสมัยรัชกาลที่ 4 หนังสือเล่มนี้ประมวลความรู้ทางภูมิศาสนา วิทยาศาสตร์ ศาสนาเปรียบเทียบแบบสมัยใหม่ของไทย เพื่อตอบโต้กับความพยายามในการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ของชาวตะวันตก ที่รัฐบาลไทยต้องยอมอนุญาตเพราะเป็นเงื่อนไขที่มาพร้อมกับการเปิดประตูเสรีทางการค้ากับตะวันตกในยุคแรก ขณะเดียวกันก็เป็นหนังสือที่มุ่งขยายพรมแดนความรู้ด้านวิทยาการต่างๆ ให้แก่ประชาชนไทย ในยุคที่ท่านผู้เขียนเองมองเห็นว่า

"อนึ่งเห็นว่าในประเทศสยามนี้ มีหนังสือสำหรับที่อ่านนั้นน้อยนัก แล้วหนังสือที่จะอ่านนั้นเล่าก็เป็นแต่เรื่องประโลมโลกีย์ ยักษ์ลักนาง มนุษย์รบกับยักษ์มีฤทธิ์เหาะได้ฆ่าไม่ตาย... ถ้าจะเป็นเรื่องราวตำราบ้าง ก็เป็นตำราภาหลงนั้นมีมาก ตำราภาให้ฉลาดนั้นมีน้อย"

(หนังสือ**แสดงกิจจานุกิจ** ฉบับพิมพ์ครั้งแรก หน้า 383 ตัวสะกดคงไว้ตามเดิม)

หนังสือเล่มนี้มีลักษณะเป็นถามตอบความรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิศาสตร์ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ วัฒนธรรมและศาสนา ซึ่งเป็นการผสมผสานความรู้แบบไทยเข้ากับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ของโลกตะวันตกที่ชนชั้นนำของไทยในสมัยนั้นเริ่มศึกษา กล่าวในแง่ของความรู้สมัยใหม่ หนังสือที่มีอายุร้อยกว่าปีแล้วเล่มนี้คงจะค่อนข้างล้าหลังและความรู้ทางวิทยาศาสตร์บางอย่างอาจจะคลาดเคลื่อน แต่ที่เราเลือกเป็นหนังสือดียุคใหม่เล่มแรก เพราะเราเห็นว่านี่เป็นหนังสือที่สะท้อนภูมิปัญญาไทยในยุคการเริ่มรับอารยธรรมตะวันตกเล่มแรก ที่น่ากลับไปศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาวัฒนธรรมและศิลปวรรณกรรม การนำเสนอเนื้อหาสาระและภาษาที่ใช้ฟังดูแปลกๆ เข้าใจยากหรือติดตามได้ยากอยู่บ้าง แต่สำหรับคนที่อยากรู้ว่าคนไทยสมัยร้อยกว่าปีที่แล้วมีความเชื่อและคิดอย่างไร น่าจะอ่านให้เกิดความประเทืองปัญญาและความเพลิดเพลินได้

หนังสือแสดงกิจจานุกิจ เป็นหนังสือเด่นของยุคสมัยนั้นจริงๆ เพราะในปลายรัชกาลที่ 4 ต่อจนถึงต้นรัชกาลที่ 5 นั้น โรงพิมพ์ที่มีอยู่ไม่กี่แห่งส่วนใหญ่ยังพิมพ์งานเก่าของ **สุนทรภู่** เรื่องจีน เช่น **สามก๊ก** และพงศาวดารจีนอื่นๆ นิราศและบทกลอน, เรื่องจักรๆ วงศ์ๆ, หนังสือแบบเรียน และ **ราชกิจจานุเบกษา**ของราชการ ในยุคนั้นเริ่มมีการออกหนังสือพิมพ์และนิตยสารที่น่าสนใจออกมาหลายฉบับ เช่น **ดรุโณวาท** (2417) **วชิรญาณวิเสส** (2427-2428) **วชิรญาณ** (2437-2448) **ลักวิทยา** (2443-2445) **ถลกวิทยา** (2443-2448) **ทวีปัญญา** (2447-2450) **ตุลวิภาคพจนกิจ** (2443-2449) ของเทียนวรรณ **สยามประเภท** (2441-) ของ **ก.ศ.ร.กุหลาบ** แต่ก็ยังไม่มีการพิมพ์หนังสือเป็นเล่มที่น่าสนใจออกมามากนัก ยกเว้น**นิราศหนองคาย** (2412) ที่ถูกราชการสั่งเผา เพราะวิจารณ์พวกเจ้านายอย่างแหลมคม

จนกระทั่งในยุคทศวรรษ 2450 ค่อนไปทางปลายรัชกาลที่ 5 ได้เริ่มมีการพิมพ์หนังสืออย่าง **สามัคคีเภทคำฉันท์** (2458) ของ**ชิต บุรทัต** ซึ่งเป็นกวีนิพนธ์ที่โดดเด่น **แพทยศาสตร์สงเคราะห์** (2450) ตำราแพทย์แผนโบราณฉบับชำระใหม่ **พระราชพิธีสิบสองเดือน** (2454) ของรัชกาลที่ 5 ที่ต่อมาวรรณคดีสโมสรในสมัยรัชกาลที่ 6 จะยกย่องให้เป็นหนังสือประเภทความเรียงอธิบายที่ดีที่สุด **ทรัพยศาสตร์** (2454) ของ**พระยาสุริยานุวัติ** ตำราเศรษฐศาสตร์ภาษาไทยเล่มแรกที่ถูกรัฐบาลยุคนั้นห้ามเผยแพร่ เพราะเกรงว่าประชาชนจะรู้ความจริงเรื่องความแตกต่างทางฐานะของคนไทยในสมัยนั้นมากเกินไป หนังสือกลุ่มนี้คือ หนังสือที่เราเลือกเป็นหนังสือดีที่คนไทยน่าจะได้อ่านกัน

ในสมัยรัชกาลที่ 5 (2411-2453) เริ่มมีผู้เขียนเรื่องสั้น กวี นิพนธ์ ความเรียง บทวิจารณ์ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์และนิตยสารต่างๆ ที่น่าสนใจออกมามากพอสมควร รวมทั้งงานของนักคิดนักเขียนสามัญชน เช่น **เทียนวรรณ** (2385-2458) และ **ก.ศ.ร.กุหลาบ** (2377-2456) แต่เนื่องจากในสมัยนั้นการรวบรวมงานสั้นๆ ที่พิมพ์ในนิตยสารมาพิมพ์เป็นหนังสือเล่มยังมีน้อย เพราะมีผู้ที่รู้หนังสือและอ่านหนังสือน้อย งานเหล่านี้จึงไม่เข้าข่ายหนังสือเล่มที่เราจะเลือกให้เป็นหนังสือดีที่น่าอ่าน ถ้าหากจะมีผู้ทำวิจัยและรวบรวมงานเขียนสั้นๆ ดีๆ ที่พิมพ์อยู่ในหนังสือพิมพ์และนิตยสารตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาจนถึงปี 2475 มาจัดทำเป็นหนังสือรวมงานพิมพ์ประเภทรวมงาน (Anthology) เป็นเล่ม ๆ เราก็คงจะได้หนังสือดีเพิ่มขึ้นอีกจำนวนหนึ่ง

สมัยรัชกาลที่ 6 (2453-2468) เป็นยุคที่มีงานเขียนพิมพ์พัฒนามากยิ่งขึ้น ทำให้เราสามารถเลือกหนังสือดีในยุคสมัยนี้ได้มากขึ้น **สาส์นสมเด็จ** (2457-2486) รวมจดหมายโต้ตอบว่าด้วยความรู้หลายแขนงของปัญญาชนสำคัญของยุค คือ **สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และสมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระยา**

นริศรานุวัดติวงศ์ เป็นหนังสือคลาสสิกที่ผู้สนใจเรื่องไทยศึกษา คงจะต้องกลับไปอ่าน **น.ม.ส.** หรือ**พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ** เป็นกวีและนักเขียนคนสำคัญในยุคนี้ ที่เราเลือกเรื่อง**นิทานเวตาล** (2461) ของท่าน เพราะเห็นว่าอ่านได้เพลิดเพลินกว่า และมีปัญหาการตีความทางการเมืองที่ต่างกันน้อยกว่ากวีนิพนธ์การเมืองอย่าง**สามกรุง** ในด้านหนังสือความรู้เราได้เลือก **พระประวัติตรัสเล่า** (2467) ของ **สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส** เป็นสารคดีเชิงประวัติศาสตร์สังคมของปัญญาชนสำคัญท่านหนึ่งในยุคนั้น ด้านกวีนิพนธ์เราได้เลือกบทละครพูดคำฉันท์เรื่อง **มัทนะพาธา** (2460) งานที่แสดงถึงความเป็นกวีโรแมนติกที่อ่อนไหวของ **พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว** ด้วยเรามองว่าเป็นผลงานเขียนที่มีความเป็นสากล เข้าถึงใจคนมากกว่าพระราชนิพนธ์ปลุกใจทางการเมือง ซึ่งเนื้อหาสาระส่วนใหญ่กลายเป็นเรื่องพ้นยุคไปแล้วในปัจจุบัน

กล่าวในแง่ความคิดแล้ว หนังสือที่พิมพ์เผยแพร่ในยุคใหม่สมัยรัชกาลที่ 4-6 ประกอบด้วยแนวคิดที่สำคัญ 2 แนว ประชันกันตลอดมา คือแนวคิดเชิงปรับตัวของชนชั้นนำฝ่ายที่มีอำนาจ กับแนวคิดเชิงปฏิรูปปฏิวัติของปัญญาชนฝ่ายที่มองปัญหาอย่างวิพากษ์วิจารณ์ เราได้พยายามเลือกหนังสือดีจากทั้ง 2 แนวความคิดของคน 2 กลุ่มนี้ โดยเน้นความเป็นหนังสือที่เขียนได้ดีเป็นข้อแรก แต่ผู้อ่านนอกจากจะได้อ่านหนังสือดีแล้วก็จะได้เห็นความเคลื่อนไหวและการต่อสู้ทางความคิดภูมิปัญญาไทยได้อย่างครอบคลุมมากพอสมควรอีกด้วย

ยุคเสรีประชาธิปไตยของชนชั้นกลางรุ่นใหม่

ในยุครัชกาลที่ 7 เป็นยุคที่หนังสือพิมพ์และนิตยสารยิ่งเฟื่องฟูอย่างต่อเนื่องและเป็นยุคของนิยายสมัยใหม่ (หรือนวนิยาย) ที่**ละครแห่งชีวิต** (2472) ของ **ม.จ.อากาศดำเกิง ระพีพัฒน์** คือผู้เปิดศักราช แม้ก่อนหน้านี้จะมีนิยายไทยเรื่องแรกชื่อ **ความไม่พยาบาท** ของ**หลวงวิลาสปริวัตร** ปรากฏขึ้นมาตั้งแต่ พ.ศ.2458 และนิยายอีกจำนวนหนึ่งตามมาหลังจากนั้น แต่ก็เป็นนิยายเพื่อความบันเทิง ซึ่งเลียนแบบจากนิยายผจญภัยและเรื่องรักโศกของฝรั่ง มากกว่าจะเป็นนวนิยายประเภทที่สะท้อนชีวิตและสังคมอย่างสมจริงและมีเนื้อหาสาระ **ละครแห่งชีวิต**ไม่เพียงแต่เปิดโลกทัศน์ของคนไทยให้รู้จักชาวต่างประเทศในรูปนวนิยายโรแมนติกที่สวยงามประทับใจเท่านั้น หากยังเป็นการเปิดฉากวิจารณ์ค่านิยมเก่าของสังคมเจ้าขุนมูลนายการที่เจ้านายและขุนนางนิยมการมีเมียมาก, ความเห่อยศเห่อความมั่งคั่ง นับเป็นการวิจารณ์ที่เสียงดังที่สุด **ละครแห่งชีวิต** เป็นหนังสือพิมพ์ปกแข็งราคาสูงมาก คือ 2.50 บาท เทียบกับข้าวสารกระสอบละ 3 บาท ในสมัยนั้น พิมพ์ซ้ำ 2 หน ใน 1-2 ปี ขายได้หลายพันเล่ม ในยุคที่มีคนไทยทั้งประเทศมีเพียง 9-10 ล้านคน เป็นหนังสือที่ขายดีที่สุดในประวัติศาสตร์ไทยจนถึงยุคปัจจุบัน เมื่อเทียบราคาหนังสือกับค่าครองชีพและจำนวนพิมพ์กับส่วนประชากรทั้งประเทศ

นักเขียนร่วมสมัยอีก 2-3 ท่าน ที่ผลิตนวนิยายชั้นดีในยุคเดียวกัน คือ **ดอกไม้สด ศรีบูรพา** และ **เวทางค์** สำหรับ **ดอกไม้สด** นั้นเราเลือกเรื่อง **หนึ่งในร้อย** แทนที่จะเป็นเรื่อง **ผู้ดี** ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการสนับสนุนให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา เพราะเราชอบคุณค่าของวรรณศิลป์และความเป็นธรรมชาติตรงไปตรงมา มากกว่าเรื่อง **ผู้ดี** ที่มีลักษณะแก้ต่างหรือปกป้องชนชั้นผู้ดีช่วงกำลังจะก้าวเข้าสู่ยุคตกต่ำ เพราะการเข้ามาของนายทุนหรือเศรษฐีใหม่ สำหรับนวนิยายของ **ศรีบูรพา** เราเลือกเรื่อง **แลไปข้างหน้า** (2498) แทนที่จะเลือกเรื่อง **ข้างหลังภาพ (2480)** เรื่องโรแมนติก ที่คนอ่านส่วนใหญ่นิยม เพราะเห็นว่าเป็นงานที่แสดงถึงวุฒิภาวะทางความคิดและความเป็นตัวตนของศรีบูรพาได้กว้างไกลกว่า**ข้างหลังภาพ** แท้ที่จริงสำหรับนักเขียนใหญ่ระดับศรีบูรพาเป็นการยากที่จะอ่านเรื่องของท่านเพียงเล่มใดเล่มหนึ่ง เพราะเรื่องสั้นที่ดีของ**ศรีบูรพา** มีอยู่จำนวนมาก เรื่องสั้นขนาดยาวชื่อ **พลเมืองดี**

ของ**ดอกไม้สด** ก็ดีกว่านวนิยายอีกหลายเรื่องของเธอ

เวทางค์ (ทองอิน บุณยเสนา) เป็นนักเขียนนวนิยายและเรื่องสั้นรุ่นแรกๆ ที่ถูกลืมไปอย่างน่าเสียดาย เขามาจากนายร้อยทหารบก ซึ่งเป็นชนชั้นนำในยุคนั้น แต่เป็นปัญญาชนหัวก้าวหน้า **ดำรงประเทศ** ซึ่งเขียนในปี 2474 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น ท่วงทำนองเป็นแบบเทพนิยาย แต่เนื้อหากล่าวถึงปรัชญาแห่งสันติภาพ, การเป็นรัฐบาลที่ดี, การให้ความสำคัญแก่บทบาทของผู้หญิง ที่มีแนวคิดที่ก้าวหน้ามากกว่านักเขียนไทยส่วนใหญ่ในยุคใกล้เคียงกัน รวมทั้งยุคหลังจากนั้นด้วยซ้ำ

หลัง**การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475** จนถึงการรัฐประหารของ**จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์** ในปี 2501 เป็นช่วงที่คนไทยพยายามพัฒนาประชาธิปไตยและสร้างประเทศให้ทันสมัยแบบประเทศอุตสาหกรรมตะวันตก เป็นยุคทองของนวนิยาย เรื่องสั้น บทกวีที่สะท้อนทั้งสังคมและความงามของชีวิต นักเขียนเด่นๆ ในยุคนี้มีทั้งเชื้อพระวงศ์, ปัญญาชน นักหนังสือพิมพ์และสามัญชน นักเขียนในยุคนี้ส่วนใหญ่เรียนเพียงชั้นมัธยมปลาย ซึ่งเป็นการศึกษาระดับสูงเท่าที่คนไทยทั่วไปจะเข้าถึงได้ พวกเขาและเธอเรียนรู้จากชีวิตจริงและจากการอ่านอย่างกว้างขวาง งานเขียนของพวกเขาและเธอมีความหลากหลายและมีคุณภาพ ทั้งในเชิงวรรณศิลป์และในเชิงสะท้อนชีวิตและสังคมไทยในยุคนั้น

ในยุค 2475 ที่**จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย** (ตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 จากเงินบริจาคที่เหลือจากการสร้างอนุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้ารัชกาลที่ 5) ยังเป็นสถาบันเล็กๆ มีนิสิตไม่กี่ร้อยคนและ**มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง** เพิ่งตั้งขึ้นโดยรัฐบาลคณะราษฎรในปี 2477 คนที่เรียนจบมัธยมในยุคนั้นถือได้ว่ามีความรู้ระดับสูงแล้ว เข้าใจว่าโรงเรียนมัธยมสมัยนั้นซึ่งมีไม่มากนักคงจะมีคุณภาพสูงกว่าโรงเรียนมัธยมสมัยนี้ หรืออย่างน้อยนักเรียนมัธยมสมัยนั้นอ่านหนังสือกันจริงจังมากกว่านักเรียนมหาวิทยาลัยสมัยนี้ (ดูจากงานเขียนเชิงอัตชีวประวัติของคนอย่าง **ป๋วย อึ๊งภากรณ์**) ที่น่าสังเกตคือความรักในความรู้ในหมู่คนที่สนใจการอ่านการเขียนหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองและหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 อันเป็นยุคของการเปิดประเทศเข้าสู่สังคมโลกเพิ่มมากขึ้น มีมหาศาลยิ่งนัก แม้ว่าหนังสือจะมีราคาสูงเทียบกับค่าครองชีพ เช่นราคาข้าวสารในยุคนั้น แต่กิจกรรมการอ่านการเขียน การพิมพ์หนังสือก็เป็นกิจกรรมที่ผู้คนที่ใฝ่หาความรู้ในยุคนั้นเข้าร่วมอย่างคึกคัก แม้ว่าประชากรในยุคนั้นจะต่ำกว่ายุคปัจจุบันหลายเท่าตัว (เช่นช่วง 2475 มีประชากรสิบเอ็ดล้านคน) แต่ยอดพิมพ์หนังสือสมัยนั้นพิมพ์ครั้งละ 2-3 พันเล่ม ไม่ได้ต่ำไปกว่ายุคปัจจุบันที่มีคนไทยเพิ่มเป็น 60 กว่าล้านคน และมีโอกาสได้เรียนหนังสือสูงกว่าเมื่อ 60-70 ปีที่แล้ว มากกว่าหลายเท่า

ช่วงหลังปี 2475 ถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 (2485-2488) บรรยากาศทางการเมืองอาจจะแบ่งเป็นฝ่ายนิยมระบอบเก่ากับฝ่ายนิยมประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ แต่งานวรรณกรรมในยุคนั้นไม่ได้สะท้อนจุดยืนแบบขาวดำอย่างสุดโต่ง วรรณกรรมในช่วงเริ่มเปิดรับความคิดเสรีประชาธิปไตยมีความหลากหลายน่าสนใจมาก นับตั้งแต่เรื่องแบบลูกทุ่งและเรื่องอิงประวัติศาสตร์ ของ **ไม้ เมืองเดิม** เราคิดว่า **บางระจัน** (2479) เป็นตัวแทนที่ดีที่สุดของเขา นิยายรักรบโรแมนติก**ผู้ชนะสิบทิศ** (2474) ของ**ยาขอบ พล นิกรกิมหงวน** เรื่องตลกล้อเลียนชีวิตและสังคมของ **ป. อินทรปาลิต** เรื่องโรแมนติกแฝงปรัชญาชีวิต เช่น **ปักกิ่งนครแห่งความหลัง** (2486) ของ **สด กูรมะโรหิต** เรื่องสะท้อนชีวิตและสังคมเมืองอย่าง**หญิงคนชั่ว** (2480) ของ **ก.สุรางคนางค์ โคลงกลอนของครูเทพ** บทกวีที่สะท้อนชีวิตและค่านิยมและสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง เขียนโดย **เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี** ปัญญาชนคนสำคัญคนหนึ่งของยุคนั้น ถ้าไม่นับ**เทียนวรรณ**ซึ่งเคยเสนอมาก่อนแล้ว เขาเป็นคนที่มีบทบาทในการเรียกร้องผลักดันให้มีการจัดตั้ง

มหาวิทยาลัยแห่งแรกของไทยจนเป็นผลสำเร็จมากกว่าชนชั้นนำคนอื่น ๆ

การต่อสู้สามเส้าระหว่างเผด็จการทหาร, ราชาธิปไตยนิยมและฝ่ายประชาธิปไตย

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง กระแสความคิดสังคมนิยมและวรรณกรรมเพื่อชีวิตแผ่เข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น มีงานเขียนประเภทสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สังคมอย่างแหลมคม ของ**ศรีบูรพา, เสนีย์ เสาวพงศ์, ศรีรัตน์ สถาปนวัฒน์, ป.บูรณปกรณ์, อิศรา อมันตกุล, นายผี, จิตร ภูมิศักดิ์, เปลื้อง วรรณศรี, ทวีปวร** ฯลฯ นี่คือยุครุ่งเรืองของวรรณกรรมเพื่อชีวิตทั้งนวนิยาย เรื่องสั้น บทกวี ที่มีทั้งเนื้อหาและวรรณศิลป์ พวกนักเขียนนักหนังสือพิมพ์หัว**ก้าวหน้า** (คนที่ต้องการเปลี่ยนแปลงให้สังคมเป็นประชาธิปไตยและเป็นธรรมขึ้น) ถูกรัฐบาลเซ็นเซอร์และปราบปรามอย่างรุนแรงระลอกแล้วระลอกเล่า งานเขียนของฝ่ายที่อยู่คนละค่ายกับวรรณกรรมเพื่อชีวิตที่เด่น ๆ ในยุค 2489-2501 เห็นจะมีก็แต่งานของ**ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในสี่แผ่นดิน** ที่เราเลือกมา แม้ว่าหลายคนจะชอบนวนิยายเรื่อง**หลายชีวิต**ของเขาว่าสะท้อนชีวิตของชาวบ้านได้อย่างมีเนื้อหาสาระศิลปะมากกว่า **สี่แผ่นดิน** ที่เป็นการเผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมืองของผู้เขียน แต่**สี่แผ่นดิน**ก็คืองานหลักที่สะท้อนตัวตน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ และสะท้อนยุคสมัยของการต่อสู้ทางความคิดระหว่างฝ่ายหัวเก่ากับฝ่ายหัวก้าวหน้าได้มากที่สุด และมีวรรณศิลป์ในแง่ของความรักระหว่างแม่กับลูกในยุคที่ลูกบางคนเปลี่ยนความคิดไปจากชนชั้นเดิม วรรณกรรมประเภทพาฝันในยุคเดียวกันนี้ยังมีผู้เขียนอยู่อย่างต่อเนื่อง และมีคนตามอ่านกันมาตลอด แต่ไม่มีงานชิ้นไหนมีเนื้อหาสาระที่โดดเด่นและคงทนต่อกาลเวลา

งานเด่นๆ ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์และสะท้อนภาพชีวิตและสังคมอย่างกลางๆ ไม่สนใจเรื่องซ้ายหรือขวา ก็มีไม่น้อย เช่น นวนิยายเสียดสีการเมืองเรื่อง**พัทยา** (2494) ของ **ดาวหาง ทุ่งมหาราช** ของ**มาลัย ชูพินิจ เราลิขิต-บนหลุมศพวาสิฏฐี** ของ **ร.จันทพิมพะ รวมเรื่องสั้น**ของ**ส. ธรรมยศ พลายมลิวัลลี์และเรื่องสั้น**ของ**ถนอม มหาเปารยะ รวมเรื่องสั้น**ของ**มนัส จรรยงค์ รวมบทกวีสั้น**ของ**อุชเชนี** นวนิยายเรื่อง**เมืองนิมิตร** ของ **ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ บทละครเรื่องพระลอ** ของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ฯลฯ

งานของ**อุชเชนี, ถนอม มหาเปารยะ, อ. ไชยวรศิลป์,** และ **ร.จันทพิมพะ** สะท้อนว่านักเขียนสตรีไทยเป็นนักคิดไม่น้อยกว่านักเขียนชาย โดยเฉพาะนวนิยายของ **ร. จันทพิมพะ** สะท้อนว่านักเขียนไทยที่เขียนให้ตัวละครมีชีวิตชีวามีเลือดเนื้อหัวใจอารมณ์ความรู้สึกนั้นมีอยู่ ไม่ใช่เขียนตัวละครแบบแบนๆ ใส่แต่ความคิดเข้าไปอย่างที่นักวิจารณ์ผู้อ่านนวนิยายฝรั่งมากกว่านวนิยายไทยบางคน เคยวิจารณ์นวนิยายไทยแบบเหมารวมเอาไว้ เรื่องของเธอยังมีฉากในต่างจังหวัดซึ่งเราพบได้น้อย เพราะนักเขียนไทยส่วนใหญ่อยู่ในเมืองหลวง

หลังจากการรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ครั้งที่ 2 ในปี 2501 รัฐบาลเผด็จการทหารได้จับกุมคุมขังนักการเมืองและปัญญาชนฝ่ายก้าวหน้าไปจำนวนมาก ทำให้วงวรรณกรรมเพื่อชีวิตที่ดึกดักต้องซบเซาไปเป็นเวลาหลายปี กว่าจะเกิดวรรณกรรมรุ่นใหม่ที่สะท้อนชีวิตสังคมทั่วไปๆ มากกว่าที่จะวิพากษ์การเมือง เช่น งานเรื่องสั้นและนวนิยายของ**อาจินต์ ปัญจพรรค์, รงค์ วงษ์สวรรค์, เสนอ อินทรสุขศรี** กวีนิพนธ์ของ**อังคาร กัลยาณพงศ์**, กลอนเปล่าของ**ราช รังรอง**, เรื่องล้อเลียนของ**ฮิวเมอร์ริสต์** นิยายวิทยาศาสตร์ของ**จันตรี ศิริบุญรอด**, นวนิยายเรื่อง **จดหมายจากเมืองไทย** ของ**โบตั๋น, เขาชื่อกานต์** ของ**สุวรรณี สุคนธา, สร้างชีวิต** ของ**หลวงวิจิตรวาทการ**

ความจริงหลวงวิจิตรวาทการ เป็นนักเขียนรุ่นอาวุโส ทำงานเขียนมาตั้งแต่หลังปี พ.ศ.2475 แต่งานระยะแรกของเขาเป็นสารคดีเกี่ยวกับจิตวิทยาในการสร้างตัวเองที่ได้อิทธิพลจากหนังสือต่างประเทศ,

งานด้านประวัติศาสตร์ และต่อมาคือ นวนิยายและบทละครปลุกใจให้รักชาติในสมัยจอมพล ป. ซึ่งเหมาะที่จะอ่านในยุคนั้นมากกว่าที่จะกลับมาอ่านใหม่ ขณะที่ **สร้างชีวิต** นวนิยายเล่มสุดท้ายที่พิมพ์ครั้งแรกในปี 2514 เป็นนวนิยายสมัยใหม่เกี่ยวกับการสร้างตัวเองในชนบทที่มีทั้งลักษณะสมจริง มีความเป็นวรรณศิลป์และแง่คิดที่น่าสนใจกว่างานยุคก่อนหน้านี้ของเขา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยของผู้มีอำนาจทางการเมือง

ยุคเผด็จการของจอมพลสฤษดิ์ (2501-2506) และจอมพลถนอม กิตติขจร (2506-2516) ได้สร้างปัญหาความขัดแย้งเพิ่มขึ้นในทศวรรษ 2510 ทำให้เกิดงานเขียนที่แสดงความแปลกแยกและแสวงหาความหมายใหม่ๆ ของคนหนุ่มสาวในยุคนั้น เช่น **ฉันจึงมาหาความหมาย** ของ**วิทยากร เชียงกูล** และ**คนบนต้นไม้** ของ**นิคม รายวา** ก่อนที่จะเกิดกรณีนักศึกษาประชาชนเดินขบวนเรียกร้องประชาธิปไตย 14 ตุลาคม 2516

ในช่วงประชาธิปไตยเบ่งบานระยะสั้นๆ 3 ปี คือ 2516-2519 ความสนใจอ่านหนังสือและความตื่นตัวที่จะเขียนวรรณกรรมสะท้อนสังคมได้กลับมาอย่างคึกคักมากกว่าในยุคทศวรรษหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วยซ้ำ เพราะเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย 14 ตุลาคม 2516 มีคนเข้าร่วมด้วยมากกว่าเหตุการณ์อย่างกรณีเรียกร้องสันติภาพ พ.ศ.2495 มาก และมีจำนวนนักศึกษาประชาชนที่สนใจการบ้านการเมืองเพิ่มมากขึ้น แต่งานในช่วง 3 ปีของการฟื้นฟูวรรณกรรมเพื่อชีวิตนี้หลายชิ้นนิยมเขียนถึงการต่อสู้ของชาวนากรรมกรแบบเป็นสูตรสำเร็จ และคุณค่าทางวรรณศิลป์จะอ่อนไปหน่อย เมื่อเทียบกับวรรณกรรมเพื่อชีวิตในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงปี 2501 เราจึงเลือกงานที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ และมีเนื้อหาสาระสะท้อนชีวิตและสังคมในช่วงประชาธิปไตยเบ่งบาน 2516-2519 มาได้เพียงจำนวนหนึ่ง เช่น**สร้อยทอง** ของ**นิมิตร ภูมิถาวร** **พิราบแดง** ของ**สุวัฒน์ วรดิลก** **ลูกอีสาน** ของ**คำพูน บุญทวี** **เพียงความเคลื่อนไหว** ของ**เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์** เป็นต้น

สำหรับหนังสือประเภทสารคดีบทความ ในช่วงศตวรรษที่ผ่านมานั้น มีความหลากหลายมากจนยากที่จะฉายให้เห็นภาพรวมที่เป็นเอกภาพได้ วิธีการเลือกของคณะนักวิจัยคัดเลือกหนังสือดี 100 เล่ม ที่คนไทยควรอ่าน คือพยายามรวบรวมชื่อนักเขียนและชื่อหนังสือดีเด่นในสาขาวิชาความรู้ต่างๆ ในยุคที่เราขีดเส้นแบ่งไว้ (2408-2519) ออกมาให้ได้มากที่สุด แล้วจึงอภิปรายประเมินคุณค่าและคัดออก โดยพยายามจะให้มีหนังสือที่ครอบคลุมสาขาวิชาความรู้หลักๆ ในทุกด้านเท่าที่จะครอบคลุมไปถึงได้

ผลงานที่เราเลือกมามากกว่าครึ่งหนึ่งคงจะเป็นที่รู้จักและยอมรับกันทั่วไปว่าเป็นหนังสือดีระดับคลาสสิกหรือเป็นแบบฉบับ เช่น **พระราชพิธีสิบสองเดือน, สาส์นสมเด็จ, นิทานโบราณคดี, ประวัติกฎหมายไทย, พระประวัติตรัสเล่า, พุทธธรรม, วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์, ปัญญาวิวัฒน์, ฟื้นความหลังฯลฯ** ส่วนที่เหลือบางเล่มอาจเป็นที่รู้จักน้อย หรือรู้จักเฉพาะบางกลุ่มบางคนที่สนใจ แต่ก็เป็นหนังสือที่น่าอ่านเพื่อการเพิ่มเติมความรู้ด้านไทยศึกษา และความรู้ด้านต่างจากแง่มุมมองของคนไทยรวมทั้งชาวต่างชาติที่เข้ามาอยู่นานและซึมซับความเป็นไทยอย่าง **ร. แลงกาต์** หรือ**ศิลป พีระศรี**

หนังสือประเภทสารคดีบทความ มักจะมีข้อบกพร่อง มีข้อจำกัด เมื่อกาลเวลาได้ผ่านไป และเรามีข้อมูลใหม่ๆ เพิ่มขึ้น มีวิธีการตีความใหม่ๆ เพิ่มขึ้น เพราะหนังสือด้านความรู้นั้นยากที่จะเป็นอมตะได้เหมือนหนังสือที่เป็นเรื่องแต่งหรือบันเทิงคดี ซึ่งไม่ขึ้นต่อข้อมูลใหม่ เราตัดสินใจที่จะรวมหนังสือสารคดีบทความเข้ามา ด้วยเหตุผลที่ว่าการอ่านเรื่องบันเทิงคดี (นิยาย, เรื่องสั้น, บทกวี, ละคร) ด้านเดียวคงไม่เพียงพอที่จะทำให้คนไทยรุ่นปัจจุบันรู้จักสังคมไทยได้อย่างลึกซึ้งกว้างขวาง เราเห็นว่าความเรียงหรือสารคดีเป็นรูปแบบการเขียนที่สำคัญรูปแบบหนึ่งที่สามารถสื่อ

เรื่องราวต่างๆ ได้อย่างหลากหลายด้วย หนังสือในกลุ่มสารคดี, บทความ บางเล่มอาจจะอ่านไม่สนุก (ถ้าเทียบกับบันเทิงคดี) หรืออาจไม่น่าสนใจสำหรับคนทั่วไป นอกจากคนที่อยากเรียนรู้ในเรื่องนั้นจริงๆ แต่เนื่องจากจุดประสงค์ของโครงการคัดเลือกหนังสือดีของเรา **ต้องการกระตุ้นให้คนไทยอ่านหนังสือดี ๆ ที่จะช่วยให้รู้จักชีวิตคนไทยและสังคม วัฒนธรรม ความคิดภูมิปัญญาไทยมากขึ้น** เราจึงคิดว่าการเสนอชื่อหนังสือเหล่านี้ไว้ก็เพื่อเป็นคู่มือการติดตามอ่านศึกษาเรื่องภูมิปัญญาไทยได้ทางหนึ่ง หนังสือกลุ่มนี้แม้จะมีข้อจำกัดด้านความถูกต้องทันสมัย แต่จุดสำคัญที่เราน่าเรียนรู้คือ**สปิริตและท่วงทำนองในการศึกษาค้นคว้าและเขียนอธิบายของนักเขียนรุ่นผู้บุกเบิกที่ทำงานได้อย่างมีพลัง** หลายคนเป็นนักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และเขียนงานไว้จำนวนมาก

ภาพรวมของหนังสือคลาสสิกใหม่ประเภทสารคดีและบทความที่เราเลือกมาเป็นหนังสือเชิงประวัติศาสตร์ปรัชญา วัฒนธรรม ศิลปวรรณกรรม ค่อนข้างมาก ซึ่งสะท้อนความสนใจของคนไทยรุ่นก่อนในเรื่องเหล่านี้ ถ้ามองแบบเปรียบเทียบกับการเขียนหนังสือของตะวันตกจะเห็นได้ว่า ของไทยส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์แบบคลาสสิกหรือเชิงพรรณนามากกว่าเชิงวิพากษ์วิจารณ์แบบสังคมศาสตร์สมัยใหม่ ทั้งนี้คงเป็นผลมาจากสภาพการเมืองสังคมการศึกษาไทย ที่เริ่มต้นและพัฒนาโดยชนชั้นสูง และกระแสภูมิปัญญาหลักเป็นกระแสจารีตนิยม ขณะที่กระแสความคิดแบบก้าวหน้าวิพากษ์วิจารณ์อย่างท้าทายจากสามัญชนมักจะถูกเซ็นเซอร์ ถูกปราบปราม ทำให้กระแสความคิดแบบก้าวหน้าไม่มีโอกาสได้พัฒนาต่อเนื่องและอย่างมีอิสระเสรี

อย่างไรก็ตาม นอกจากวรรณกรรมเพื่อชีวิตแล้ว เราก็มีหนังสือประเภทสารคดี บทความ ของนักเขียนฝ่ายก้าวหน้า ที่มีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาภูมิปัญญาไทยจำนวนหนึ่งไม่ว่าจะเป็น **วรรณสาส์นสำนึก** ของ**สุภา ศิริมานนท์ ปัญญาวิวัฒน์** ของ**สมัครบุราวาศ, ความเป็นอนิจจังของสังคม** ของ**ปรีดี พนมยงค์, โฉมหน้าศักดินาไทย** และ **ความเป็นมาของคำสยาม ไท ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ** ของ**จิตร ภูมิศักดิ์** สำหรับจิตร ภูมิศักดิ์ เราเลือกงานประเภทสารคดีของเขาทั้งสองเล่ม เพราะเป็นงานที่โดดเด่นกันคนละอย่าง แม้**โฉมหน้าศักดินาไทย** อาจจะมีข้อจำกัดเรื่องความถูกต้องแม่นยำอยู่บ้าง (เนื่องจากข้อจำกัดในการค้นคว้า และอคติในการยึดกุมทฤษฎีมาร์กซิสต์อย่างเคร่งครัด) แต่เป็นหนังสือที่เป็นหลักเขตของหนังสือประวัติศาสตร์ในปี 2500 ที่มองจากประวัติศาสตร์ที่เป็นจริงของสามัญชนอย่างจริงจัง และได้ก่อผลสะเทือนต่อแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ในสมัยต่อมา โดยเฉพาะหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 อย่างสำคัญ

ส่วนหนังสือจากนักเขียนสำนักคิดอื่นๆ นั้น ถ้าได้อ่านหนังสือเหล่านี้อย่างวิพากษ์โดยคำนึงถึงบริบทและพัฒนาการของสังคมการเมืองไทยแล้ว เราก็จะพบว่ามีภูมิปัญญาแบบไทยและแบบตะวันออกที่มีเอกลักษณ์ และมีแง่คิดมีความพยายามในการวาดภาพสังคมไทยที่ดีโดยต้องการรากฐานแบบไทยมากกว่าจะรับตะวันตกอย่างหมดหัวใจ ไม่ว่าจะเป็นในหนังสือของ **สมเด็จฯกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, พระยาอนุมานราชธน, พุทธทาสภิกขุ, พระธรรมปิฎก, น. ณ ปากน้ำ, ป๋วย อึ๊งภากรณ์, วิทย์ ศิวศริยานนท์, แสงอรุณ รัตกสิกร, ประยูร จรรยาวงศ์, มล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ** ฯลฯ แม้ในงานของนักศึกษาด้วยตัวเองอย่าง **ชัย เรืองศิลป์, ประยุทธ สิทธิพันธุ์, สงบ สุริยินทร์** ฯลฯ ก็มีความพยายามที่จะเรียนรู้และทำความเข้าใจกับสังคมไทยอย่างพินิจพิเคราะห์อยู่มาก โดยวางอยู่บนพื้นฐานของระบบความคิดความรู้แบบไทยๆ ที่พวกเขาซึมซับมาจากการอ่านการค้นคว้าและประสบการณ์โดยตรง

น่าเสียดายที่การศึกษาค้นคว้าของคนไทยในสมัย 30-40 ปี หลังไม่ได้ศึกษางานที่สะท้อนภูมิปัญญาไทยเหล่านี้ และพัฒนาต่ออย่างจริงจัง หากมุ่งไปเรียนวิชา

สมัยใหม่ที่เน้นวิชาชีพ, การหาเงิน, การพัฒนาทางวัตถุ ซึ่ง**เจตนา นาควัชระ** เรียกว่า "วิชาปลัน" เสียมาก จนนำประเทศไปสู่วิกฤติทางเศรษฐกิจสังคมครั้งร้ายแรงที่สุด (ในปีพ.ศ.2540) ส่วนหนึ่งเป็นผลตามมาจากการศึกษาแบบฝรั่งอย่างขาดการวิพากษ์มากเกินไป วิกฤติที่เกิดขึ้นน่าจะทำให้เรากลับมาอ่านหนังสือที่สะท้อนภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาตะวันออกเหล่านี้อย่างได้ประโยชน์เพิ่มขึ้น

การที่เรากำหนดปี 2519 (ปีแห่งเหตุการณ์ 6 ตุลาคม ที่ปิดฉากยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน มีการเผาหนังสือและลิดรอนเสรีภาพครั้งใหญ่) เป็นเส้นแบ่งทางกาลเวลาสำหรับหนังสือที่เราคัดเลือก (ในช่วงปี 2540-2541) เราใช้เหตุผลว่าหนังสือคลาสสิกควรจะมีอายุให้คนยังกล่าวขวัญถึงหรือนำมาพิมพ์ซ้ำได้หลังจาก 20 ปีผ่านไปแล้ว การกำหนดเส้นแบ่งเช่นนี้ทำให้เป็นข้อจำกัดในการเลือกหนังสือ บทความสารคดีวิชาการดีๆ ที่เขียนหรือพิมพ์ภายหลังปี 2519 ไปเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งเราได้ขอให้**ชัยวัฒน์ คุประตกุล** กรรมการที่ปรึกษาคนหนึ่งของคณะนักวิจัยของเราช่วยเขียนคำนำชี้แจงส่วนนี้ให้ แม้แต่หนังสือด้านสารคดีบทความในช่วงทศวรรษ 2510 ที่เราเลือกมา เช่นของ **ส. ศิวรักษ์, เจตนา นาควัชระฯลฯ** ก็เป็นหนังสือที่เราเลือกตามเกณฑ์เวลา คือเขียนในช่วงก่อนปี 2519 เท่านั้น แต่ไม่ใช่หนังสือที่ดีที่สุดของนักเขียนเหล่านี้ที่ได้สร้างผลงานในช่วงต่อมาอีกจำนวนมาก (เช่นเดียวกับนักเขียนด้านบันเทิงคดี เช่น **กฤษณา อโศกสิน, นิคม รายยวา** ผู้มีงานเขียนหลังปี 2519 ที่อาจดีกว่างานที่เราเลือกมา)

การแสวงหาความหมายของนักเขียนไทยระดับนำในรอบศตวรรษ

กล่าวโดยรวมแล้ว ไม่ว่าจะเป็นกวี นักเขียนเรื่องสั้น นวนิยายหรือนักเขียนบทความ สารคดี ไม่ว่าจะเป็นเจ้า, ขุนนาง, ไพร่, ชนชั้นกลางหรือสามัญชน พวกนักเขียนระดับนำหรือนักเขียนเด่นๆ ที่เราเลือกงานของเขามาเป็น**หนังสือดี 100 เล่ม ที่คนไทยควรอ่าน** มีคุณสมบัติที่คล้าย ๆ กัน 3 ข้อ คือ

1. เป็นนักอ่านผู้ใส่ใจการเรียนรู้การแสวงหาความหมายหาความจริง

2. เป็นผู้คิดถึงการพัฒนาชาติ การสร้างสังคมที่ดี พยายามที่จะวาดภาพสังคมไทยที่ดี อย่างละเอียดถี่ถ้วนโดยอิงรากเหง้าของวัฒนธรรมไทย ไม่ได้ตามฝรั่งทั้งหมด เมื่อเทียบกับคนรุ่นปัจจุบันที่ถูกวัฒนธรรมตะวันตกกลืนไปโดยไม่รู้ตัว แม้ว่าแนวคิดเรื่องชาติและสังคมที่ดีของนักเขียนต่างสำนักความคิดอาจจะต่างกัน แต่พวกเขาและเธอต่างก็แสวงหาและอธิบายความหมายของชีวิตและของสังคมไทย ในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากสังคมเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมเป็นสังคมทุนนิยมอุตสาหกรรม และการแผ่อิทธิพลของประเทศมหาอำนาจได้อย่างน่ากลับไปศึกษา

3. เป็นผู้ที่คันคว้าหรือรู้เรื่องที่เขียนดี ประณีต ใช้ภาษาได้ดี และเขียนหนังสืออย่างมีพลัง หรือมีลักษณะเฉพาะของตัวเอง ในช่วงแรกๆ คนที่มีโอกาสเขียนและแสดงออกมาได้มาก คือเจ้าและขุนนางที่มีโอกาสได้รับการศึกษา ข้อมูลข่าวสารและเห็นโลกได้กว้างกว่า แต่เมื่อประเทศไทยจำต้องรับเอาแนวทางการพัฒนาทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตก จำเป็นต้องพัฒนาการศึกษาและเปิดรับวัฒนธรรมข้อมูลข่าวสารจากภายนอก สามัญชนก็มีโอกาสได้รับการศึกษา อ่านหนังสือ ทำหนังสือพิมพ์และเขียนหนังสือกันมากขึ้น

โลกทัศน์, วิธีคิด, วิธีเขียน, ความเข้าใจและคำอธิบายของนักเขียนไทยในรอบศตวรรษกลุ่มที่เราเลือกผลงานของเขามามีทั้งส่วนที่คล้ายกันในฐานะของคนไทยที่ได้รับการหล่อหลอมมาในสภาพแวดล้อมวัฒนธรรมเดียวกัน และมีทั้งส่วนที่ต่างกัน เนื่องจากฐานะผลประโยชน์ จุดยืนและประสบการณ์ทางชนชั้น

ในยุคที่ประเทศสยามต้องเปิดรับและปรับตัวให้อยู่ได้ในสังคมโลกทุนนิยมพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นครั้งแรกที่ปัญญาชนของฝ่ายประชาชน ได้เสนอแนวคิดใหม่ๆ ที่มีลักษณะตั้งคำถามและท้าทายทำให้รัฐบาลกังวลใจ และมักใช้วิธีแก้ ปิดปาก ห้ามปราม ลงโทษ

นักเขียนที่ล้ำหน้านับตั้งแต่ **นายทิม สุขยางค์ (นิราศหนองคาย), เทียนวรรณ, พระยาสุริยานุวัตร, ศรีบูรพา, ส. ธรรมยศ** เรื่อยมาจนถึง **นายผี, สุภา ศิริมานนท์, จิตร ภูมิศักดิ์** แต่ก็ไม่สามารถที่จะหยุดยั้งความคิดใหม่ๆ ภูมิปัญญาใหม่ๆ ให้มีที่ยืนอยู่ในประวัติศาสตร์และส่งผลสะเทือนได้ แม้แต่เผด็จการเบ็ดเสร็จอย่างจอมพลสฤษดิ์ ที่จับกุมกวาดล้างฝ่ายค้านในปี 2501 ทำให้วงการภูมิปัญญาไทยหยุดชะงักไปหลายปี ก็ไม่สามารถยับยั้งความคิดใหม่ๆ ได้อย่างแท้จริง นอกจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์จะผลักดันให้ปัญญาชนก้าวหน้าในยุคนั้น เช่น **นายผี, เปลื้อง วรรณศรี, จิตร ภูมิศักดิ์** ต้องเข้าไปร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศแล้ว การมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตะวันตกของจอมพลสฤษดิ์ ก็มีส่วนทำให้ต้องลงทุนทางด้านการศึกษาและสื่อสารมวลชน จนทำให้เกิดปัญญาชนเสรีนิยมรุ่นใหม่ขึ้นในช่วงทศวรรษ 2510

ความคิดแบบจารีตนิยม ที่ล้าหลังของสังคมไทยอาจมีผลให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงเจริญก้าวหน้าได้ช้าไปบ้างเมื่อเทียบกับประเทศอย่างญี่ปุ่น ที่เปิดประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 พอๆ กับไทย แต่ญี่ปุ่นรับการศึกษาและรับความคิดใหม่ๆ จากตะวันตกทุกด้านได้มากกว่า ขณะที่คนญี่ปุ่นระดมแปลหนังสือคลาสสิกของฝรั่งทุกด้าน รวมทั้งหนังสือของ**รุสโซ, คาร์ล มาร์กซ์** และนักคิดฝ่ายก้าวหน้าอื่นๆ คนไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 และ 6 ยังแปลแต่นิยายผจญภัยหรือเรื่องรักโศกออกมาไม่กี่เรื่อง และหวาดกลัวกระทั่งตำราเศรษฐศาสตร์ภระแสหลัก (ทุนนิยม) ของ**พระยาสุริยานุวัตร** ความคิดที่ก้าวล้ำหน้ายุคสมัยของ**เทียนวรรณ, ก.ศ.ร. กุหลาบ, ปรีดี พนมยงค์, ส. ธรรมยศ, ศรีบูรพา, ป๋วย อึ๊งภากรณ์** และคนอื่นๆ ในหลายๆ เรื่อง กว่าจะมีคนเห็นด้วยและเกิดผลในทางปฏิบัติ (เฉพาะบางเรื่องบางประเด็น) ใช้เวลาหลายสิบปี **คุณูปการที่ปัญญาชนที่ฝ่ายก้าวหน้าได้ให้แก่สังคมไทย** อาจจะไม่ใช่คำตอบที่พยายามเสนอ อาจจะล้าสมัยเมื่อกาลเวลาผ่านไป **แต่อยู่ที่การตั้งคำถาม การท้าทายเพื่อทำให้สังคมคิดทบทวนตามและปรับปรุงแก้ไขตัวเอง**

กล่าวโดยรวมแล้ว ในหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมาคนไทยมีงานวรรณกรรมและหนังสือที่แสดงให้เห็นถึงความรุ่มรวยและความหลากหลายทางภูมิปัญญาภาษาและศิลปวัฒนธรรมจำนวนมาก หนังสือ 100 ชื่อเรื่อง ที่กล่าวถึงคงจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งของความร่ำรวยทางปัญญาที่มีอยู่เท่านั้น งานเหล่านี้โดยเฉพาะวรรณกรรมสร้างสรรค์ไม่ได้เป็นเพียงมรดกล้ำค่าของชาวไทยเท่านั้น **หากเป็นมรดกของชาวโลกด้วย** แต่เราจะรู้จักหาประโยชน์มากเพียงใด ขึ้นอยู่กับคุณภาพของคนไทยรุ่นหลังว่าจะยังคงสนใจการอ่านและเรียนรู้จากสังคมวัฒนธรรมของตนเองอยู่หรือไม่

โครงการวิจัยคัดเลือก และแนะนำหนังสือดี 100 เล่ม ที่คนไทยควรอ่านจะมีผลในทางเปลี่ยนแปลงสังคมไทยให้มีภูมิปัญญามากขึ้น ถ้าหากกระทรวงศึกษาธิการและสถาบันการศึกษาต่างๆ จะสนใจนำไปประยุกต์ใช้ในการ**ปฏิรูปหลักสูตรการศึกษา ภาษา วรรณคดี สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ ให้นักเรียนนักศึกษาได้สนใจอ่านหนังสือกันอย่างจริงจังและอย่างวิเคราะห์เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ สภาพชีวิตและสังคมที่เป็นจริงของพวกเขา** การจะทำให้นักเรียนนักศึกษาไทยเริ่มสนใจอ่านหนังสือได้ ปฏิรูปครูอาจารย์ให้สนใจการอ่านหนังสือ ทั้งอ่านหนังสืออย่างวิเคราะห์ เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และพัฒนาการของการเมืองสังคมไทยให้ได้เสียก่อน และที่สำคัญเราต้องส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาวัฒนธรรมของการวิจารณ์ ทั้งการวิจารณ์วรรณกรรมการวิจารณ์สังคมโดยทั่วไปกันอย่างจริงจัง ประชาชนไทยจึงจะรู้จักอ่านหนังสือดีๆ และได้ประโยชน์จากหนังสือที่เรามีอยู่ ทั้งนี้อาจจะผลิตขึ้นใหม่ได้อีกมากมายจากพื้นฐานของมรดกทางภูมิปัญญาที่เรามีอยู่

ปัจจุบันเรามีการพูดถึงการปฏิรูปการศึกษากันมากขึ้น แต่นักการศึกษามักจะสนใจการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา และปฏิรูปตัวบท

กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษา**มากกว่าจะสนใจปฏิรูปที่หลักสูตร เนื้อหาสาระกรอบความคิดค่านิยมของตัวผู้สอน ผู้ปกครองและนักเรียน** ทั้งๆ ที่เรื่องกรอบความคิด ค่านิยมของคนเป็นเรื่องสำคัญที่สุด

ถ้าหากยังไม่เปลี่ยนกรอบความคิด ทัศนคติ วิธีคิด วิธีการสอน วิธีการเรียนรู้ของครู ผู้ปกครองและนักเรียนที่เน้นการท่องจำความรู้สำเร็จรูป ไปสู่กรอบ**ความคิดเสรีนิยมที่เน้นสร้างสรรค์การเรียนรู้อย่างคิดวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์แล้ว การเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารจัดการหรือกฎหมายใดๆ รวมทั้งรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติปฏิรูปการศึกษาและกฎหมายสำคัญอื่นๆ ก็จะเป็นการเปลี่ยนแค่กรอบนอกเท่านั้น แต่ไม่ได้เปลี่ยนเนื้อหาสาระของการศึกษาหรือการเรียนรู้ที่แท้จริง**

การจะได้อ่านหนังสือดีทั้ง 100 ชื่อเรื่องนี้ก็เช่นกัน ประโยชน์ที่แท้ คงไม่ใช่เพื่อที่จะกลับมาอ่านอย่างยกย่องด้านเดียว หรือใช้เป็นข้ออวดอ้างความภาคภูมิใจในชาติว่าคนไทยก็มีมรดกทางปัญญาและศิลปวัฒนธรรมเหมือนกัน ประโยชน์จึงอยู่ที่การอ่าน ทั้งอย่างหาความชื่นชม หาสุนทรีย์ ความพอใจ และอ่านอย่างวิพากษ์วิจารณ์ อย่างหาบทเรียน หาแง่คิด หาข้อโต้แย้ง ข้อบกพร่องเพื่อก่อให้เกิดภูมิปัญญา และการสร้างสรรค์งานใหม่ๆ ที่ทันสมัยกว่าและสมบูรณ์กว่ามีคุณภาพไม่ด้อยไปกว่าของเดิม

สปิริตของการอ่านหนังสือ และการแสวงหาการเรียนรู้อย่างวิพากษ์วิจารณ์ และอย่างมีจินตนาการ คือสปิริตที่นักเขียนตั้งแต่รุ่นอาวุโสผู้ล่วงลับไปแล้ว จนถึงรุ่นร่วมสมัยได้ยึดถือกันมาโดยตลอด สปิริตเช่นนี้เองที่ทำให้สายธารวรรณกรรมไทยไม่เคยแห้งเหือด และประชาชนไทยไม่ยอมหยุดนิ่ง ไม่ยอมจำนน จากยุคที่ชาวบ้านบางระจันตั้งป้อมค่ายสู้กับทหารข้าศึกเมื่อ 200 ปีที่แล้ว มาถึงยุคที่สมัชชาคนจนและคนงานที่ถูกปลดงานยังผนึกกำลังกันสู้กับรัฐบาลและนายทุนต่างชาติในช่วงหลังวิกฤติเศรษฐกิจตกต่ำปี พ.ศ.2540 อย่างที่เราได้เห็นกัน เหมือนฉากละครแห่งชีวิตที่ยิ่งใหญ่ที่ไม่เคยจบสิ้นของประชาชนไทย

เอกสารอ้างอิง

กอบกุล อิงคุทานนท์. (2540). *ศัพท์วรรณกรรม.* กรุงเทพฯ : ษรฉัตร.

วิทยากร เชียงกูล และคณะ. (2542). *สารานุกรมแนะนำหนังสือดี 100 เล่ม ที่คนไทยควรอ่าน.* กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

❐ ❐ ❐

การใช้วารสารภาษาไทยในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นภพรรษ สุดปาน*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ (1) ศึกษาสภาพการใช้และการค้นหาบทความในวารสารภาษาไทยของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2) ศึกษาปัญหาการใช้วารสารภาษาไทยของนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (3) เปรียบเทียบปัญหาการใช้วารสารภาษาไทยของนิสิตจำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา ชั้นปีที่ศึกษา และกลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษา และ (4) ศึกษาปริมาณการใช้วารสารภาษาไทยของนิสิตในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 2- 4 จำนวน 230 คน และนิสิตปริญญาโท จำนวน 140 คน ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2549 และแบบบันทึกการใช้วารสารในช่วงเดือน (มกราคม - ธันวาคม 2549) ฉบับปัจจุบัน 1,275 จำนวน แผ่น และฉบับล่วงเวลา จำนวน 10,796 แผ่น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพื้นฐาน t-test และ F-test ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ใช้วารสารโดยไม่สามารถกำหนดเวลาที่แน่นอนได้ มีวัตถุประสงค์ในการใช้วารสารเพื่อค้นคว้าประกอบการทำรายงานและวิจัย ใช้วารสารฉบับปัจจุบันและล่วงเวลาบ่อยครั้งพอๆ กัน แหล่งที่ใช้ค้นชื่อวารสาร คือเว็บไซต์ห้องสมุดและการเดินดูตามชั้นไปเรื่อยๆ ส่วนการค้นหาวารสาร พบว่านิสิตส่วนใหญ่ใช้วิธีค้นหาค้นหาบทความวารสารภาษาไทยโดยค้นจาก OPAC สำหรับช่องทางการสืบค้นบทความวารสารจาก OPAC พบว่านิสิตใช้ช่องทางใช้ช่องทางคำสำคัญบ่อยครั้ง และเมื่อพบรายการจาก OPAC นิสิตส่วนใหญ่จะพิจารณาว่าเป็นวารสารฉบับปัจจุบันหรือฉบับล่วงเวลา แล้วจึงไปค้นหาที่จุดนั้น

2. เมื่อพิจารณาปัญหาการใช้วารสารภาษาไทย พบว่านิสิตมีปัญหาการใช้วารสารโดยรวมในระดับปานกลาง เมื่อแยกตามระดับการศึกษา พบว่าทั้งนิสิตระดับปริญญาตรีและโทมีปัญหาการใช้วารสารโดยรวมและรายด้านในระดับปานกลาง

3. เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการใช้วารสารภาษาไทยของนิสิตจำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา ชั้นปีที่ศึกษา และกลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษา พบว่านิสิตปริญญาตรีที่ศึกษาในระดับชั้นปีและกลุ่มสาขาวิชาที่ต่างกันมีปัญหาการใช้วารสารโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นิสิตระดับปริญญาโทเพศชายและเพศหญิงมีปัญหาการใช้วารสารโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นิสิตระดับปริญญาโทในกลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษาต่างกันมีปัญหาการใช้วารสารโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่ปัญหาด้านการค้นหาบทความในวารสารแตก ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนิสิตระดับปริญญาตรีมีปัญหาการใช้วารสารโดยรวมมากกว่านิสิตระดับปริญญาโทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. เมื่อพิจารณาปริมาณการใช้วารสารภาษาไทยของนิสิต พบว่าหมวดหมู่วารสารฉบับล่วงเวลาและฉบับปัจจุบันที่มีปริมาณการใช้มากที่สุด ได้แก่ วารสารในหมวดหมู่วิชาการศึกษา การแนะแนว เทคโนโลยีทางการศึกษา ปริมาณการใช้วารสารฉบับล่วงเวลา จำแนกตามช่วงวิชาและกลุ่มอายุ พบว่า ช่วงอายุที่มีการใช้มาก คือ ช่วงอายุน้อยกว่า 5 ปี วารสารฉบับล่วงเวลาที่มีความถี่ในการใช้มาก 5 อันดับแรก ได้แก่ วิชาการ สานปฏิรูป วงการครู การศึกษาปฐมวัย และการศึกษา กทม. ส่วนวารสารฉบับปัจจุบันที่มีความถี่ในการใช้มาก 5 อันดับแรก ได้แก่ คอมพิวเตอร์ทูเดย์ มติชนสุดสัปดาห์ สารคดี ชายแมก และวินแมก

คำสำคัญ : วารสารภาษาไทย, สำนักหอสมุด, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

*บรรณารักษ์สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Usage of Thai Periodical Collection at Central Library, Srinakarinwirot University

Napapas Sudpan*

Abstract

The purpose of this study was four-fold, it aimed to (1) investigate periodical use and article search by students at the Central Library, Srinkharinwirot University; (2) examine problem of periodical use by students; (3) compare those of problem by students according to gender, education level, class level, and subject, and (4) collect the quantity of periodical collection use. The subjects comprised 230 of sophomores, juniors and seniors and 140 master graduate students at Srinkharinwirot University during 2006. The researcher also collected the use statistic of 1,275 current and 10,796 back issue's periodical by users during the whole year of 2006. Then data were analyzed and presented by mean, standard deviation, t- test, and F-test. The results revealed as follows.

1. Most of the respondents were female. They mostly used periodical collection with no fixed time, their objectives were to find information for report and research, the current and back issue's journals were equally used, library website was frequently used for journal's title search, they frequently used keywords through OPAC and accessed at the accurate serviceoints.

2. When considered the problems of periodical use, it was found that it was at a moderate level as a whole and in each aspects whereas it was at a moderate level as a whole and in each aspects among those of undergraduate and master graduate students.

3. When compared those of problems according to gender, education level, class level, and subject, it was found that there were significant differences at .05 level among those of undergraduate students with different class level and subject as a whole and in each aspects. There were significant differences at . 05 level among those of problems by female and male master graduate students. There were no significant differences among those of problems by master graduate students with different subjects whereas there were significant differences at .05 level on article search and undergraduate students significantly gained more problems at .01 level than those of mater graduate students.

4. When considered quantity of periodical collection use, it was found that subjects on education, guidance, and technology education of current and back issues and the periodicals with 5- year range were mostly used. The 5 of back issue's title mostly used included Wichakarn, Sanpatiroop, Wongkarnkru, Preschool Education, and education of Bnagkok Metroplotant, whereas the 5 of current issue's title mostly used included Computer Today, Matichon Weekly, Sarakadee, Science Mag, and Winmag.

*Librarian, Srinakarinwirot University Library

บทนำ

การดำเนินงานของห้องสมุดมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพนั้น นอกจากจะต้องมีทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการแล้ว จำเป็นต้องมีการจัดบริการที่ดีสอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยด้วย หลักสำคัญในการให้บริการห้องสมุด คือ การให้ผู้ใช้บริการได้รับสารสนเทศที่ถูกต้องสมบูรณ์ รวดเร็วและทันสมัย ซึ่งการที่จะได้รับสารสนเทศนั้นสามารถได้รับจากสื่อหลายประเภท ได้แก่ สารสนเทศ ประเภทสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ เอกสารอื่นๆ และสารสนเทศประเภทที่เป็นวัสดุไม่ตีพิมพ์ เช่น วีดิทัศน์ เทปเสียง ตลอดจนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งหมายความว่า ห้องสมุดมีทางเลือกในการให้ผู้ใช้เข้าถึงแหล่งสารสนเทศต่างๆ ได้หลายรูปแบบด้วยกัน

วารสารเป็นสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องประเภทหนึ่งที่มีกำหนดออกที่แน่นอน ในแต่ละฉบับจะประกอบด้วยบทความหลายบทความที่ให้ความรู้ใหม่ ๆ ที่ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นผลการวิจัย ทฤษฎี แนวโน้ม ความคิดเห็น ข่าว ข้อมูลสถิติ ประกาศ จดหมายโต้ตอบ รวมทั้งเทคโนโลยีในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อการติดตามความก้าวหน้าทางวิทยาการ และนวัตกรรม (วราวุธ ผลานันต์ 2537 : 1) ดังนั้นวารสารจึงเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีความสำคัญต่อการศึกษาการค้นคว้าวิจัยอย่างแท้จริง

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาที่เน้นการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้น การแสวงหาความรู้จากผู้สอน และตำรา อาจไม่เพียงพอ ต่อการสร้างเสริมความรู้ จึงทำให้ต้องมีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งอื่นโดยเฉพาะวารสารซึ่งกลายเป็นสิ่งจำเป็นแก่นักศึกษา เพราะช่วยให้นักศึกษาสามารถพบวิทยาการใหม่ๆ สามารถนำไปใช้ประกอบการศึกษาในสาขาของตนได้ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจึงให้ความสำคัญต่อการจัดหาและพัฒนาสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องประเภทนี้ มีการกำหนดงบประมาณที่แน่นอนสำหรับการจัดหาวารสารทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ มีการจัดทำเครื่องมือช่วยสืบค้นที่เรียกว่า ดรรชนีไว้สำหรับผู้ใช้ค้นหาบทความที่ต้องการ โดยแต่ละแห่ง จะทำดรรชนีที่มุ่งเน้นความต้องการและความสนใจในสาขาต่างๆ ที่สถาบันนั้น ๆ มีการเรียนการสอนอยู่โดยเฉพาะ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ใช้สะดวกในการสืบค้นบทความใหม่ๆ ตามความต้องการ

วารสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในปัจจุบันมีจำนวนมากขึ้นในทุกๆ ปี รวมทั้งราคาที่เพิ่มขึ้น แต่ด้วยเหตุที่ห้องสมุดมีงบประมาณที่จำกัด ในการพิจารณาจัดหาวารสารจึงต้องคำนึงถึงสาขาวิชาที่มีการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาของตนเป็นหลัก สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตระหนักถึงประเด็นดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นนโยบายการจัดหาวารสารจึงเน้นสาขาที่มีการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยเป็นสำคัญ นอกจากนั้นยังได้จัดหาวารสารที่รวมเรื่องเหตุการณ์ ข่าว หรือสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในประเทศด้วย มีการจัดทำเครื่องมือช่วยค้นหรือดรรชนี โดยคัดสรรวารสารภาษาไทยที่เกี่ยวข้องในสาขาวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยมาทำดรรชนี เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ในการค้นหาบทความที่ต้องการให้มากที่สุด

วารสารที่สำนักหอสมุดกลางจัดให้บริการมีทั้งวารสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ สำหรับวารสารภาษาไทย มีจำนวนทั้งสิ้น 1,184 ชื่อเรื่อง ส่วนวารสารภาษาต่างประเทศมีจำนวนทั้งสิ้น 358 ชื่อเรื่องและมีบริการในรูปแบบวารสารอิเล็กทรอนิกส์ด้วย

สำหรับการให้บริการวารสารในห้องสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การบริการวารสารฉบับปัจจุบันในแบบชั้นเปิด โดยจัดเรียงวารสารแยกตามหมวดหมู่ หรือรหัสประจำวารสารบนชั้น เพื่อให้ผู้ใช้สามารถหยิบอ่านได้อย่างอิสระ

2. การบริการวารสารฉบับล่วงเวลาในชั้นปิด

ในช่วงที่ผ่านมาได้มีการศึกษาสภาพการใช้วารสารภาษาต่างประเทศในสำนักหอสมุดกลาง โดยมุ่งประเด็นด้านการจัดหา (อัญชลี อำนาจธรรม 2538 : บทคัดย่อ) สำหรับผู้วิจัยในฐานะบรรณารักษ์ผู้รับผิดชอบงานวารสารภาษาไทยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้บริการวารสารภาษาไทยในด้านของปริมาณการใช้ สภาพการใช้ การค้นหาบทความในวารสารของนิสิต ตลอดจนปัญหาที่นิสิตประสบจากการใช้วารสาร ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาให้บริการแก่นิสิตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้และการค้นหาบทความในวารสารภาษาไทยของนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้วารสารภาษาไทยของนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการใช้วารสารภาษาไทยของนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำแนก ตาม เพศ ระดับการศึกษา ชั้นปีที่ศึกษา และกลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษา

4. เพื่อศึกษาปริมาณการใช้วารสารภาษาไทยของผู้ใช้ในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างแยกออกเป็น 2 กลุ่มตามลักษณะการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาการใช้วารสารภาษาไทย

กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2549 โดยทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Kreijcie & Morgan 1970: 607 - 608) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 คน จากนั้นนำมากำหนดสัดส่วนตามระดับการศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างในระดับปริญญาตรี จำนวน 230 คน และระดับปริญญาโท จำนวน 140 คน ในแต่ละระดับการศึกษาจะทำการสุ่มแบบสัดส่วนแยกตามกลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษา

2. การศึกษาปริมาณการใช้วารสารภาษาไทย

กลุ่มตัวอย่าง คือ แบบบันทึกการใช้วารสารภาษาไทย ในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามข้อ 1.2.1 โดยสุ่มแบบเจาะจงเฉพาะแบบบันทึกการใช้ในรอบ 12 เดือน (มกราคม - ธันวาคม 2549) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแบบบันทึกการใช้วารสารฉบับล่วงเวลา จำนวน 10,796 แผ่น และแบบบันทึกการใช้วารสารฉบับปัจจุบัน จำนวน 1,275 แผ่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล มี 2 ลักษณะ ดังนี้

1. แจกแบบสอบถามให้กับนิสิตตามคณะต่าง ๆ ด้วยตนเอง ส่วนนิสิตระดับปริญญาโทจำนวน 200 ฉบับ ได้ให้ผู้ช่วยวิจัยช่วยแจกตามสาขาวิชา ในช่วงเดือนกันยายน - พฤศจิกายน 2550 ได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน 400 ฉบับ ซึ่งประกอบด้วยแบบสอบถามของนิสิตระดับปริญญาตรี จำนวน 259 ฉบับ และนิสิตระดับปริญญาโท จำนวน 141 ฉบับ ซึ่งเป็นแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ทั้งหมด

2. เก็บรวบรวมข้อมูลปริมาณการใช้วารสารในช่วงเดือนมกราคม ถึงเดือนธันวาคม 2549 ดังนี้

2.1 แบบบันทึกการใช้วารสารฉบับล่วงเวลาที่ผู้ใช้ขอใช้วารสารได้กรอกรายละเอียดไว้จำนวน 10,796 แผ่น

2.2 แบบบันทึกการใช้วารสารฉบับปัจจุบันที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และนำไปติดไว้บนหน้าปกวารสาร จำนวน 1,275 แผ่น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการดังนี้

3.1 แบบสอบถามที่มีข้อคำถามเกี่ยวกับสภานภาพของผู้ตอบ สภาพการใช้วารสาร และการค้นหาบทความในวารสาร นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ส่วนข้อปัญหาการใช้วารสารซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ นำมาหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2 เปรียบเทียบปัญหาการใช้วารสาร จำแนกตามตัวแปร เพศ และระดับการศึกษาโดยใช้สถิติ t-test

3.3 เปรียบเทียบปัญหาการใช้วารสาร จำแนกตามตัวแปร ระดับชั้นปีที่ศึกษา และกลุ่มสาขาวิชา โดยใช้สถิติ F-test หากพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

3.4 นำแบบบันทึกการใช้วารสารฉบับปัจจุบัน และวารสารฉบับล่วงเวลา มาแจกแจงความถี่ของวารสารแต่ละชื่อ จากนั้นจำแนกออกเป็นหมวดหมู่วิชา กลุ่มอายุของวารสาร และหาค่าร้อยละ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการใช้และการค้นหาบทความในวารสารภาษาไทยของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1) สภาพการใช้วารสารประกอบด้วยความถี่ในการใช้วารสาร วัตถุประสงค์ในการใช้วารสาร วารสารที่ใช้บ่อยครั้ง แหล่งที่ค้นชื่อวารสาร วิธีค้นหาวารสารภาษาไทยฉบับปัจจุบัน วิธีค้นหาวารสารภาษาไทยฉบับปัจจุบัน และวารสารที่นิสิตชอบอ่าน ดังนี้

จากผลการวิจัยพบว่า นิสิตใช้วารสารภาษาไทยโดยไม่สามารถกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนได้จำนวนมากที่สุด และเมื่อแยกตามระดับก็พบว่าทั้งนิสิตระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโทส่วนใหญ่ใช้วารสารโดยไม่สามารถกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนได้เช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านิสิตมาห้องสมุดเพื่อใช้วารสารก็ต่อเมื่อมีความจำเป็นต้องใช้ เช่น อาจารย์มอบหมายหัวข้อให้ทำรายงานหรือหาหัวข้อวิจัย ทำให้นิสิตต้องมาค้นคว้าเอกสารข้อมูลประกอบ การทำรายงานหรือศึกษาค้นคว้าหัวข้อในการทำวิจัยดังกล่าว หรือเหตุผลส่วนตัวของนิสิต เช่น ต้องการอ่านวารสารเพื่อค้นหาหรือติดตามความรู้ใหม่ๆ ต้องการอ่านวารสารเพื่อความเพลิดเพลิน เป็นต้น ซึ่งความต้องการในการใช้ดังกล่าวไม่อาจกำหนดเป็นช่วงเวลาที่แน่นอนได้ จึงเป็นเหตุให้มีการใช้วารสารโดยไม่สามารถกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนได้

ส่วนวัตถุประสงค์ในการใช้วารสาร พบว่านิสิตระดับปริญญาตรีมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นคว้าประกอบการทำรายงาน เนื่องจากการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีอาจารย์มักมอบหมายหัวข้อให้นิสิตศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อทำรายงานส่งในแต่ละภาคเรียน เพื่อให้นิสิตรู้จักค้นคว้าและเขียนรายงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของนิสากร กรวยสวัสดิ์ (2547: 163) พบว่าการใช้ห้องสมุดของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาเขตหนองคาย ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำรายงานที่อาจารย์มอบหมาย และงานวิจัยของอรทัย เลียงจินดาถาวร (2548: 52) พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ส่วนใหญ่ใช้ห้องสมุดเพื่ออ่านวารสารวิชาการที่กำลังศึกษาอยู่ ขณะที่นิสิตระดับปริญญาโท มีวัตถุประสงค์ในการใช้วารสารเพื่อศึกษาค้นคว้าประกอบการวิจัยเป็นหลัก เนื่องจากการเรียนการสอนในระดับปริญญาโทมุ่งเน้นการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำปริญญานิพนธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของแดน แสนมี (2545: 47-48) พบว่านักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้วารสารเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์หรือรายงานการศึกษาอิสระมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากวารสารเป็นแหล่งสารสนเทศที่กว้างขวางและทันสมัย จึงเป็นแหล่งข้อมูลอีกแหล่งหนึ่งที่นักศึกษาใช้เพื่อประกอบการการทำวิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาอิสระ และส่วนใหญ่ใช้วารสารภาษาไทย

สำหรับวารสารที่นิสิตปริญญาตรีและปริญญาโทใช้บ่อยครั้งที่สุด คือ ทั้งวารสารฉบับล่วงเวลา และฉบับปัจจุบัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านิสิตปริญญาตรีจำเป็นต้องใช้วารสารเพื่อหาบทความตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมายในการทำรายงานภายในวิชาที่เรียนอยู่ ซึ่งอาจเริ่มต้นที่วารสารฉบับปัจจุบัน และยังมีข้อมูลที่ต้องการต่อเนื่องไปยังวารสารฉบับล่วงเวลาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ห้อง

สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นเช่นเดียวกับนิสิตปริญญาโทซึ่งจำเป็นต้องใช้ข้อมูลในวารสารฉบับปัจจุบันและล่วงเวลาเพื่อนำไปเสริมทฤษฎีหรือการอ้างอิงที่แน่นแฟ้นและมีเหตุมีผลมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของแดน แสนมี (2545: 48) พบว่านักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่นส่วนใหญ่ใช้วารสารฉบับปัจจุบันล่าสุดมากที่สุด รองลงมา คือวารสารฉบับล่วงเวลา

ส่วนแหล่งที่ค้นชื่อวารสาร นิสิตทั้งสองระดับส่วนใหญ่ดูจากเว็บไซต์ห้องสมุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าห้องสมุดส่วนใหญ่มีเว็บไซต์ของห้องสมุด และมีการใช้อย่างแพร่หลายซึ่งสำนักหอสมุดกลางเองก็ได้พัฒนาเว็บไซต์โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับห้องสมุด ทรัพยากร บริการต่างๆ ฯลฯ ไว้บนหน้าเว็บไซต์ด้วยเช่นกัน ดังที่น้ำทิพย์ วิภาวิน (2543: 10) กล่าวว่าเว็บไซต์ห้องสมุดมีความสำคัญในแง่ของการเข้าถึงรายการทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด การมีเว็บไซต์จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเข้าถึงทรัพยากรแหล่งข้อมูลและบริการของห้องสมุด

ในทางกลับกัน พบว่าหลังจากที่ทราบว่ามีวารสารที่ต้องการอยู่ในห้องสมุดแล้ว นิสิตส่วนใหญ่ใช้วิธีค้นหาวารสารภาษาไทยฉบับปัจจุบันโดยเดินดูบนชั้นเปิดที่จัดเรียงวารสารตามลำดับ รองลงมา คือ ดูรหัสประจำวารสารจากเอกสารที่รวบรวมชื่อวารสาร แล้วไปค้นหาตามรหัส ซึ่งนิสิตทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโทใช้วิธีการในลักษณะเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนิสิตไม่ได้จดเลขรหัสวารสารที่กำกับไว้หลังจากที่ตรวจสอบรายชื่อวารสารจากเว็บไซต์ห้องสมุดแล้ว อันเนื่องจากนิสิตไม่คุ้นกับวิธีการกำหนดรหัสประจำวารสารของสำนักหอสมุดกลาง ฉะนั้นเมื่อมาที่ชั้นวารสารฉบับปัจจุบันจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการเดินดูบนชั้นที่จัดเรียงตามลำดับตัวอักษร

สำหรับวารสารที่นิสิตชอบอ่าน นิสิตระดับปริญญาตรีชอบอ่านมาก 3 อันดับแรก คือ กุลสตรี สกุลไทย และแพรว ส่วนนิสิตระดับปริญญาโทชอบอ่านมาก 3 อันดับแรก คือ กุลสตรี ขวัญเรือน และสกุลไทย ข้อมูลที่ได้นี้อาจไม่ใช่ข้อสรุปที่แท้จริงเนื่องจากได้มาจากผู้ตอบจำนวนหนึ่ง และสำนักหอสมุดกลางไม่ได้มุ่งเน้นในการจัดหาวารสารหรือนิตยสารเพื่อความบันเทิง จึงทำให้วารสาร 4 ชื่อเรื่องนี้มีการหมุนเวียนอ่านกันค่อนข้างบ่อย และเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้ตอบกลุ่มนี้ก็เป็นได้ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลเพื่อการผ่อนคลาย หรือต้องการติดตามอ่านนวนิยาย เรื่องสั้น เรื่องบันเทิง สุขภาพ ความงาม หรือเรื่องปกิณกะต่างๆ ที่น่าสนใจในวารสารก็เป็นได้

2) การเรียนรู้วิธีค้นหาบทความในวารสารภาษาไทย พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่เรียนรู้จากการเรียนรายวิชา บส 101 เนื่องจากนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ทุกคนของทุกคณะจะต้องเรียนรายวิชา บส 101 ทักษะการรู้สารสนเทศ ซึ่งเป็นวิชาบังคับในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป และรายวิชานี้จะมีหัวข้อวิธีการค้นหาบทความในวารสารด้วย ขณะที่นิสิตปริญญาโทส่วนใหญ่นั้นเรียนรู้จากการเข้ารับการอบรมวิธีการสืบค้นบทความจาก OPAC ที่ห้องสมุดจัดให้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนิสิตระดับปริญญาโทส่วนใหญ่เป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมาระยะหนึ่ง แล้วจึงกลับเข้าสู่ระบบการเรียนการสอนในระดับปริญญาโทอีกทั้งมาจากสถาบันการศึกษาที่แตกต่างกัน ฉะนั้นประสบการณ์การใช้ห้องสมุดที่ผ่านมาจึงต่างกัน และไม่คุ้นเคยกับระบบของสำนักหอสมุดกลาง จึงจำเป็นต้องเข้ารับการอบรม ทักษะห้องสมุด 1 การสืบค้นทางบรรณานุกรม OPAC ซึ่งเป็นการแนะนำวิธีใช้ระบบสืบค้นข้อมูล OPAC เพื่อใช้ในการสืบค้นหนังสือและทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่างๆ ของห้องสมุด โดยสำนักหอสมุดกลางจัดอบรมให้กับนิสิตทุกระดับชั้นที่แจ้งความจำนง จัดเป็นกลุ่มตามเวลาที่กำหนด (ใช้เวลา 60 นาที) โดยเฉพาะช่วงเปิดภาคเรียนแรกของปีการศึกษาใหม่ และช่วงเวลาอื่นๆ ตามความสะดวกของผู้ประสงค์เข้ารับการอบรม (ธิราภรณ์ มณีย้อย 2551: สัมภาษณ์)

3) วิธีการค้นหาบทความวารสารภาษาไทย พบว่า นิสิตปริญญาตรีสืบค้นจาก OPAC ทั้งนี้เพราะปัจจุบัน

สมุดสถาบันอุดมศึกษาของไทยทุกแห่งได้นำโปรแกรมการสืบค้นสารสนเทศของระบบห้องสมุดอัตโนมัติ คือ OPAC ซึ่งสามารถสืบค้นได้ สะดวก รวดเร็ว และแม่นยำกว่าการใช้บัตรรายการ สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤติกา สุนทร (2549: บทคัดย่อ) ที่พบว่าวิธีการที่ใช้สืบค้นสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ใช้วิธีค้นหาจากฐานข้อมูลบรรณานุกรมออนไลน์ (OPAC) เช่นเดียวกับนิสิตระดับปริญญาโทซึ่งใช้วิธีการสืบค้นจาก OPAC เช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของแดน แสนมี (2545: บทคัดย่อ) ที่พบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ใช้วารสารวิชาการในหอสมุดกลาง โดยค้นข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ผ่านระบบออนไลน์ OPAC และสอดคล้องกับงานวิจัยของมนิสรา สินปรุ (2546: บทคัดย่อ) พบว่าอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ใช้วิธีการเข้าถึงวารสารวิชาการภาษาต่างประเทศฉบับพิมพ์ในศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษาโดยสืบค้นจากบรรณานุกรม OPAC

4) ช่องทางการสืบค้นบทความวารสารไทยจาก OPAC

จากการวิจัยพบว่านิสิตส่วนใหญ่จะใช้ช่องทางการค้นแบบคำสำคัญบ่อยครั้ง ส่วนช่องทางตามลำดับอักษรและบูลีนจะใช้นานๆ ครั้ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะช่องทางการสืบค้นด้วยคำสำคัญเป็นช่องทางที่สะดวกและง่ายต่อการใช้ ทั้งนี้เพราะคำสำคัญจะปรากฏในรายการต่างๆหรือทุกส่วนของรายการบรรณานุกรมในฐานข้อมูล และเป็นคำศัพท์แบบไม่ควบคุมหรือภาษาธรรมชาติ นั่นคือไม่ว่าเป็นคำใดๆ ก็ตามสามารถใช้เป็นคำค้นได้ นิสิตจึงนิยมใช้มากกว่าช่องทางอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนา เลิศสุกสว่าง (2540: บทคัดย่อ) ที่พบว่าลักษณะคำที่ใช้ค้นของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบังส่วนใหญ่ใช้ศัพท์อิสระมากกว่าศัพท์ควบคุม

ส่วนช่องทางการค้นตามลำดับอักษรนั้นเป็นการสืบค้นเรียงตามลำดับอักษรตัวแรกของรายการสำคัญ เช่น ชื่อเรื่อง หัวเรื่อง เป็นต้น โดยผู้สืบค้นต้องทราบว่าคำหรือวลีแรกของรายการดังกล่าวเป็นคำใด (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2546: 55) นั่นหมายความว่านิสิตต้องทราบชื่อบทความที่ถูกต้องซึ่งอาจได้มาจากอาจารย์ผู้สอนหรือรายการบรรณานุกรมท้ายเล่มมาแล้ว จึงจะสามารถใช้ช่องทางนี้ได้ นอกจากนั้นในการสอน/อบรมการสืบค้น OPAC ของสำนักหอสมุดกลาง มักเริ่มต้นการสอนด้วยการใช้ช่องทางการสืบค้นด้วยคำสำคัญ จึงอาจทำให้นิสิตคุ้นเคยกับการใช้ช่องทางนี้ก็เป็นได้ และที่หน้าจอการสืบค้นก็ยังปรากฏช่องทางนี้ก่อนช่องทางอื่นๆ จึงอาจทำให้ไม่ค่อยมีการใช้ช่องทางการค้นตามลำดับอักษร

สำหรับการค้นแบบบูลีน เป็นช่องทางที่ค่อนข้างยากสำหรับนิสิตที่ไม่เคยใช้ โดยนิสิตส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าไม่เข้าใจการค้นแบบบูลีน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะต้องกำหนดคำสำคัญหลายคำมาเชื่อมกัน อีกทั้งการสอน/การอบรมของสำนักหอสมุดกลางยังไม่ได้เน้นย้ำถึงการสืบค้นแบบบูลีนที่ค่อนข้างซับซ้อนและภายระยะเวลาที่จำกัด จึงทำให้นิสิตไม่เข้าใจวิธีการใช้ ไม่สามารถจดจำการค้นแบบบูลีนและนำไปใช้ประโยชน์ได้เท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของนุชศรา กลัดเนียม (2540: บทคัดย่อ) ที่พบว่าการค้นโดยใช้คำสำคัญหลายคำ ซึ่งเป็นการค้นแบบบูลีนนั้น มีการใช้น้อย เนื่องจากมีปัญหาไม่ทราบวิธีค้นแบบบูลีนด้วยคำสำคัญหลายคำ และไม่รู้จะเลือกคำใดเป็นคำสำคัญในการค้นหา สำหรับการใช้การจำกัดขอบเขตผลการค้นพบว่าโดยรวมนิสิตส่วนใหญ่เคยใช้และมีนิสิตจำนวนหนึ่งไม่เคยใช้

5) การใช้เมนูต่างๆ ในการสืบค้นบทความวารสารภาษาไทย

นิสิตส่วนใหญ่ใช้เมนูหัวเรื่อง ชื่อเรื่อง และชื่อบทความในการสืบค้นบ่อยครั้ง ส่วนเมนูชื่อผู้แต่งจะใช้นานๆ ครั้ง สำหรับเมนูหัวเรื่องและชื่อเรื่องอาจเป็นเพราะในการค้นหาบทความแต่ละครั้งนั้นนิสิตไม่ทราบชื่อบทความโดยตรง เพียงแต่ทราบเนื้อหา

หลัก (subject) ของเรื่อง และใช้เป็นคำค้นคำค้น และค้นด้วยช่องทางค้นสำคัญดังที่อภิปรายในข้อ 4 สอดคล้องกับงานวิจัยของนุชศรา กลัดเนียม (2540) ประกายดาว ศรีโมรา (2541) วณิชากร แก้วกัน (2541) และ อมรา อิสระชาญพาณิช (2541) พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้ OPAC สืบค้นด้วยชื่อเรื่องมากที่สุด ส่วนเมนูชื่อวารสารนั้น เป็นเมนูที่ใช้ค้นหาบทความได้เช่นเดียวกับการเปิดดูวารสารแต่ละฉบับในลักษณะของการกวาดดู (browse) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่านิสิตไม่มีเป้าหมายในการค้น แต่ค้นไปเรื่อยๆ ซึ่งอาจจะได้หรือไม่ได้บทความที่ต้องการก็ได้ อีกทั้งเป็นการค้นที่เสียเวลามากด้วย จึงเป็นเรื่องที่ห้องสมุดควรใส่ใจและพิจารณา

โดยทั่วไปแล้ว อาจสรุปได้ว่านิสิตปริญญาตรีที่ผ่านการเรียนวิชาการใช้ห้องสมุด (บส 101) และนิสิตบัณฑิตศึกษาที่ผ่านการอบรมทักษะการสืบค้นอาจมีประสบการณ์ในการใช้เมนูทั้งสามข้างต้น และพบว่าเมนูดังกล่าวช่วยทำให้พวกเขาสามารถได้ข้อมูลที่ตรงกับต้องการมากที่สุดจึงทำให้มีการใช้เมนูเหล่านี้ค่อนข้างบ่อยก็เป็นได้ ในทางกลับกัน นิสิตส่วนใหญ่ ใช้เมนูชื่อผู้แต่งนานๆ ครั้ง เนื่องจากนิสิตส่วนใหญ่อาจยังไม่มีรายละเอียดชื่อผู้แต่งของบทความที่ต้องการมาล่วงหน้า จำเป็นต้องใช้เมนูข้างต้นเพื่อสืบค้นหาบทความที่ต้องการตามหัวข้อรายงานหรืองานวิจัย ที่จำเป็นต้องใช้การใช้เมนูสามอย่างข้างต้นก็อาจทำให้เพียงพอแล้วที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ จึงไม่เห็นความจำเป็นของการใช้เมนูนี้เว้นเสียแต่ว่าทราบชื่อผู้แต่งมาก่อนแล้ว

2. ปัญหาการใช้วารสารภาษาไทยของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรีและปริญญาโทมีปัญหาการใช้วารสารโดยรวมและรายด้านในระดับปานกลาง แสดงว่าสำนักหอสมุดกลางจัดบริการวารสารได้ตามมาตรฐาน ผู้ใช้จึงประสบปัญหาไม่มาก ส่วนด้านที่มีปัญหาค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้ ข้อที่มีปัญหามากกว่าข้ออื่น คือ วารสารฉบับปัจจุบันที่กระจัดกระจายตามโต๊ะทำให้ยากแก่การใช้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวารสารฉบับปัจจุบันที่ให้บริการในสำนักหอสมุดกลางเป็นรูปแบบชั้นเปิด และมีทางไหลเลื่อนได้หลายทาง ไม่ได้เป็นห้องวารสารโดยเฉพาะ จึงทำให้บางครั้งผู้ใช้ไม่สามารถพบวารสารที่ชั้นได้ เนื่องจากบางส่วนกระจัดกระจายตามชั้นต่างๆ หรืออาจไม่ตรงกับเวลาการเก็บขึ้นชั้น นอกจากนั้นผู้ใช้บางคนอาจนำวารสารไปอ่านที่ชั้นอื่นในระหว่างนั้นด้วยอีกเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนิสรา สินปรุ (2546 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ทั้งอาจารย์และนักศึกษาประสบปัญหาวารสารไม่อยู่บนชั้น

3. การเปรียบเทียบปัญหาการใช้วารสารภาษาไทยของนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ชั้นปี และกลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษา

1) ปัญหาการใช้วารสารภาษาไทยของนิสิตปริญญาตรี

นิสิตระดับปริญญาตรีทั้งเพศชายและเพศหญิงมีปัญหาในการใช้วารสารไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนิสิตระดับปริญญาตรีทั้งชายและหญิงผ่านการเรียนในรายวิชา บส 101 มาแล้ว ทำให้มีการฝึกฝนทักษะและมีประสบการณ์การใช้ห้องสมุดที่คล้ายคลึงกัน จึงอาจทำให้ไม่เกิดปัญหาการใช้วารสารที่แตกต่างกัน

นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 และปีที่ 3 มีปัญหาการใช้วารสารมากกว่า นิสิตชั้นปีที่ 4 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนิสิตชั้นปีที่ 4 ได้ผ่านการเรียนในระดับมหาวิทยาลัยมานานกว่า และในช่วงที่ศึกษาค้นคว้านั้นจึงสั่งสมประสบการณ์ในการศึกษาค้นคว้าจากการใช้วารสาร ตลอดจนมีความคุ้นเคยกับการใช้บริการวารสารของสำนักหอสมุดกลางมากกว่า จึงประสบปัญหาการใช้วารสารน้อยกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 และปีที่ 3 ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของเพ็ญรุ่ง แป้งใส (2544: 45) ที่พบว่านิสิตแต่ละชั้นปีมีความรู้ ความเข้าใจในการค้นหารายการบรรณานุกรมจาก OPAC ไม่แตกต่างกัน

นิสิตระดับปริญญาตรีในกลุ่มสาขาต่างกันมีปัญหาการใช้วารสารต่างกัน โดยนิสิตระดับปริญญาตรีที่ศึกษากลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์/วิทยาศาสตร์สุขภาพ มีปัญหาการใช้วารสารมากกว่านิสิตกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าธรรมชาติที่แตกต่างกันของกลุ่มสาขาวิชา เนื่องจากในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์/วิทยาศาสตร์สุขภาพมักจะมีเนื้อหาหรือรายงานการวิจัยของต่างประเทศเป็นหลัก และมีการตีพิมพ์ในวารสารภาษาอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ ขณะเดียวกันในประเทศเราเองนั้นมีการตีพิมพ์บทความวารสารภาษาไทยในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์/วิทยาศาสตร์สุขภาพจำนวนน้อยกว่าในกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ จึงอาจส่งผลให้นิสิตในกลุ่มนี้ไม่ค่อยได้มีการใช้วารสารภาษาไทยมากนัก ทำให้ขาดทักษะในการใช้เท่าที่ควร จึงทำให้นิสิตกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์/วิทยาศาสตร์สุขภาพ ประสบปัญหาการใช้วารสารมากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของอรทัย เลียงจินดาถาวร (2548: 51) นักศึกษาสายวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่มาใช้ห้องสมุดเมื่อเวลาว่างจากการเรียน เนื่องจากจะต้องฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการวิชาชีพ จึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะเข้าใช้ห้องสมุด

2) ปัญหาการใช้วารสารภาษาไทยของนิสิตระดับปริญญาโท

นิสิตระดับปริญญาโทเพศชาย มีปัญหาในการใช้วารสารมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนเพศหญิงมากกว่าเพศชายเป็นสองเท่า และเป็นการเก็บข้อมูลจากนิสิตที่มาใช้ห้องสมุดจริง ซึ่งเป็นนิสิตหญิงมากกว่านิสิตชาย โดยนัยนี้จึงพออนุมานได้ว่านิสิตหญิงคุ้นเคยกับวารสารภาษาไทยมากกว่านิสิตชาย ปัญหาที่อาจมีจึงมีน้อยกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของแดน แสนมี (2545: 4) พบว่านักศึกษาหญิงในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีการใช้วารสารต่อเดือนมากกว่านักศึกษาชาย อีกทั้งการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษามักเป็นการค้นคว้าเฉพาะบุคคล ไม่ใช่การเรียนเป็นกลุ่ม จึงอาจทำให้นิสิตชายมีปัญหาการใช้วารสารมากกว่า

นิสิตระดับปริญญาโทที่ศึกษากลุ่มสาขาวิชาต่างกัน มีปัญหาการใช้วารสารโดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนในรายด้านพบว่ามีปัญหาด้านการค้นหาบทความในวารสารโดยนิสิตกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์ประสบปัญหาการใช้วารสารน้อยกว่า นิสิตกลุ่มสาขาสังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนิสิตกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์มีจำนวนที่น้อยกว่า และเรียนทางด้านภาษาและวรรณคดีจึงจำเป็นต้องใช้บทความจากวารสารภาษาไทยในการศึกษาค้นคว้าหัวข้อวิจัย มากกว่านิสิตกลุ่มวิชาอื่นๆ ส่งผลให้มีประสบการณ์ในการใช้วารสารมากกว่า และมีปัญหาการใช้วารสารน้อยกว่านั่นเอง

3) ปัญหาการใช้วารสารภาษาไทยของนิสิตระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท

นิสิตระดับปริญญาตรีมีปัญหาการใช้วารสารโดยรวมและรายด้านมากกว่านิสิตระดับปริญญาโท ส่วนในรายด้านพบว่านิสิตระดับปริญญาตรีมีปัญหาด้านการใช้วารสาร ด้านการค้นหาบทความในวารสาร และด้านบุคลากรผู้ให้บริการ มากกว่านิสิตระดับปริญญาโท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านิสิตระดับปริญญาโทจำเป็นต้องใช้วารสารบ่อยครั้งมากกว่านิสิตระดับปริญญาตรี จึงทำให้มีประสบการณ์ และความชำนาญมากกว่า อันส่งผลให้เกิดปัญหาการใช้วารสารโดยรวมและด้านการใช้วารสาร ด้านการค้นหาบทความในวารสาร น้อยกว่านิสิตระดับปริญญาตรี ส่วนในด้านบุคลากรผู้ให้บริการนั้น อาจเป็นไปตามข้อสังเกตของงานวิจัยของสุริทอง ศรีสะอาด (2541: อ้างอิงจาก นฤตย์ นิ่มสมบูรณ์ และ ฮารุกิ นางาตะ 2546: 33) ที่ว่าอาจเป็นเพราะบุคลากรห้องสมุดปฏิบัติต่อนิสิตระดับปริญญาตรีต่างจากกลุ่มนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาและอาจารย์ ซึ่งที่จริงแล้วบุคลากรห้องสมุดควรให้บริการต่อผู้ใช้ทุกระดับอย่างยุติธรรมและเท่าเทียมกัน

4. ปริมาณการใช้วารสารภาษาไทยในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วารสารกลุ่มที่มีปริมาณการใช้มากที่สุดทั้งฉบับล่วงเวลา และปัจจุบัน เป็นวารสารกลุ่มเดียวกัน คือ กลุ่มวิชาการศึกษา การแนะแนว และเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยวารสารในกลุ่มนี้ครอบคลุมวิชาพื้นฐานของคณะต่างๆ ที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัย อีกทั้งห้องสมุดเองได้จัดหาวารสารในกลุ่มสาขาวิชาดังกล่าวมีจำนวนที่ค่อนข้างมากด้วยเช่นกัน จึงทำให้มีปริมาณการใช้ที่สูงกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลี อำนาจธรรม (2538 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าวารสารภาษาต่างประเทศในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สาขาที่มีการใช้มากที่สุด คือ สาขาการศึกษา ทั้งนี้เป็นเพราะวารสารกลุ่มวิชานี้มีเนื้อหาตรงกับหลักสูตรการเรียนการสอนของกลุ่มวิชาการศึกษา การแนะแนว และเทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งมีหลากหลายวิชาเอก ทั้งนิสิตระดับปริญญาตรี นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา และคณาจารย์ จึงเป็นผู้ใช้กลุ่มใหญ่ อีกทั้งกลุ่มวิชานี้มีจำนวนวารสารมากที่สุด คือ 168 ชื่อเรื่อง จึงทำให้มีปริมาณการใช้มาก

ส่วนวารสารกลุ่มวิชาที่มีการใช้น้อยที่สุด วารสารฉบับล่วงเวลาได้แก่กลุ่มวิชาเคมี วารสารฉบับปัจจุบันได้แก่วารสารกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ และกลุ่มวิชาเคมี อาจเป็นเพราะนิสิตและคณาจารย์ที่ใช้วารสารทั้ง 2 กลุ่มวิชาดังกล่าว มีจำนวนจำกัด อีกทั้งสำนักหอสมุดกลาง มีวารสารกลุ่มวิชาเคมี เพียง 2 ชื่อเรื่อง และกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์เพียง 1 ชื่อเรื่อง เท่านั้น จึงทำให้มีปริมาณการใช้น้อย

กลุ่มอายุวารสารฉบับล่วงเวลา ที่มีปริมาณการใช้มากที่สุด คือ กลุ่มอายุ 0 - 5 ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลี อำนาจธรรม (2538 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าวารสารภาษาต่างประเทศในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ใช้มากมีอายุระหว่าง 1-5 ปี และงานวิจัยของโสภี อุณรุท (2541 : บทคัดย่อ) พบว่าอาจารย์และนิสิตใช้วารสารวิชาการภาษาต่างประเทศ ในห้องสมุดคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในช่วงอายุ 0-3 ปี ทั้งนี้เป็นเพราะวารสารเป็นสิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่ความรู้ใหม่ๆ ที่ทันสมัย และความก้าวหน้าทางวิชาการสาขาต่างๆ ซึ่งไม่สามารถค้นได้จากหนังสือ (สุริทอง ศรีสะอาด 2536 : 9/2) จึงเหมาะสมที่นิสิตจะใช้ค้นคว้าประกอบการทำรายงานหรือปริญญานิพนธ์

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการให้บริการวารสารภาษาไทยของสำนักหอสมุดกลาง ตั้งแต่ปริมาณวารสารภาษาไทยที่ให้บริการ ช่องทางการสืบค้น การทำดรรชนีช่วยสืบค้น และการจัดชั้นวารสาร อยู่ในระดับที่ช่วยให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ อย่างไรก็ตาม สำนักหอสมุดกลางจำเป็นต้องปรับปรุงในเรื่องของปัญหาการใช้วารสารในบางด้าน ดังนี้

1. การใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์สำนักหอสมุดกลาง ควรเพิ่มความเข้มข้นในการประชาสัมพันธ์ผ่านหลายช่องทางให้แพร่หลายและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้ใช้ใช้ประโยชน์ในเรื่องวารสารอย่างสูงสุด

2. การค้นหาบทความในวารสารควรพิจารณาปรับปรุงดังนี้

2.1 การจัดฝึกอบรม ทักษะห้องสมุด 1 การสืบค้นบรรณานุกรม OPAC ควรแยกช่วงเวลาการให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการสืบค้นบทความในวารสารตลอดจนการใช้วารสารโดยเฉพาะที่ละเอียดยิ่งขึ้น เนื่องจากปัจจุบันมีการแยกเมนูการสืบค้นรายการดัชนีบทความวารสารออกจากรายการบรรณานุกรมทรัพยากรอื่นแล้ว ทำให้เกิดความชัดเจนในการสืบค้นมากขึ้น นอกจากนั้นจะต้องมุ่งเน้นการสอนเกี่ยวกับการใช้ช่องทางการค้นแบบบูลีน ซึ่งนิสิตส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจวิธีการค้น เพื่อให้ผู้ใช้สามารถใช้ OPAC ในการสืบค้นบทความวารสารได้อย่างมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นจะต้องให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจถึงความหมายและความสำคัญของแต่ละเมนู ได้แก่ ชื่อเรื่อง ชื่อบทความ หัวเรื่อง และชื่อผู้แต่ง ว่าแต่ละเมนูดังกล่าวมีวิธีการใช้อย่างไร และเมื่อไรจึงควรใช้เมนูนั้นๆ ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงบทความวารสารที่ต้องการได้ดีที่สุด

2.2 เพิ่มช่องทางการเรียนรู้ให้กับนิสิต เช่น แผ่นพับ การจัดทำบทเรียนบนเว็บ เป็นต้น

3. การขึ้นชั้นวารสารฉบับปัจจุบัน ควรให้มีการดำเนินการจัดเก็บวารสารฉบับปัจจุบันขึ้นชั้นในช่วงเวลาที่ถี่ขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหาวารสารฉบับปัจจุบันได้ที่ตามต้องการ รวมทั้งการตามเก็บวารสารฉบับปัจจุบันที่หลุดไปอยู่ตามชั้นต่างๆ มาขึ้นชั้นให้ทันอีกด้วย

4. บุคลากรผู้ให้บริการ ควรเน้นย้ำอบรมบุคลากรให้บริการที่จะต้องให้ความเอาใจใส่ และให้บริการแก่ผู้ใช้โดยเสมอภาคกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน เช่น วารสารวิชาการที่ชอบอ่านของนิสิตแต่ละสาขาวิชา การใช้เมนูในการค้นหาบทความ ฯลฯ โดยการสัมภาษณ์หรือการอภิปรายกลุ่ม (Focus group) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงและชัดเจนขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กฤติกา สุนทร (2549). *การใช้สำนักวิทยาบริการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์) ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กิ่งแก้ว อ่วมศรี (2545, ตุลาคม-ธันวาคม). ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้บริการวารสารในห้องสมุด. คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี. *ห้องสมุด.* 46(4): 33-45.

งามพล เผ่าศิริ. (2546). *สภาพและปัญหาการใช้บริการเว็บไซต์ของห้องสมุดและลักษณะของเว็บไซต์ห้องสมุดที่ต้องการของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์) มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

แดน แสนมี (2545). *การใช้วารสารวิชาการในหอสมุดกลางมหาวิทยาลัย ขอนแก่นของนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.* รายงานการค้นคว้าอิสระ. ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์) ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทบวงมหาวิทยาลัย (2536). *การแบ่งส่วนราชการของมหาวิทยาลัย สถาบันของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยและการจำแนกภาควิชาตามสาขาวิชาของ ISCED.* กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิจัยสถาบันและสารสนเทศ สำนักปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ทบวงมหาวิทยาลัย.

ธิราภรณ์ มณีย้อย (2551, 7 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดย นภพรรษ สุดปาน ที่สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นฤตย์ นิ่มสมบูรณ์ และฮารุกิ นางาตะ. (2546, ตุลาคม-ธันวาคม). การประเมินคุณภาพบริการของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *ห้องสมุด.* 47(4): 21-45.

นฤมล กิจไพศาลรัตนา (2544) *การใช้วารสารต่างประเทศในห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิสากร กรวยสวัสดิ์ (2549) *การใช้ห้องสมุดของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาหนองคาย* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์) ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

น้ำทิพย์ วิภาวิน (2541, มกราคม). โฮมเพจห้องสมุด. *ข่าวสารสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.* 11(1): 8-15

นุศรา กลัดเนียม (2540). *การสืบค้นรายการบรรณานุกรมจากโอแพก (OPAC) ในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.* ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุญเลิศ มรกต และจรูญลักษณ์ นารี (2542, พฤษภาคม-ตุลาคม). การเรียนรู้ด้วยตนเองในการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์.*

ประกายดาว ศรีโมรา (2541). *การใช้รายการเข้าถึงแบบออนไลน์ของข่ายงานสารสนเทศห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยโดยวิเคราะห์จากบันทึกสถิติการสืบค้น.* ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พรพรรณ กลิ่นศรีสุข (2547). *การใช้ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.*

เพ็ญรุ่ง แป้งใส (2544). *การสืบค้นรายการบรรณานุกรมจากโอแพก (OPAC) ในสำนักหอสมุดกลาง ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.* ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มนิสรา สินปรุ (2546). *ศึกษาการใช้วารสารวิชาการภาษาต่างประเทศฉบับพิมพ์และวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ในศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กองบริการการศึกษา (2549). *สรุปจำนวนนิสิต ปีการศึกษา 2549.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์. (2546). *สารสนเทศและการศึกษาค้นคว้า.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สำนักหอสมุดกลาง. (2550). *รายงานประจำปี 2550.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มัณฑนา เจริญแพทย์ (2550, 8 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย นภพรรษ สุดปาน ที่สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มาลินี น้อยไร่ภูมิ (2529). *การศึกษาอัตราการเพิ่มของวารสารภาษาไทย.* ปริญญานิพนธ์ กศ. ม. (บรรณารักษศาสตร์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รัตนา เลิศสุกสว่าง (2540). *พฤติกรรมการค้นเรื่องที่ตู้บัตรรายการและการค้นที่ชั้นหนังสือของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.* วิทยานิพนธ์ อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วณิชากร แก้วกัน (2541). *การใช้บริการค้นคืนรายการแบบออนไลน์จากฐานข้อมูลเครือข่ายสารสนเทศห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยของนิสิตระดับปริญญาตรีสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.* วิทยานิพนธ์ อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วราวุฒิ ผลานันต์ (2537). *งานวารสารและหนังสือในห้องสมุด.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สุเพ็ญ ทาเกิด (2547). *คู่มือการปฏิบัติงานวารสารและหนังสือพิมพ์.* พิษณุโลก: สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุริทอง ศรีสะอาด (2536). *คู่มือการปฏิบัติงานวารสารและหนังสือพิมพ์.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

โสภี อุณรุท (2541). *รายงานการวิจัยเรื่องการใช้วารสารวิชาการภาษาต่างประเทศของอาจารย์และนิสิตห้องสมุดคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: ห้องสมุดคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา อิสระชาญพานิช (2542). *ศึกษาความสำเร็จและความล้มเหลวในการค้นหาสารสนเทศจากฐานข้อมูลรายชื่อสิ่งพิมพ์ (โอแพก) ของผู้ใช้บริการห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.* เชียงใหม่: สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อรทัย เลียงจินดาถาวร (2548). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ห้องสมุดกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีชั้นปีที่ 3.* ขอนแก่น: สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อัญชลี อำนาจธรรม (2538). *รายงานการวิจัยเรื่องการใช้วารสารต่างประเทศในสำนักหอสมุดกลาง.* กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อัญชลี อำนาจธรรม (2551, 19 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์โดย นภพรรษ สุดปาน ที่สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อิ่มจิต เลิศพงษ์สมบัติ (2543, พฤษภาคม-สิงหาคม). รายการสืบค้น: รูปแบบที่แปรเปลี่ยนแต่เป้าหมายคงเดิม. *วิทยบริการ.* 11(2): 57-64.

King, Donald W. et al. (2003, October). Patterns of Journals Use by Faculty at Three Diverse University. *D-Lib Magazine.* 9(10): 1-12. Retrieved January 18, 2006, from http://dlib.org.october 03/king10king.html

Kreijcie, Robert V. & Morgan, Daryle W. (1970, Autumn). Determining Sample for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement.* 30: 607-610.

Ming - Yuen, Tsay (1996, February). The Relationship Between Journal Use in a Medical Library and Citation use. *Dissertation Abstracts International.* 57(8): 3310. Retrieved 29, 2006, from http://www.lib.uni.com/dissertation/fullcit/9702691

Thomson, Helen (2002). Measuring In-House Use of Print Materials - The University of Melbourne's Experience. *Australia Action & Research Libraries.* 33(2): 86-96. Retrieved 18, 2006, from http://vnwilsonweb.com/hwww/result_single_fulltext.htm;: jses

❐ ❐ ❐

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้และความต้องการบริการของห้องสมุดของอาจารย์และนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์**

ศศิพิมล ประพินพงศกร*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการใช้ และความต้องการบริการของห้องสมุด รวมทั้งเปรียบเทียบปริมาณการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและความต้องการบริการห้องสมุดวัดมหาธาตุฯและห้องสมุดวัดศรีสุดารามฯ มจร. ของอาจารย์และนิสิต โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มมาแบบแบ่งชั้น จำนวน 600 รูป/คน (ร้อยละ 100.0) ผลการวิจัย พบว่า เหตุผลที่อาจารย์และนิสิตไม่เข้าใช้ห้องสมุดทั้ง 2 แห่งพบว่ามีสาเหตุหลักมาจากลักษณะทางกายภาพของห้องสมุดในด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก เมื่อศึกษาในส่วนของห้องสมุดวัดมหาธาตุฯ พบว่า อาจารย์ใช้แหล่งสารสนเทศภายนอกห้องสมุดสูงสุด ได้แก่ หนังสือส่วนตัว ส่วนนิสิตใช้ด้านบริการของห้องสมุดสูงสุด คือบริการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศ ความต้องการบริการของห้องสมุดพบว่าอาจารย์ต้องการบริการยืมระหว่างห้องสมุดสถาบันอื่นสูงสุด ส่วนนิสิตต้องการให้มีบริการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุดวัดมหาธาตุฯและห้องสมุดวัดศรีสุดารามฯ สูงสุด สำหรับผลการเปรียบเทียบปริมาณการใช้สารสนเทศ และความต้องการบริการห้องสมุดของนิสิตระดับปริญญาตรีและโทโดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนผลการศึกษาของห้องสมุดวัดศรีสุดารามฯ พบว่า อาจารย์และนิสิตมีปริมาณการใช้ในด้านทรัพยากรสารสนเทศสูงสุดเช่นเดียวกัน โดยอาจารย์ใช้ชุดหนังสือพระไตรปิฎกฉบับต่างๆ หนังสือ ตำราวิชาการทั่วไปภาษาไทย และชุดหนังสือของพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) สูงสุด ส่วนนิสิตใช้หนังสือพิมพ์ภาษาไทยสูงสุด สำหรับความต้องการบริการของห้องสมุด พบว่าอาจารย์ต้องการบริการจองหนังสือหนังสือผ่านอินเทอร์เน็ต และบริการจองหนังสือโดยการกรอกแบบฟอร์มที่เคาน์เตอร์สูงสุด ส่วนนิสิตต้องการบริการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุดสถาบันอื่น ผลการเปรียบเทียบปริมาณการใช้สารสนเทศและความต้องการบริการห้องสมุดของนิสิตที่เรียนต่างคณะกันโดยรวมไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การศึกษาการใช้ห้องสมุด; ห้องสมุด -- การศึกษา ผู้ใช้; สงฆ์ -- การศึกษาการใช้ห้องสมุด

---

*อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) อาจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

Factors Affecting Uses and Needs of Services of Buddhist University's Library Users**

Sasipimol Prapinpongsakorn*

Abstract

This research aimed to explore the library usage conditions and service needs among library users in Wat Mahathat and Wat Srisudaram libraries, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, by mean of the information resource and service use comparison. The questionnaires were used to collect data from the sample group of 600 library users including lecturers and students who are both of Buddhist monks and layperson. Stratified random sampling (100%) as well as. F-test and t-test were used.

The research result revealed that the reasons the lecturers and students rarely used these 2 libraries were mainly owing to the physical limitation of the libraries in the aspects of their buildings and facilities. As for the Wat Mahathat Library, the resources that the lecturers used mostly were their personal books which were the outer library resources, and the most-used service by the students was the Circulation Service. Considering the library service needs, the research showed that the most-required service for the lecturers and the students were the inter-library loan from the other institutions and the inter-campus service between Wat Mahathat and Wat Srisudaram libraries respectively. As for the comparison of the quantity of use and library service needs of students classified by their degrees of study, the outcomes showed that there was no difference in the overall. As for the Wat Srisudaram library, the research revealed that the quantity of use for the most-used information resources among both lecture and student groups were similar. The library resources used mostly by the lecturers were Tripitaka collection, books, Thai textbooks, and the collection written by Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto ะ a Buddhistmonk), while the library resources used mostly by the students were Thai newspapers. The outcomes of the library need analysis revealed that the most-required services for the lecturers were the online book reservation and the book reservation by filling out the forms at the library counters, while the most-required service for the students was the inter-library loan from the other institutions. As for the comparison of the quantity of use and library service needs classified by faculties, the results revealed that there was no difference in the overall.

Keywords: Library use studies; Monks - - use studies; Buddhist monks; Academic Libraries

---

*M.A. (Library and Information Science). Lecturer, Department of Library and Information Science, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

** This research was funded by Mahachulalongkornrajavidlayala University

บทนำ

มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยทางด้านพระพุทธศาสนา ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงสถาปนาขึ้นเพื่อเป็นที่ศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงโดยมีปณิธานอันมุ่งมั่นที่จะเป็นศูนย์รวมแห่งวิทยาการด้านต่างๆ ที่มีคุณค่าต่อมวลมนุษย์ มุ่งมั่นในการทำหน้าที่ให้การศึกษา ค้นคว้า วิจัย แสวงหาความรู้ เกี่ยวกับวิชาการทางพระพุทธศาสนาและประยุกต์เข้ากับศาสตร์สาขาต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาการของมหาวิทยาลัยและพระพุทธศาสนา ให้นำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ และความเป็นสากล อีกทั้งจะทำหน้าที่เป็นแหล่งให้บริการความรู้เกี่ยวกับกับวิชาการทางพระพุทธศาสนา ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ อันจะก่อให้เกิดการพัฒนามวลมนุษย์สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

จากการได้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยในการกำกับดูแลของรัฐ ในปี พ.ศ. 2540 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) ได้ปรับปรุงโครงสร้างส่วนงานใหม่ รวมถึงส่วนหอสมุดกลาง สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยที่ได้รับการจัดตั้งให้เป็นหน่วยงานหลักที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับงานห้องสมุดโดยตรงและมีปณิธานที่จะ “มุ่งเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้วยตนเองในด้านพระพุทธศาสนา ศาสนวิทยา ปรัชญา และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อสนับสนุนความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาฯ และสร้างภูมิปัญญาให้แก่สังคม” ส่วนหอสมุดกลาง หรือห้องสมุดจึงนับเป็นแหล่งความรู้อันสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยในกระบวนการจัดการเรียนการสอน และมีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้แก่มหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2547: 90)

นับจากนั้นมาผู้วิจัยยังไม่พบการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับส่วนหอสมุดกลาง สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มจร. กอปรกับมีความต้องการที่จะพัฒนา และปรับปรุงห้องสมุดวัดมหาธาตุและห้องสมุดวัดศรีสุดาราม ที่เป็นห้องสมุดกลางในการให้บริการสำหรับมหาวิทยาลัยส่วนกลาง รวมถึงห้องสมุดแห่งใหม่ที่ใกล้จะเปิดให้บริการอย่างเต็มรูปแบบ ณ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ในอนาคตอันใกล้นี้ ให้สนองต่อนโยบายของมหาวิทยาลัยที่ต้องการให้มีหน่วยงานที่สนับสนุนทางด้านการศึกษา และให้มีการจัดการที่สอดคล้องกับทุกหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยเปิดสอน รวมถึงสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ โดยเฉพาะการเป็นแหล่งให้ข้อมูลเพื่อการศึกษาและค้นคว้าวิจัยของอาจารย์และนิสิตในมหาวิทยาลัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรศึกษาสภาพและปัญหาในการใช้ห้องสมุด ความต้องการบริการของห้องสมุด ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์และนิสิต เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นที่จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาห้องสมุดในด้านต่างๆ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนของอาจารย์ นิสิต ตลอดจนบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสนองตอบความต้องการของผู้ใช้บริการให้มากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้และปัญหาในการใช้ห้องสมุดของอาจารย์และนิสิต มจร.
2. เพื่อศึกษาความต้องการบริการของห้องสมุดของอาจารย์และนิสิต มจร.
3. เพื่อเปรียบเทียบปริมาณการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ และความต้องการบริการของห้องสมุดของนิสิตที่ศึกษาอยู่ที่วัดมหาธาตุจำแนกตามระดับการศึกษา
4. เพื่อเปรียบเทียบปริมาณการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ และความต้องการบริการของห้องสมุดของ

นิสิตปริญญาตรีที่ศึกษาอยู่ที่วัดศรีสุดาราม จำแนกตามคณะ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาสภาพการใช้ และความต้องบริการของห้องสมุดวัดมหาธาตุและห้องสมุดวัดศรีสุดาราม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. เลือกประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ อาจารย์ประจำ และนิสิตที่ลงทะเบียนในปีการศึกษา 1/2550 ที่ศึกษาอยู่ที่วัดมหาธาตุและวัดศรีสุดาราม จำนวนทั้งสิ้น 1,691 รูป/คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามสถานภาพและระดับการศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 600 รูป/คน ซึ่งมากกว่าจำนวนขั้นต่ำที่กำหนดไว้ตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan. 1970: 607) ที่กำหนดไว้ จำนวน 498 รูป/คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์และนิสิตที่ศึกษาอยู่วัดมหาธาตุ จำนวน 201 รูป/คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์และนิสิตวัดศรีสุดาราม จำนวน 297 รูป/คน

2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 กลุ่ม จำนวน 4 ชุด คือ กลุ่มที่ 1 ใช้สอบถามอาจารย์และนิสิตที่ใช้ห้องสมุดวัดมหาธาตุ และกลุ่มที่ 2 ใช้สอบถามอาจารย์และนิสิตที่ใช้ห้องสมุดวัดศรีสุดาราม โดยแต่ละกลุ่ม จะแบ่งแบบสอบถามเป็น 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ใช้สอบถามอาจารย์ และชุดที่ใช้สอบถามนิสิต เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา เพื่อให้มีความถูกต้องชัดเจนและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence: IOC) เป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเกิน 0.5 ถือเป็นข้อคำถามที่มีความเหมาะสม หลังจากนั้นนำไปทดลองกับอาจารย์และนิสิตที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ห้องสมุดวัดมหาธาตุ และห้องสมุดวัดศรีสุดาราม รวมทั้งสิ้น 40 รูป/คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.93

3. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 600 ชุด ได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์กลับคืนมาทั้งหมด ซึ่งมากกว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 100.0

4. จัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการประมวลผลด้วยโปรแกรม SPSS ดังนี้ คือ 1) ค่าร้อยละ ใช้วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลอื่นที่เป็นแบบเลือกตอบ 2) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้วิเคราะห์ผลรวมของปริมาณการใช้สารสนเทศ ปัญหาในการใช้ห้องสมุด และความต้องการบริการของห้องสมุด รวมถึงข้อมูลอื่นที่เป็นการตอบแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ 3) ค่าสถิติ t-test ใช้วิเคราะห์เปรียบเทียบปริมาณการใช้สารสนเทศและความต้องการบริการของห้องสมุด ตามตัวแปรระดับการศึกษา และ 4) ค่าสถิติ F-test ใช้วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างตัวแปรสองกลุ่มขึ้นไป ได้แก่คณะ หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe)

สมมติฐานการวิจัย

1. นิสิตที่ศึกษาที่วัดมหาธาตุ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีปริมาณการใช้ทรัพยากรสารสนเทศแตกต่างกัน

2. นิสิตที่ศึกษาที่วัดมหาธาตุที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการบริการของห้องสมุดแตกต่างกัน

3. นิสิตปริญญาตรีที่ศึกษาที่วัดศรีสุดาราม ที่คณะต่างกัน มีปริมาณการใช้ทรัพยากรสารสนเทศแตกต่างกัน

4. นิสิตปริญญาตรีที่ศึกษาที่วัดศรีสุดาราม ที่คณะต่างกัน มีความต้องการบริการของห้องสมุดแตกต่างกัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาสรุปและอภิปราย โดยนำเสนอเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สรุปและอภิปรายผลการวิจัยของผู้ตอบแบบสอบถามห้องสมุดวัดมหาธาตุ

1. สภาพการใช้ห้องสมุดของอาจารย์และนิสิต

จากผลการวิจัย พบว่า ในรอบปีที่ผ่านมาพบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่เข้าใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่น้อยกว่า 2 ครั้ง/ภาคการศึกษา และเข้าใช้ในช่วงเวลาระหว่างวันเมื่อมีเวลาว่างจากชั่วโมงสอน อาจเป็นเพราะอาจารย์ต้องมีภาระงานปกติ 12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และมีภาระงานอื่นตามที่มหาวิทยาลัยมอบหมาย เช่น กรรมการจัดทำหลักสูตร กรรมการสภาวิชาการ กรรมการบริหารงานบุคคล กรรมการที่ปรึกษานิสิต ฯลฯ ส่วนนิสิตเข้าใช้ห้องสมุดสูงสุดเฉลี่ยเกือบเท่ากัน คือ 2-3 ครั้ง/สัปดาห์ และน้อยกว่า 2 ครั้ง/ภาคการศึกษา และจะเข้าใช้ในช่วงเวลาระหว่างวันเมื่อมีเวลาว่างหรือไม่มีชั่วโมงเรียน และช่วงเวลาก่อนเข้าเรียน อาจเป็นเพราะระบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยที่มีลักษณะเวลาเรียนไม่เหมือนกับมหาวิทยาลัยอื่น โดยเวลาเรียนและเวลาทำงานของมหาวิทยาลัยในแต่ละวันเริ่มเวลา 12.30-20.30 น. และจะหยุดสัปดาห์ละ 2 วัน คือวันอาทิตย์ และวันพระ โดยวันพระให้ไปเรียนชดเชยวันเสาร์ ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้สอนและผู้เรียนเป็นทั้งพระภิกษุและคฤหัสถ์ อาจทำให้มีกิจของสงฆ์เพิ่มเติมนอกเหนือจากบทบาทและหน้าที่หลัก จึงอาจเป็นเหตุผลให้ไม่มีเวลาในการเข้าใช้ห้องสมุดมากนัก แต่จะสามารถเข้าใช้ได้ช่วงวันและเวลาที่ตนเองสะดวก คือช่วงที่ไม่มีภาระงานสอน หรือไม่มีชั่วโมงเรียน

เหตุผลที่อาจารย์และนิสิตไม่เข้าใช้ห้องสมุดโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งพบว่ามีสาเหตุหลักมาจากลักษณะทางกายภาพของห้องสมุด เช่น ห้องสมุดมีความคับแคบ ที่นั่งอ่านไม่เพียงพอ แสงสว่างภายในห้องสมุดไม่เหมาะสม รวมถึงทรัพยากรสารสนเทศมีให้ใช้น้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะตามสภาพจริงของห้องสมุดวัดมหาธาตุเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะมีลักษณะเป็นอาคาร 1 ชั้น และมีพื้นที่เพียง 200 ตร.ม. มีจำนวนที่นั่งอ่านประมาณ 30 ที่นั่ง และแสงสว่างที่ลอดผ่านทางประตูด้านหน้าสามารถส่องผ่านมายังบริเวณภายในของห้องสมุดอย่างเต็มที่ รวมทั้งห้องสมุดไม่มีเครื่องปรับอากาศ จึงทำให้บรรยากาศโดยรวมไม่น่าเข้าใช้บริการ

สำหรับวัตถุประสงค์ในการเข้าใช้ห้องสมุดของอาจารย์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ในเรื่องของการค้นหาข้อมูล ความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติม เพื่อค้นคว้าหาข้อมูลในการผลิตตำรา เอกสารการสอน เขียนบทความทางวิชาการ และเพื่ออ่านพระไตรปิฎกและอรรถกถาฉบับต่างๆ ส่วนนิสิตมีวัตถุประสงค์ในการใช้ห้องสมุดอยู่ในระดับมาก คือ เพื่อค้นคว้าหนังสือ วารสาร ฯลฯ ใช้ทำงานส่งอาจารย์ เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติม และเพื่ออ่านหนังสือ ตำราทั่วไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยที่อาจารย์และนิสิตมีบทบาทหน้าที่ของตนเองในด้านการเรียนการสอน การทำวิจัย และการปฏิบัติศาสนกิจ โดยให้บริการวิชาการด้านพุทธศาสนาแก่พระสงฆ์และประชาชน วิธีการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดของอาจารย์และนิสิตส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ การสอบถามจากบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุด

และเดินดูตามชั้นหนังสือด้วยตนเอง อาจเป็นเพราะลักษณะของการจัดระบบทรัพยากรสารสนเทศบางประเภทในห้องสมุด เช่น หนังสืออ้างอิง วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่จัดเป็นระบบชั้นปิด รวมทั้งมีการใช้ชั้นเก็บหนังสือแบบเลื่อน ทำให้ผู้ใช้ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศได้อย่างสะดวก แต่นโยบายการให้บริการแบบชั้นปิดนี้สามารถอนุโลมให้ผู้ใช้สามารถเดินดูหนังสือตามชั้นได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้พื้นที่ของห้องสมุดมีความคับแคบและทรัพยากรสารสนเทศมีจำนวนไม่มาก ตลอดจนห้องสมุดมีคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด (OPAC) ที่ใช้ได้เพียง 3 เครื่อง จึงอาจเป็นเหตุผลให้ผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้วิธีการค้นหาในรูปแบบดังกล่าว

2. ปริมาณการใช้สารสนเทศของอาจารย์และนิสิตในด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านบริการของห้องสมุด และด้านแหล่งสารสนเทศภายนอกห้องสมุดที่ไปใช้ในรอบปีที่ผ่านมา พบว่า อาจารย์และนิสิตมีการใช้โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน โดยอาจารย์ใช้แหล่งสารสนเทศภายนอกห้องสมุดสูงสุด คือ หนังสือส่วนตัว หอสมุดแห่งชาติ และอินเทอร์เน็ต ส่วนนิสิตใช้ด้านแหล่งสารสนเทศภายนอกห้องสมุดมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด หากแต่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 อันดับแรกมีความคล้ายคลึงกับอาจารย์ คือ ใช้หนังสือส่วนตัวและอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสาเหตุจากปัจจัยพื้นฐานด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ไม่น่าเข้าใช้ของห้องสมุด กอปรกับปัจจุบันผู้ใช้ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญจากการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และหาข้อมูลทำรายงาน จึงมีแนวโน้มในการใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้น ส่วนอาจารย์ที่ไม่ใช้หนังสือห้องสมุดให้ความเห็นว่าสามารถซื้อเก็บเป็นสมบัติตนเองได้ และมีค่านิยมในการมีทรัพยากรเป็นของตนเอง โดยการสะสมหนังสือเป็นของส่วนตัวเท่ากับการใช้บริการของห้องสมุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรีด และแทนเนอร์ (Reed & Tanner. 2001: 299-233)

ส่วนด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้ชุดหนังสือพระไตรปิฎกฉบับต่างๆ และชุดหนังสือของพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) สูงสุด ส่วนนิสิตใช้หนังสือตำราวิชาการทั่วไป ภาษาไทยสูงสุด รองลงมาคือ ชุดหนังสือของพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) และชุดหนังสือของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) เป็นพระนักวิชาการที่มีทั้งคุณวุฒิและธรรมวุฒิ เป็นนักคิดนักเขียนผลงานทางพระพุทธศาสนารุ่นใหม่ มีผลงานทางวิชาการพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก และเป็นที่รู้จักและได้รับรางวัลจากทั้งในและต่างประเทศ และได้รับการยกย่องเป็นปราชญ์พระพุทธศาสนาของโลก (ทัศนีย์ เทพไชย. 2549: 50) ส่วนพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นอธิการบดีของ มจร. ที่ได้รับการยอมรับในงานบทความด้านวิชาการ เนื่องจากเป็นพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้นิพนธ์หนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและปรัชญาต่างๆ มากมาย(มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2552: ออนไลน์) จากเหตุผลข้างต้นจึงอาจกล่าวได้ว่าชุดหนังสือของทั้งสองท่านจึงเป็นแหล่งรวมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนหลายๆ ด้านโดยตรง ไม่เพียงแต่ มจร. ที่ใช้ผลงานของท่านอ้างอิงเท่านั้น ยังเป็นแหล่งค้นคว้าทางพุทธศาสนาที่สำคัญสำหรับที่สถาบัน และหน่วยงานอื่นๆ รวมทั้งบุคคลทั่วไปที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการศึกษาด้านพุทธศาสนาในทุกๆ ด้านอีกด้วย

สำหรับด้านบริการของห้องสมุด พบว่า อาจารย์และนิสิตใช้บริการบริการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศและบริการฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ด้านพุทธศาสนาสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความต้องการพื้นฐานของผู้ใช้คือ

การยืม-คืนทรัพยากรของห้องสมุดที่ผู้ใช้จำเป็นต้องใช้ ส่วนบริการฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ด้านพุทธศาสนา เป็นฐานข้อมูลเฉพาะด้านเพียงฐานข้อมูลเดียวที่ผู้ใช้สามารถนำสารสนเทศที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในทุกสาขาวิชา ถึงแม้ว่าการเรียนการสอนในแต่ละสาขาวิชาจะเน้นในศาสตร์ของตนก็ตาม ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปรัชญาที่ว่า มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนา ดังนั้นทุกหลักสูตรและทุกสาขาวิชาที่เปิดสอนจึงมีเป้าหมายที่ชัดเจนและบูรณาการไปในทิศทางเดียวกัน

3. ปัญหาในการใช้ห้องสมุดของอาจารย์และนิสิตในด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านบุคลากรและด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ทั้งอาจารย์และนิสิตมีปัญหาในการใช้ห้องสมุดสูงสุดในด้านเดียวกันคือ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยอาจารย์มีปัญหาในระดับมากที่สุดในเรื่องที่ห้องสมุดไม่มีป้าย/คำแนะนำการเข้าใช้อย่างชัดเจน ไม่มีบรรยากาศทางวิชาการ ส่วนนิสิตมีปัญหาในระดับมากในเรื่องแสงสว่างภายในห้องสมุดไม่เหมาะสม ส่วนปัญหาที่ไม่สามารถค้นหาหนังสือได้สะดวกเนื่องจากเป็นชั้นหนังสือแบบเลื่อน (ชั้นปิด) ต้องมีเจ้าหน้าที่หยิบให้จึงไม่สะดวก เป็นปัญหาที่ทั้งอาจารย์และนิสิตมีความเห็นเหมือนกัน

ส่วนปัญหาด้านทรัพยากรสารสนเทศเป็นอีกปัญหาที่พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยอาจารย์ให้ความเห็นว่าหนังสืออ้างอิงทั่วไปมีจำนวนน้อย และหนังสือที่มีอยู่เนื้อหาไม่ทันสมัยและมีสภาพเก่า รวมถึงจำนวนวารสารวิชาการมีน้อยชื่อเรื่องและไม่ตรงกับความต้องการ ส่วนนิสิตมีปัญหาอยู่ในระดับมากในเรื่องหนังสือ ตำราทางวิชาการภาษาไทยมีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการและหนังสือที่ต้องการใช้ไม่มีในห้องสมุด ปัญหาที่เหมือนกันของผู้ใช้ทั้ง 2 กลุ่มคือ หนังสือ ตำราวิชาการในสาขาวิชาที่ต้องการมีน้อย ซึ่งก็พบว่ามีความใกล้เคียงกับสภาพจริงของห้องสมุด

ในด้านบุคลากร พบว่า ปัญหาสูงสุดของอาจารย์และนิสิต คือ เรื่องบุคลากรไม่มีมนุษยสัมพันธ์ และบุคลากรมีจำนวนน้อยให้บริการไม่เพียงพอ รวมถึงบุคลากรขาดความรู้ประสบการณ์ ให้คำแนะนำและตอบคำถามไม่ชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรของห้องสมุดมีเพียงบรรณารักษ์ 3 คน และ ผู้ช่วยให้บริการงานห้องสมุดเป็นพระภิกษุอีก 2 รูป ซึ่งไม่ได้มีวุฒิการศึกษา ความรู้ ทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จึงอาจเป็นเหตุผลที่ไม่สามารถให้บริการนิสิตได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

4. ความต้องการบริการของห้องสมุดของอาจารย์และนิสิต พบว่า อาจารย์ต้องการบริการยืมระหว่างห้องสมุดสถาบันอื่นสูงสุดในระดับมาก และต้องการให้มีบริการจองหนังสือทั้งสองแบบคือจองโดยการกรอกแบบฟอร์มที่เคาน์เตอร์ และสามารถจองผ่านอินเทอร์เน็ตได้ อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาที่ห้องสมุดไม่มีทรัพยากรเพียงพอต่อความต้องการ และอาจารย์ไม่มีเวลาจึงต้องการบริการจองจะได้สะดวกและรวดเร็ว ส่วนนิสิตต้องการให้มีบริการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุดวัดมหาธาตุและห้องสมุดวัดศรีสุดารามสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหากมีการเรียนการสอน หรือกิจกรรมของมหาวิทยาลัยจัดอยู่สถานที่ใดก็สามารถยืมและส่งคืนหนังสือผ่านทางห้องสมุดใดห้องสมุดหนึ่งได้ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้มากขึ้น

ตาราง 1 เปรียบเทียบปริมาณการใช้สารสนเทศของนิสิตในด้านทรัพยากรสารสนเทศ บริการของห้องสมุด และแหล่งสารสนเทศภายนอกห้องสมุด จำแนกตามระดับการศึกษา

ปริมาณการใช้สารสนเทศ	ระดับการศึกษา				
	ป.ตรี		บัณฑิต		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	t
• ด้านทรัพยากรสารสนเทศ					
1. หนังสือ ตำราวิชาการทั่วไป ภาษาไทย	3.62	0.93	3.91	0.94	-1.73
2. หนังสือ ตำราวิชาการทั่วไป ภาษาอังกฤษ	2.98	1.03	2.82	1.19	0.86
3. วารสาร นิตยสาร ภาษาไทย บนชั้นเปิดที่หยิบเองได้	3.04	0.92	2.89	0.99	0.89
4. วารสาร นิตยสาร ภาษาอังกฤษ บนชั้นเปิดที่หยิบเองได้	2.72	1.01	2.48	1.00	1.36
5. วารสาร นิตยสาร ย้อนหลัง ที่เย็บเล่ม	2.56	1.06	2.36	1.01	1.05
6. วิทยานิพนธ์ และงานวิจัย	2.82	1.00	3.48	1.02	-3.66*
7. หนังสือพิมพ์ภาษาไทย	3.15	1.07	2.80	1.13	1.84
8. หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ	2.71	1.03	2.41	1.21	1.57
9. หนังสือพิมพ์ฉบับย้อนหลัง	2.53	1.06	2.23	1.16	1.57
10. VCD	2.53	1.14	2.20	1.07	1.64
11. หนังสืออ้างอิงทั่วไป เช่น พจนานุกรม สารานุกรมฯลฯ	2.98	1.04	3.16	1.14	-0.93
12. ชุดหนังสือพระไตรปิฎกฉบับต่างๆ	3.14	1.01	3.20	1.21	-0.36
13. ชุดหนังสืออรรถกถา	2.98	1.09	3.23	1.24	-1.22
14. ชุดหนังสือของท่านพุทธทาสภิกขุ	3.29	0.93	3.23	1.01	0.36
15. ชุดหนังสือของพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต)	3.32	0.96	3.52	0.98	-1.15
16. ชุดหนังสือของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)	3.20	1.02	3.45	1.02	-1.41
17. ชุดหนังสือที่จัดพิมพ์โดยมจร.	3.10	1.03	3.25	1.16	-0.79
18. ชุดหนังสืออนุสรณ์งานศพ	2.71	1.06	2.34	1.14	1.93
รวม	2.97	0.68	2.94	0.69	0.20
• ด้านบริการของห้องสมุด					
1. บริการยืม - คืน ทรัพยากรสารสนเทศ	3.16	1.00	3.77	1.16	-3.07*
2. บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า	2.93	1.05	3.30	1.09	-1.94
3. บริการอินเทอร์เน็ตที่มีในห้องสมุด	2.86	1.20	3.09	1.14	-1.11
4. บริการฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ด้านพุทธศาสนา	2.91	1.01	3.66	1.01	-4.15*
5. บริการอ่าน/ ค้นข่าวออนไลน์ของมติชน	2.82	1.20	2.55	1.13	1.30
รวม	2.94	0.89	3.27	0.77	-2.20*
• แหล่งสารสนเทศภายนอกห้องสมุดที่ไปใช้					
1. ห้องสมุด มจร. ที่วัดศรีสุดาราม	3.04	1.23	2.02	1.11	4.76*
2. ห้องสมุดมหาวิทยาลัยอื่น	2.63	1.14	2.70	0.98	-0.40
2.1 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	2.57	1.25	2.66	1.33	-0.40
2.2 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร ท่าพระ	2.35	1.18	1.95	0.99	2.13*
2.3 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	2.25	1.19	2.14	0.98	0.57
3. หอสมุดแห่งชาติ	2.59	1.28	2.55	1.15	0.18
4. อินเทอร์เน็ต	3.16	1.27	3.48	1.13	-1.44
5. หนังสือส่วนตัว	3.37	1.21	3.80	1.07	-2.05*
รวม	2.74	0.86	2.66	0.61	0.58
รวมทั้งหมด	2.90	0.66	2.92	0.51	-0.17

$t_{(.05)} = 1.96$

5. ผลการเปรียบเทียบปริมาณการใช้สารสนเทศของนิสิตในด้านทรัพยากรสารสนเทศบริการของห้องสมุด และแหล่งสารสนเทศภายนอกห้องสมุด จำแนกตามระดับการศึกษา (ตาราง 1) พบว่า นิสิตที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา มีปริมาณการใช้สารสนเทศในด้านต่างๆ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือกล่าวได้ว่าไม่มีความแตกต่างกันซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างเพียง 1 ด้าน คือ ด้านบริการของห้องสมุด โดยนิสิตระดับบัณฑิตศึกษามีการใช้บริการของห้องสมุดมากกว่านิสิตระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมศักดิ์ ชุปวา (2534) ที่ว่านิสิตปริญญาโทใช้บริการยืมปริญญานิพนธ์และเอกสารการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา เป็นการศึกษาในระดับสูงที่ผู้เรียนต้องอาศัยการศึกษา ค้นคว้า วิจัยด้วยตนเองมากขึ้น เพราะนอกจากจะค้นคว้าเพื่อประกอบการเรียนแล้ว ยังต้องทำวิทยานิพนธ์ด้วย จึงอาจเป็นผลสืบเนื่องให้มีการใช้บริการต่างๆ ของห้องสมุด มากกว่านิสิตในระดับปริญญาตรี

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นิสิตระดับบัณฑิตศึกษาใช้วิทยานิพนธ์และงานวิจัย ใช้บริการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศ และบริการฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ด้านพุทธศาสนา รวมทั้งใช้หนังสือส่วนตัวมากกว่านิสิตระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะของการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ที่นิสิตจะต้องทำวิทยานิพนธ์ก่อนจบหลักสูตร จึงมีความจำเป็นต้องใช้วิทยานิพนธ์และงานวิจัย บริการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศ และฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ด้านพุทธศาสนามากกว่านิสิตระดับปริญญาตรี ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมศักดิ์ ชุปวา (2534) ที่ว่านิสิตปริญญาโทมีจุดมุ่งหมายในการเข้าใช้ห้องสมุดเพื่ออ่านปริญญานิพนธ์และเอกสารวิจัยเป็นสำคัญ ส่วนฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์พุทธศาสนาก็ตอบสนองความต้องการของนิสิตดังกล่าว เนื่องจากเป็นฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์และงานวิจัยในรูปแบบออนไลน์ของมหาวิทยาลัยที่สามารถอ่านบทคัดย่อและดาวน์โหลดเอกสารฉบับเต็มได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสถิติการยืม-คืนหนังสือของห้องสมุดวัดมหาธาตุ ประจำปีงบประมาณ 2551 ที่พบว่า นิสิตระดับบัณฑิตศึกษามีการใช้บริการยืม-คืนมากกว่านิสิตระดับปริญญาตรี (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ส่วนหอสมุดกลาง. 2551: ออนไลน์) ดังนั้นผลวิจัยดังกล่าวจึงมีความสอดคล้องกันในทุกประเด็น ส่วนผลการวิจัยที่พบว่านิสิตระดับปริญญาตรีใช้ห้องสมุดวัดศรีสุดาราม และห้องสมุดมหาวิทยาลัยอื่น มากกว่านิสิตระดับบัณฑิตศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในส่วนการเรียนการสอนที่วัดมหาธาตุมีเพียงคณะพุทธศาสตร์คณะเดียว ส่วนคณะอื่นๆ จะเรียนที่วัดศรีสุดารามเกือบทั้งหมด จึงอาจเป็นผลทำให้มีผู้ใช้ห้องสมุดวัดศรีสุดารามมากกว่าที่วัดมหาธาตุ

ตาราง 2 เปรียบเทียบความต้องการบริการของห้องสมุดของนิสิต จำแนกตามระดับการศึกษา

ปริมาณการใช้สารสนเทศ	ระดับการศึกษา				
	ป.ตรี		บัณฑิต		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	t
1. บริการจองหนังสือผ่านอินเทอร์เน็ต	2.88	1.24	3.43	1.00	-2.62*
2. บริการจองหนังสือโดยการกรอกแบบฟอร์มที่เคาน์เตอร์	2.98	1.21	3.25	0.94	-1.32
3. บริการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุดสถาบันอื่น	2.91	1.18	3.73	1.21	-3.86*
4. บริการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุดวัดมหาธาตุและวัดศรีสุดาราม	3.27	1.18	3.48	1.23	-0.98
5. บริการหน้าสารบาญวารสารบนเว็บไซต์ห้องสมุด	3.09	1.23	3.36	1.14	-1.28
6. บริการรายชื่อหนังสือใหม่บนเว็บไซต์ห้องสมุด	3.14	1.21	3.45	1.09	-1.52
7. บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าผ่านเว็บไซต์ห้องสมุด	3.12	1.23	3.32	1.14	-0.93
8. บริการจัดส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์	2.94	1.24	3.30	1.19	-1.64
9. บริการรวบรวมข้อมูลบรรณานุกรมเฉพาะสาขาวิชา	3.06	1.21	3.34	1.18	-1.30
10. บริการเลือกสรรสารสนเทศเฉพาะบุคคล	2.99	1.20	3.32	1.12	-1.56
11. บริการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์	3.12	1.23	3.45	1.11	-1.58
12. บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์	3.05	1.20	3.32	1.05	-1.27
13. บริการส่งคืนหนังสือนอกเวลา	3.05	1.20	3.34	1.22	-1.34
14. บริการถ่ายเอกสาร	3.20	1.28	3.50	1.39	-1.29
รวม	3.06	1.05	3.40	0.95	-1.87

$t_{(.05)} = 1.96$

6. ผลการเปรียบเทียบความต้องการบริการของห้องสมุดของนิสิต จำแนกตามระดับการศึกษา (ตาราง 2) พบว่า นิสิตที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา มีความต้องการบริการของห้องสมุดโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือกล่าวได้ว่าไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นิสิตระดับบัณฑิตศึกษามีความต้องการบริการจองหนังสือผ่านอินเทอร์เน็ต และบริการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุดสถาบันอื่นมากกว่านิสิตระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนิสิตระดับบัณฑิตศึกษามีเวลาน้อย เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นผู้เรียนที่ทำงานแล้ว จึงต้องการบริการที่สะดวกและรวดเร็ว รวมถึงมีความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่หลายหลายเพื่อการศึกษา กอปรกับห้องสมุดมีปัญหาในเรื่องของทรัพยากรสารสนเทศที่ไม่เพียงพอ จึงอาจเป็นเหตุผลให้ต้องการความร่วมมือในการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุดอื่นเพื่อนำมาประกอบการศึกษาค้นคว้าวิจัย และทำวิทยานิพนธ์มากกว่านิสิตระดับปริญญาตรี

กลุ่มที่ 2 สรุปและอภิปรายผลการวิจัยของผู้ตอบแบบสอบถามห้องสมุดวัดศรีสุดาราม

1. สภาพการใช้ห้องสมุดของอาจารย์และนิสิต

จากผลการวิจัย พบว่า ในรอบปีที่ผ่านมาอาจารย์ส่วนใหญ่เข้าใช้ห้องสมุดเดือนละ 1-2 ครั้ง และเข้าใช้ห้องสมุดในช่วงเวลาระหว่างวันเมื่อมีเวลาว่างหรือไม่มีชั่วโมงสอน ส่วนนิสิตเข้าใช้ห้องสมุดสูงสุด 2-3 ครั้ง/สัปดาห์ และเข้าใช้ห้องสมุดในช่วงเวลาระหว่างวัน เมื่อมีเวลาว่าง หรือไม่มีชั่วโมงเรียน ซึ่ง

เหตุผลในการเข้าใช้มีความคล้ายคลึงกันกับผู้ใช้ห้องสมุดวัดมหาธาตุ เนื่องจากผู้ใช้มีลักษณะและบทบาทหน้าที่เดียวกัน เหตุผลที่นิสิตไม่เข้าใช้ห้องสมุดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ไม่มีเวลาเข้าใช้ห้องสมุด ห้องสมุดมีความคับแคบ และที่นั่งอ่านหนังสือไม่เพียงพอ เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าสาเหตุหลักมาจากลักษณะทางกายภาพของห้องสมุดเอง เพราะลักษณะของห้องสมุดวัดศรีสุดารามมีลักษณะเป็นอาคาร 1 ชั้น และมีพื้นที่เพียง 200 ตร.ม. มีจำนวนที่นั่งอ่านประมาณ 84 ที่นั่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนา หาญพล (2534) ที่พบว่า สาเหตุที่นักศึกษาไม่เข้าใช้ห้องสมุด เนื่องจากมีที่นั่งไม่เพียงพอ และสมปอง มากแจ้ง (2537) ที่พบว่า ปัญหาอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นคือสถานที่ห้องสมุดคับแคบโต๊ะ เก้าอี้มีค่อนข้างน้อยและนั่งไม่สบาย

สำหรับวัตถุประสงค์ในการเข้าใช้ห้องสมุดของทั้งอาจารย์และนิสิต พบว่า อาจารย์มีวัตถุประสงค์ในการเข้าใช้ห้องสมุดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงในระดับมาก คือเพื่อค้นคว้าหนังสือ วารสาร ฯลฯ ใช้เตรียมการสอน และเพื่อค้นหาข้อมูล ความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติม ส่วนนิสิตมีวัตถุประสงค์ในการเข้าใช้ห้องสมุดสูงสุด คือ เพื่อค้นคว้าหนังสือ วารสาร ฯลฯ ใช้ทำงานส่งอาจารย์ เพื่อค้นหาข้อมูล ความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติม และเพื่ออ่านหนังสือ ตำราทั่วไป ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามบทบาทหน้าที่และภารกิจหลักของอาจารย์และนิสิต เช่นเดียวกับผลการวิจัยในส่วนของห้องสมุดวัดมหาธาตุ วิธีการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดของอาจารย์และนิสิตส่วนใหญ่ คือ การเดินดูตามชั้นหนังสือด้วยตนเอง และค้นจากเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการในห้องสมุด (OPAC) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะของการจัดระบบทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดเป็นแบบชั้นเปิด กล่าวคือผู้ใช้สามารถเดินดูและเข้าถึงหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ของห้องสมุดได้ด้วยตนเอง รวมทั้งบริเวณภายในห้องสมุดไม่โล่งกว้างขวางและมีทรัพยากรสารสนเทศจำนวนไม่มาก และที่ผู้ใช้จำนวนมากใช้การสืบค้นจาก OPAC เพราะสามารถค้นหารายการที่ต้องการได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว แต่ก็พบปัญหาเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้สำหรับสืบค้นมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากห้องสมุดมีคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการเพียง 3 เครื่องเท่านั้น

2. ปริมาณการใช้สารสนเทศของอาจารย์และนิสิตในด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านบริการของห้องสมุด และด้านแหล่งสารสนเทศภายนอกห้องสมุดที่ไปใช้ในรอบปีที่ผ่านมา พบว่า อาจารย์และนิสิตมีการใช้โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน และยังใช้ด้านทรัพยากรสารสนเทศสูงสุดเช่นเดียวกันด้วย โดยอาจารย์ใช้ชุดหนังสือพระไตรปิฎกฉบับต่างๆ หนังสือ ตำราวิชาการทั่วไปภาษาไทย และชุดหนังสือของพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) สูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มจร. เป็นมหาวิทยาลัยที่เน้นการเรียนการสอนด้านพุทธศาสนา ชุดหนังสือทั้งสอง จึงเป็นเสมือนตำราหรือสิ่งพิมพ์หลักที่ใช้ในการเรียนการสอนรวมถึงเป็นแนวการปฏิบัติของสงฆ์ เพราะพระไตรปิฎก เป็นคัมภีร์สูงสุดของพระพุทธศาสนา ที่ได้รวบรวม และประมวลคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ตลอดจนพระธรรมวินัยที่เป็นสาระหรือหลักการใหญ่ของพระพุทธศาสนามาจารึกไว้ และใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงในการแสดงหรือยืนยัน หรือเป็นมาตรฐานตรวจสอบคำสอน ความเชื่อถือ และข้อปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้ การศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกจึงเป็นกิจสำคัญของพระพุทธศาสนา นอกจากความสำคัญในทางพระศาสนาโดยตรงแล้ว ยังเป็นแหล่งที่จะสืบค้นแนวความคิดที่สัมพันธ์กับวิชาการต่างๆ เนื่องจากคำสอนในพระธรรมวินัยมีเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมและเกี่ยวโยงถึงวิชาการหลายอย่าง เช่น จิตวิทยา กฎหมาย การปกครอง เศรษฐกิจ เป็นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). 2543) ส่วนที่มีการใช้ชุดหนังสือของพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะท่านเป็นพระนักวิชาการที่มีทั้งคุณวุฒิและธรรมวุฒิ เป็นนักคิดนักเขียนผลงานทาง

พระพุทธศาสนาที่มีผลงานทางวิชาการพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก อีกทั้งเป็นที่รู้จักและได้รับรางวัลจากทั้งในและต่างประเทศ และได้รับการยกย่องเป็นปราชญ์พระพุทธศาสนาของโลก ดังนั้นจึงเป็นสิ่งพิมพ์หลักที่มีคุณค่าและมีความจำเป็นในการศึกษาค้นคว้า (ทัศนีย์ เทพไชย. 2549: 50) ส่วนนิสิตใช้หนังสือพิมพ์ภาษาไทยสูงสุด อาจเป็นเพราะต้องการติดตามข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ เพิ่มเติมซึ่งมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเข้าใช้ห้องสมุดอีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์สุดา ศิลปะ (2544) ที่พบว่าพระนิสิตของ มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่มีการใช้หนังสือพิมพ์ภาษาไทยในระดับมาก นอกจากนี้หนังสือตำราวิชาการทั่วไปภาษาไทยเป็นทรัพยากรสารสนเทศอีกหนึ่งประเภทที่มีการใช้ใกล้เคียงกัน อาจเป็นเพราะเป็นสิ่งพิมพ์พื้นฐานสำหรับการเรียนการสอนในทุกรายวิชา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลำพึง พ่วงบางโพ (2537) และ ฐะปะนีย์ เทพญา และสิริพันธ์ เดชพลกรัง (2543) ที่พบว่านิสิตใช้หนังสือตำราวิชาการทั่วไป ภาษาไทยสูงสุดอยู่ในระดับมาก

ด้านบริการของห้องสมุด พบว่า อาจารย์ใช้บริการอินเทอร์เน็ตที่มีในห้องสมุด บริการอ่าน/ค้นข่าวออนไลน์ของมติชน และบริการฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ด้านพุทธศาสนาสูงสุด จากผลการวิจัยดังกล่าวมีข้อสังเกตว่า อาจารย์ใช้บริการต่างๆ ที่อยู่ในรูปแบบของออนไลน์ทั้งหมด อาจเป็นเพราะอาจารย์มีเวลาน้อยจึงต้องการความรวดเร็วในการค้นหาข้อมูลที่ต้องการ และที่ใช้บริการอินเทอร์เน็ตและบริการข่าวออนไลน์ของมติชนนั้นอาจเป็นเพราะต้องการติดตามข่าวสารความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติม ซึ่งมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเข้าใช้ห้องสมุดและใช้บริการฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ด้านพุทธศาสนา อาจเป็นเพราะเป็นฐานข้อมูลเฉพาะด้านเพียงฐานข้อมูลเดียวที่ผู้ใช้สามารถนำสารสนเทศที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในทุกสาขาวิชา ถึงแม้ว่าการเรียนการสอนในแต่ละสาขาวิชาจะเน้นในศาสตร์ของตนก็ตาม เนื่องจากทุกหลักสูตรที่เปิดสอนมีเป้าหมายที่ชัดเจนและบูรณาการไปในทิศทางเดียวกัน คือมุ่งที่จะพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ให้เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา ตลอดจนใช้ประโยชน์จากศาสตร์ต่างๆ ที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับสังคม ส่วนบริการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศที่นิสิตใช้สูงสุดนั้นอาจเป็นเพราะการยืม-คืนทรัพยากรของห้องสมุดเป็นความต้องการพื้นฐานที่ผู้ใช้จำเป็นต้องใช้ ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพย์สุดา ศิลปะ (2544) อัญชลี กล่ำเพ็ชร (2533) นิสากร กรวยสวัสดิ์ (2549) กรรณิการ์ ภูผาธรรม (2541) และ วาทินี เขมากโรทัย (2546)

ด้านแหล่งสารสนเทศภายนอกห้องสมุดที่ไปใช้พบว่า อาจารย์และนิสิตใช้หนังสือส่วนตัวและอินเทอร์เน็ตสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสาเหตุจากปัญหาด้านอาคารสถานที่คับแคบ และที่นั่งไม่เพียงพอ กอปรกับปัจจุบันผู้ใช้ให้ความสำคัญจากการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และหาข้อมูลทำรายงาน และงานวิจัย มากขึ้นและนิยมซื้อหนังสือเป็นสมบัติส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลำพึง พ่วงบางโพ (2537) และทัศนา หาญพล (2534) ที่พบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่ใช้ทรัพยากรส่วนตัวและสาเหตุที่ไม่ใช้หนังสือห้องสมุด เนื่องจากสามารถซื้อเก็บเป็นสมบัติตนเองได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รีด และแทนเนอร์ (Reed & Tanner. 2001: 299-233) ที่พบว่า อาจารย์มีค่านิยมในการมีทรัพยากรเป็นของตนเอง และคิดว่ารูปแบบของหนังสือมีความสำคัญที่สุด จึงนิยมสะสมหนังสือเป็นของส่วนตัวเท่ากับการใช้บริการของห้องสมุด

3. ปัญหาในการใช้ห้องสมุดของอาจารย์และนิสิตในด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านบุคลากร และด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ทั้งอาจารย์และนิสิตมีปัญหาการใช้โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน โดยอาจารย์

มีปัญหาทางด้านทรัพยากรสารสนเทศสูงสุด ในเรื่องหนังสือ ตำราทางวิชาการภาษาไทยมีน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการ และหนังสือ ตำราทางวิชาการในสาขาวิชาที่ต้องการมีน้อย ส่วนนิสิตมีปัญหาสูงสุดในเรื่องหนังสือที่ต้องการใช้ไม่มีในห้องสมุด หนังสือมีสภาพเก่า และหนังสือ ตำราทางวิชาการภาษาไทยมีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการ ปัญหาดังกล่าวมีความใกล้เคียงกับสภาพจริงของห้องสมุดและสอดคล้องกับงานวิจัยของทิพย์สุดา ศิลปะ (2544) ที่พบว่าปัญหาในการใช้บริการและทรัพยากรห้องสมุด คือ หนังสือที่ต้องการไม่มีในห้องสมุด หนังสือที่ต้องการมีน้อยฉบับ และงานวิจัยของ พัชร พิพิธกุล (2547) ที่พบว่าหนังสือวิชาการภาษาไทยมีน้อยเป็นปัญหาในระดับมาก ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลำพึง พ่วงบางโพ (2537) สุกัญญา แป้นสุขเย็น (2543) และสมปอง มากแจ้ง (2537) ที่พบว่าทรัพยากรสารสนเทศในสาขาที่อาจารย์และนักศึกษาต้องการมีไม่เพียงพอ เก่าและล้าสมัย หนังสือมีจำนวนน้อยเล่ม หนังสือตำราภาษาไทยในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องไม่เพียงพอต่อความต้องการ และมีเนื้อหาสาระตรงตามความต้องการอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

ส่วนปัญหาด้านบุคลากร พบว่า ปัญหาสูงสุดของอาจารย์ คือ บุคลากรให้คำแนะนำและตอบคำถามไม่ชัดเจน บุคลากรไม่เต็มใจให้บริการ และบุคลากรขาดความรู้และประสบการณ์ ส่วนปัญหาสูงสุดของนิสิต คือ บุคลากรไม่มีมนุษยสัมพันธ์ มีจำนวนน้อยให้บริการไม่เพียงพอ และบุคลากรให้คำแนะนำและตอบคำถามไม่ชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะห้องสมุดมีบุคลากรประจำห้องสมุด 4 คน/รูป โดยส่วนหนึ่งเป็นพระภิกษุซึ่งไม่ได้มีวุฒิการศึกษา ความรู้ ทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์จึงอาจเป็นเหตุผลที่ไม่สามารถให้บริการนิสิตได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร สำหรับปัญหาด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า อาจารย์และนิสิตมีปัญหาสูงสุดในเรื่องคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการสืบค้นฐานข้อมูลทรัพยากรห้องสมุด OPAC และคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการอินเทอร์เน็ตมีน้อย รวมถึงนิสิตมีความเห็นว่าพื้นที่ภายในห้องสมุดคับแคบเกินไป ซึ่งก็สอดคล้องกับสภาพจริงของห้องสมุดในทุกประเด็น เนื่องจากคอมพิวเตอร์ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่มีจำนวน 11 เครื่อง หากแต่จำกัดเวลาใช้ 1 ชั่วโมง และถึงแม้ว่าผู้ใช้สามารถต่อเวลาการใช้ได้ หากไม่มีผู้มารอใช้ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้ที่มีจำนวนมาก ส่วนปัญหาคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการสืบค้นฐานข้อมูลทรัพยากรห้องสมุด OPAC มีน้อยนั้น เป็นเพราะห้องสมุดมีเครื่องที่ให้บริการเพียง 3 เครื่อง ในขณะที่ผู้ใช้ส่วนใหญ่ ใช้วิธีค้นหาทรัพยากรสารสนเทศจาก OPAC จึงทำให้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้ เช่นเดียวกันปัญหาดังกล่าวข้างต้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนิสากร กรวยสวัสดิ์ (2549) และพิทักษ์ พรหมสถิตย์ (2545) ที่พบว่า เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้สืบค้นรายการบรรณานุกรมออนไลน์ (OPAC) มีไม่เพียงพอ

4. ความต้องการบริการของห้องสมุดของอาจารย์และนิสิต พบว่า อาจารย์ต้องการบริการจองหนังสือหนังสือผ่านอินเทอร์เน็ต และบริการจองหนังสือโดยการกรอกแบบฟอร์มที่เคาน์เตอร์สูงสุด อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาด้านทรัพยากรสารสนเทศที่อาจารย์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าเป็นปัญหาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและอยู่ในระดับมากในเรื่องของหนังสือตำราทางวิชาการในสาขาที่ต้องการมีน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการ กอปรกับอาจารย์ไม่มีเวลาจึงคิดว่าหากมีบริการจองจะช่วยให้ได้รับหนังสือที่ตนต้องการอย่างสะดวก รวดเร็วมากขึ้น ส่วนนิสิตต้องการบริการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุดสถาบันอื่น อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาในด้านทรัพยากรสารสนเทศเช่นเดียวกันที่นิสิตส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องหนังสือที่ต้องการไม่มีในห้องสมุด หนังสือมีสภาพเก่า มีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการ จึงทำให้เกิดความต้องการบริการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุดสถาบันอื่นเพื่อที่ตนเองจะสามารถยืมทรัพยากรสารสนเทศที่ไม่มีในห้องสมุดตนเองมาใช้ทดแทนได้

ตาราง 3 เปรียบเทียบปริมาณการใช้สารสนเทศของนิสิตในด้านทรัพยากรสารสนเทศ บริการของห้องสมุด และแหล่งสารสนเทศภายนอกห้องสมุด จำแนกตามคณะ

ปริมาณการใช้สารสนเทศ		พุทธฯ	ครุฯ	คณะ สังคมฯ	มนุษย์	F
• ด้านทรัพยากรสารสนเทศ						
1. หนังสือ ตำราวิชาการทั่วไป ภาษาไทย	$\bar{X}$	3.20	3.25	3.20	3.31	0.20
2. หนังสือ ตำราวิชาการทั่วไป ภาษาอังกฤษ	$\bar{X}$	2.53[b]	2.38[b]	2.59[b]	3.16[a]	10.93*
3. วารสาร นิตยสาร ภาษาไทย บนชั้นเปิดที่หยิบเองได้	$\bar{X}$	2.97	2.91	3.10	3.05	0.58
4. วารสาร นิตยสาร ภาษาอังกฤษ บนชั้นเปิดที่หยิบเองได้	$\bar{X}$	2.53	2.51	2.66	3.01	4.11*
5. วิทยานิพนธ์	$\bar{X}$	2.20	2.43	2.34	2.54	0.98
6. หนังสือพิมพ์ภาษาไทย	$\bar{X}$	3.17	3.29	3.16	3.35	0.54
7. หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ	$\bar{X}$	2.37	2.33	2.43	2.84	4.51*
8. หนังสืออ้างอิงทั่วไป เช่น พจนานุกรม สารานุกรมฯลฯ	$\bar{X}$	2.47[b]	2.86	2.67	2.98[a]	2.74*
9. ชุดหนังสือพระไตรปิฎกฉบับต่างๆ	$\bar{X}$	2.77	2.81	3.05	3.14	2.24
10. ชุดหนังสืออรรถกถา	$\bar{X}$	2.70	2.61	2.85	2.88	1.43
11. ชุดหนังสือของท่านพุทธทาสภิกขุ	$\bar{X}$	2.77	2.95	2.95	3.11	0.92
12. ชุดหนังสือของพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต)	$\bar{X}$	2.77	3.02	3.14	3.11	1.06
13. ชุดหนังสือของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)	$\bar{X}$	2.77	2.95	3.07	3.06	0.90
14. ชุดหนังสือที่จัดพิมพ์โดยมจร.	$\bar{X}$	2.80	2.74	2.76	2.92	0.63
รวม	$\bar{X}$	2.71	2.79	2.86	3.03	2.64*
• ด้านบริการของห้องสมุด						
1. บริการยืม - คืน ทรัพยากรสารสนเทศ	$\bar{X}$	2.87	3.20	2.79	3.20	3.23*
2. บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า	$\bar{X}$	2.77	2.66	2.55	2.79	0.97
3. บริการอินเทอร์เน็ตที่มีในห้องสมุด	$\bar{X}$	2.47	2.33	2.34	2.77	3.57*
4. บริการฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ด้านพุทธศาสนา	$\bar{X}$	2.57	2.44	2.59	2.84	2.33
5. บริการอ่าน/ ค้นข่าวออนไลน์ของมติชน	$\bar{X}$	2.30	2.25	2.35	2.70	3.00*
รวม	$\bar{X}$	2.59	2.58	2.52	2.86	2.90*
• ด้านแหล่งสารสนเทศภายนอกห้องสมุดที่ไปใช้						
1. ห้องสมุด มจร. ที่วัดมหาธาตุ	$\bar{X}$	2.40	2.34	2.29	2.66	1.65
2. ห้องสมุดมหาวิทยาลัยอื่น	$\bar{X}$	2.73	2.38	2.53	2.57	0.88
2.1 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	$\bar{X}$	2.80	2.43	2.56	2.53	0.70
2.2 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร ท่าพระ	$\bar{X}$	2.33	1.85	2.24	2.26	3.24*
2.3 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	$\bar{X}$	2.37	1.88	2.13	2.19	1.95
3. หอสมุดแห่งชาติ	$\bar{X}$	2.63	2.37	2.63	2.45	0.71
4. อินเทอร์เน็ต	$\bar{X}$	3.10[b]	3.87[a]	3.52	3.48	3.18*
5. หนังสือส่วนตัว	$\bar{X}$	3.17	3.74	3.44	3.58	2.45
รวม	$\bar{X}$	2.69	2.61	2.67	2.71	0.32
รวมทั้งหมด	$\bar{X}$	2.69	2.70	2.74	2.91	2.13

F(.05; df 3, 318) = 2.62

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **a, b** หมายถึง อักษรดังกล่าวกำกับที่ค่าเฉลี่ยใด แสดงว่าค่าเฉลี่ยคู่นั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่อักษร **a** กำกับค่าเฉลี่ยที่มีค่าสูงกว่า

5. ผลการเปรียบเทียบปริมาณการใช้สารสนเทศของนิสิตในด้านทรัพยากรสารสนเทศบริการของห้องสมุด และแหล่งสารสนเทศภายนอกห้องสมุด จำแนกตามคณะ (ตาราง 3) พบว่า นิสิตที่เรียนในคณะที่แตกต่างกันมีปริมาณการใช้สารสนเทศโดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือกล่าวได้ว่าไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 3

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิสิตต่างคณะกันมีการใช้ทรัพยากรสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อทดสอบรายคู่ไม่พบความแตกต่างในทุกด้าน

แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ในด้านทรัพยากรสารสนเทศ นิสิตต่างคณะกันมีการใช้หนังสือ ตำราวิชาการทั่วไปภาษาอังกฤษแตกต่างกัน โดยที่นิสิตคณะมนุษยศาสตร์มีการใช้มากกว่านิสิตคณะพุทธศาสตร์ ครุศาสตร์ และสังคมศาสตร์ และนิสิตต่างคณะกันมีการใช้หนังสืออ้างอิงทั่วไป เช่น พจนานุกรม สารานุกรม ฯลฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่นิสิตคณะมนุษยศาสตร์ มีการใช้มากกว่านิสิตคณะพุทธศาสตร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะมนุษยศาสตร์ เป็นคณะที่มีภาควิชาภาษาต่างประเทศ และมีหลักสูตรการเรียนการสอนสาขาวิชาภาษาอังกฤษ จึงทำให้นิสิตมีความจำเป็นต้องใช้หนังสือ ตำรา หรือสิ่งพิมพ์ที่เป็นภาษาอังกฤษประกอบการเรียน และการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม หรือฝึกทักษะในด้านต่างๆ ทางด้านภาษาอังกฤษมากกว่านิสิตจากคณะอื่นๆ นอกจากสาขาภาษาอังกฤษ ยังมีสาขาภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน ที่สังกัดภาควิชาภาษาต่างประเทศ และยังมีภาควิชาภาษาไทยซึ่งเปิดสอนสาขาภาษาไทย วรรณคดีไทย ภาษาลาว เขมร ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน รวมทั้งภาควิชาจิตวิทยาที่เปิดสอนสาขาพุทธจิตวิทยา และประวัติศาสตร์ รวมอยู่ด้วยจึงอาจเป็นเหตุผลให้นิสิตมีการใช้หนังสืออ้างอิงมากกว่านิสิตคณะอื่น เนื่องจากผู้เรียนทางด้านภาษา หรือผู้เรียนสาขาประวัติศาสตร์อาจมีโอกาสและมีความจำเป็นต้องใช้พจนานุกรมสองภาษา หรือหลายภาษา หรือหนังสืออ้างอิงอื่นๆ ในการค้นคว้ามากกว่านิสิตคณะอื่น

สำหรับด้านแหล่งสารสนเทศภายนอกห้องสมุดที่ไปใช้ พบว่า นิสิตต่างคณะกันมีการใช้แตกต่างกันในเรื่องอินเทอร์เน็ต โดยที่นิสิตคณะครุศาสตร์มีการใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่าคณะพุทธศาสตร์ อาจเป็นเพราะคณะครุศาสตร์มีจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์การศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และมีวัตถุประสงค์ให้นิสิตสามารถนำเอาวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในวิชาชีพครูทั้งทางด้านการบริหารและงานวิจัยได้ ดังนั้นจึงอาจเป็นเหตุให้มีการจัดการเรียนการสอน หรือให้นิสิตค้นคว้างานที่มีความทันสมัย อินเทอร์เน็ตจึงมีส่วนช่วยอย่างมากในการค้นหาข่าวสารข้อมูลที่มีความทันสมัยมากกว่านิสิตคณะพุทธศาสตร์ที่หลักสูตรจะเน้นทางด้านศาสนาและปรัชญา ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวจะพบในหนังสือ ตำรา ต่างๆ เป็นหลัก จึงอาจส่งผลให้มีการใช้อินเทอร์เน็ตน้อยกว่า

ตาราง 4 เปรียบเทียบความต้องการบริการของห้องสมุดของนิสิต จำแนกตามคณะ

ความต้องการบริการของห้องสมุด		คณะ				F
		พุทธฯ	ครุฯ	สังคมฯ	มนุษย์	
1. บริการจองหนังสือผ่านอินเทอร์เน็ต	$\bar{X}$	2.87	3.10	2.90	3.08	0.60
2. บริการจองหนังสือโดยการกรอกแบบฟอร์มที่เคาน์เตอร์	$\bar{X}$	2.67	3.10	2.95	3.03	1.19
3. บริการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุดสถาบันอื่น	$\bar{X}$	2.93	3.18	3.21	3.10	0.46
4. บริการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุดวัดมหาธาตุและวัดศรีสุดาราม	$\bar{X}$	2.87	3.22	3.05	3.14	0.80
5. บริการหน้าสารบาญวารสารบนเว็บไซต์ห้องสมุด	$\bar{X}$	2.77	3.09	3.03	3.18	1.00
6. บริการรายชื่อหนังสือใหม่บนเว็บไซต์ห้องสมุด	$\bar{X}$	3.27	3.06	3.10	3.14	0.24
7. บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าผ่านเว็บไซต์ห้องสมุด เช่น ผ่านทาง Email	$\bar{X}$	3.07	3.10	3.08	3.03	0.05
8. บริการจัดส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์	$\bar{X}$	2.67	3.03	2.98	3.11	1.04
9. บริการรวบรวมข้อมูลบรรณานุกรมเฉพาะสาขาวิชา	$\bar{X}$	2.93	3.11	2.98	3.15	0.50
10. บริการเลือกสรรสารสนเทศเฉพาะบุคคล	$\bar{X}$	2.80	3.04	3.00	3.09	0.54
11. บริการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์	$\bar{X}$	2.93	3.02	3.19	3.22	0.84
12. บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์	$\bar{X}$	2.87	3.02	2.92	3.16	0.86
13. บริการส่งคืนหนังสือนอกเวลา	$\bar{X}$	2.83	3.10	3.02	3.15	0.54
14. บริการถ่ายเอกสาร	$\bar{X}$	3.00	3.04	2.93	3.28	1.21
รวม	$\bar{X}$	2.89	3.08	3.02	3.13	0.54

F(.05; df 3, 318) = 2.62
* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ผลการเปรียบเทียบความต้องการบริการของห้องสมุดของนิสิต จำแนกตามคณะ (ตาราง 4) พบว่า นิสิตที่เรียนในคณะที่แตกต่างกันมีความต้องการบริการของห้องสมุดโดยรวม และในทุกรายข้อแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือกล่าวได้ว่าไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 4 อาจเป็นเพราะผู้ใช้ห้องสมุดไม่ว่าจะอยู่ในคณะหรือสาขาวิชาใด ย่อมต้องการบริการที่หลากหลาย และเป็นบริการที่ตนเองได้รับประโยชน์โดยตรงโดยเน้นบริการผ่านทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สามารถใช้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากบริการเหล่านั้นให้ตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชร พิพิธกุล (2547) ที่พบว่า นักศึกษาหลักสูตรต่างกัน มีความต้องการบริการสารสนเทศห้องสมุดโดยรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าควรเสนอแนะเป็นภาพรวมให้กับห้องสมุดวัดมหาธาตุและห้องสมุดวัดศรีสุดาราม รวมถึงส่วนหอสมุดกลาง สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งใหม่ที่จะเปิดให้บริการอย่างเต็มรูปแบบ ณ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ในอนาคตอันใกล้นี้ คือ ผู้บริหารและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรศึกษาและให้ความสำคัญกับมาตรฐานของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา เพื่อใช้เป็นกรอบ และแนวทาง หรือเป็นแนวปฏิบัติในการออกแบบ พัฒนา บริหารงานของห้องสมุดทั้งในด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากรสารสนเทศ รวมถึงงานบริการ ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา รวมถึงให้เอื้อต่อการประเมินคุณภาพห้องสมุดซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ ภูผาธรรม. (2541). *สภาพและความต้องการของผู้ใช้บริการสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.* วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีทางการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เฉลิมศักดิ์ ชุปวา. (2534). *การศึกษาปัญหาและความต้องการในการใช้บริการห้องสมุดของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.* มหาสารคาม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

ฐะปะนีย์ เทพญา. และสิริพันธ์ เดชพลกรัง. (2543, กันยายน-ธันวาคม). การใช้ห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. *วารสารสงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.* 6(3): 225-233.

ทัศนา หาญพล. (2534). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการใช้ห้องสมุดสภาพความพึงพอใจในการใช้ห้องสมุด และผลสัมฤทธิ์ทางด้านการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง.* กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทัศนีย์ เทพไชย. (2549). *พระผู้ทำสงฆ์ให้งาม พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต).* กรุงเทพฯ สหธรรมิก.

ทิพย์สุดา ศิลปะ. (2544). *การใช้ห้องสมุดของพระนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.* สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2552, จาก http://202.28.109.109/service/researchonline/detail_research.php?Re_id=00004

นิสากร กรวยสวัสดิ์. (2549). *การใช้ห้องสมุดวิทยาเขตหนองคาย ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย.* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *รู้จักพระไตรปิฎกเพื่อเป็นชาวพุทธที่แท้.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พัชร พิพิธกุล. (2547). *การใช้บริการและความต้องการบริการสารสนเทศห้องสมุดของอาจารย์และนักศึกษาสถาบันการบินพลเรือน.* ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พิทักษ์ พรหมสถิต. (2545). *ปัญหาการจัดการห้องสมุดของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.* สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2552, จาก http://www.thaiedresearch.org/result/result.php?id=6594

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2547). *คู่มือระบบประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยฯ.

_____.(2552). *พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2552, จาก http://www.mcu.ac.th/site/rector.php

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ส่วนหอสมุดกลาง. (2551). *สถิติการยืม-คืน และให้บริการของห้องสมุด ส่วนกลาง วัดมหาธาตุและวัดศรีสุดาราม เดือนตุลาคม 2551 - กุมภาพันธ์ 2552.* สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2551, จากhttp://www.mcu.ac.th/site/office/coll_index.php?Data_type=1

ลำพึง พ่วงบางโพ. (2537). *ความต้องการและการใช้สารนิเทศของอาจารย์และนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจในมหาวิทยาลัยเอกชน.* วิทยานิพนธ์ อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วาทินี เขมากโรทัย. (2546). *การใช้บริการหอสมุดกองทัพอากาศของนายทหารนักเรียนและนายทหารนักศึกษาสถาบันต่างๆ ของกองทัพอากาศ.* ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมปอง มากแจ้ง. (2537). *รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาความสนใจในการอ่านและการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.* กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

สุกัญญา แป้นสุขเย็น. (2543). *พฤติกรรมการใช้ห้องสมุดของนิสิตปริญญาตรี คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.* ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อัญชลี กล่ำเพ็ชร. (2539). *รายงานวิจัยเรื่องการใช้บริการยืม-คืนหนังสือในห้องสมุดจอห์น เอฟ เคนเนดี้ ของอาจารย์และนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.* ปัตตานี: สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

Krejcie, Robert V.;& Morgan, Darlyn, M. (1970, Autumn). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement.* 3: 607.

Reed, Bonnie; & Tanner, Donald R. (2001, May). Perspectives on Information Needs and Library Services for the Fine Arts Faculty. *The Journal of Academic Librarianship.* 27(3): 229-233.

❐ ❐ ❐

การค้นคืนสารสนเทศตามการจัดหมวดหมู่ระบบทศนิยมดิวอี้แบบสหความสัมพันธ์

วิไลพร เลิศมหาเกียรติ*

บทคัดย่อ

การพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีส่งผลให้ผู้ใช้ต้องเผชิญกับข้อมูลปริมาณมหาศาลทั้งที่ตรงและไม่ตรงกับความต้องการในงานวิจัยนี้มุ่งที่นำเทคโนโลยีมาผสมผสานกับกรอบความรู้ในการวิเคราะห์สารสนเทศของห้องสมุด โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสกัดข้อมูลสารสนเทศจากหนังสือมาจัดหมวดหมู่ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์หมวดหมู่ระบบทศนิยมดิวอี้แบบสหความสัมพันธ์ (Multiple DDC Relational Classification) โดยนำกรอบความรู้ระบบทศนิยมดิวอี้มาใช้เป็นเครื่องมือในการแสดงความสัมพันธ์ของสัดส่วนเนื้อหาของวัสดุสารสนเทศ และใช้ฟัซซี่ในการเปรียบผลในการค้นคืน เพื่อนำไปเสนอผลลัพธ์ให้กับผู้ใช้ด้วยกราฟิก ซึ่งจะส่งผลให้เพิ่มความแม่นยำและแยกแยะผลของการค้นคืนได้ชัดเจนขึ้น

คำสำคัญ : การค้นคืนสารสนเทศ, การวิเคราะห์หมวดหมู่ระบบ ทศนิยมดิวอี้, การจัดหมู่ดิวอี้แบบสหความสัมพันธ์

Information Retrieval by Multiple DDC Relational Classification

Abstract

Rapid development of technology effects the searchers to faced of millions results that relevant and irrelevant with their need. In this research, technology and information classification scheme in library were used to develop technique Multiple DDC Relational Classification from Dewey Decimals Classification scheme for presentation content relational scale in information materials. Fuzzy was used to compare similarly between queries and content multiple relational scale in database and presentation the result with visualization, in order to increase the accuracy in information retrieval and separate the results more clearly.

Keyword: Information Retrieval, Dewey Decimals Classification, Multiple DDC Relational

*ภาควิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีและการจัดการอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

1. บทนำ

ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาการด้านคอมพิวเตอร์ได้ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในวิชาชีพ และวิถีทางในการดำเนินงานในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรทางด้านการศึกษาและข้อมูลข่าวสารจะได้รับผลกระทบมาก เนื่องจากเทคโนโลยีได้เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตสื่อในหลากหลายรูปแบบในปริมาณมหาศาล และส่งผ่านความรู้และข่าวสารได้อย่างรวดเร็วในหลากหลายช่องทาง ส่งผลให้เกิดแนวคิดและการดำเนินงานด้านสารสนเทศที่ปรับเปลี่ยนไป ประการแรกเกิดจากเนื้อหาสารสนเทศมีความหลากหลายและเป็นสหสาขาวิชามากขึ้นได้ถูกบันทึกในรูปแบบที่แตกต่างกัน มิได้จำกัดเพียงรูปแบบหนังสือเท่านั้น หากรวมถึงวัสดุสารสนเทศที่ผลิตในสมัยปัจจุบันทุกรูปแบบเป็นความรู้ซึ่งบันทึกลงไว้เพื่อใช้ในการตัดสินใจ ประการต่อมาการค้นคืนสารสนเทศมิได้มีขอบเขตเพียงการมองหาสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าอยู่ที่ใดเท่านั้น แต่รวมถึงการประมวลความรู้ที่ได้บันทึกไว้เนื่องจาก ผู้ใช้มีความต้องการสารสนเทศในระดับลึกถึงตัวเนื้อหาและข้อมูลที่ถูกประมวลไว้เพื่อการตัดสินใจ ประการสุดท้ายระบบการค้นคืนสารสนเทศ (Information retrieval system) ซึ่งแต่เดิมดำเนินการโดยมนุษย์ที่มีความเชี่ยวชาญในการกำหนดหมวดหมู่เนื้อหาสารสนเทศ ปรับเปลี่ยนเป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อความรวดเร็วและความแม่นยำในการค้นคืน อย่างไรก็ตามมนุษย์ได้รับการยอมรับว่ามีความสามารถในการจัดทำดัชนีได้ดีกว่าเทคโนโลยี ในขณะที่เทคโนโลยีมีประสิทธิภาพด้านการประเมินผลที่รวดเร็วกว่า การดำเนินงานเกี่ยวข้องกับความรู้และสารสนเทศทั้งในห้องสมุดและอินเทอร์เน็ตจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนการทำงานให้ทันกับปริมาณสารสนสนเทศที่เพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล และส่งถ่ายสารสนเทศเหล่านั้นไปยังผู้ใช้ที่มีความต้องการสารสนเทศในระดับลึกกว่าเดิม ตลอดจนแก้ปัญหาที่ก่อให้เกิดความรำคาญต่อผู้ใช้ในด้านขั้นตอนในการเข้าถึงสารสนเทศ และค้นคืนวัสดุสารสนเทศที่ดีที่สุดเพื่อนำเสนอผู้ใช้ ตลอดจนค้นหาสารสนเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอแนะต่อผู้ใช้เพื่อให้สามารถค้นหาข้อมูลต่อไปได้[1]

งานวิจัยนี้มุ่งที่จะนำเสนอแนวทางในการค้นคืนสารสนเทศในรูปแบบการเปรียบเทียบความคล้ายคลึงของสัดส่วนความสัมพันธ์เนื้อหาในวัสดุสารสนเทศกับคำค้นของผู้ใช้ภายใต้กรอบความรู้ตามระบบมาตรฐานทศนิยมดิวอี้ (DDC) ซึ่งมีการเรียงเป็นลำดับชั้น มีการใช้สัญลักษณ์ระบบตัวเลขที่ง่ายสำหรับทั้งบรรณารักษ์และผู้อ่านที่จะเรียนรู้วิธีใช้ระบบ [2] [3] [4] [5] โดยนำเทคโนโลยีในการสกัดข้อมูลสารสนเทศจากหนังสือมาจัดหมวดหมู่ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์หมวดหมู่แบบสหความสัมพันธ์ (Multiple DDC Relational Classification) ซึ่งจะทำให้สามารถแสดงให้เห็นสัดส่วนความสัมพันธ์ที่ชัดเจน ตลอดจนสร้างฐานข้อมูลสัดส่วนความสัมพันธ์ของเนื้อหาของวัสดุสารสนเทศ เพื่อพัฒนารูปแบบการค้นคืนสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพด้านความแม่นยำในการค้นคืนสูงขึ้น

2. ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การค้นคืนสารสนเทศ

การค้นคืนสารสนเทศ (Information retrieval) หมายถึง การกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาและนำสารสนเทศที่ตรงตามความต้องการ ส่งให้แก่ผู้ใช้อย่างรวดเร็ว ระบบค้นคืนสารสนเทศจึงมีความเกี่ยวข้องกับการจัดเก็บข้อมูล การเข้าถึงข้อมูล และรูปแบบการแทนข้อมูลโดยมีจุดมุ่งหมายคือการค้นคืนเอกสารที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด

2.1.1 ระบบการค้นคืนสารสนเทศในห้องสมุดดำเนินงานโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งเน้นวิธีการวิเคราะห์จากเนื้อหาและรูปแบบของหนังสือเป็นหลักแล้วกำหนดสัญลักษณ์ให้หนังสือแต่เล่ม ให้อยู่ในกลุ่มหรือหมวดหมู่ใดเพียงหมวดเดียว จากนั้นจัดทำเครื่องมือช่วยค้นในรูปแบบบัตรรายการและดัชนี เพื่อใช้บอกตำแหน่งที่ตั้งของหนังสือในห้องสมุดให้กับผู้ใช้ซึ่งการและ

ดำเนินงานทำด้วยระบบมือทั้งหมด เป็นงานที่ยุ่งยาก และต้องใช้เวลา ตลอดจนต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญทำให้มีค่าใช้จ่ายสูงและเกิดความล่าช้า

2.1.2 ระบบการค้นคืนสารสนเทศในอินเทอร์เน็ตที่นิยมใช้ในปัจจุบัน คือระบบเครื่องมือสืบค้น (Search Engine System) ซึ่งเป็นกระบวนการในการค้นหาสารสนเทศที่ต้องการจากกลุ่มของเอกสาร (Collections) โดยจะรับคำขอ (Query) ของผู้ใช้ แล้วนำไปค้นหาจากกลุ่มและค้นคืนเป็นรายการของเอกสารที่สัมพันธ์กับคำขอ ซึ่งการทำงานของระบบการค้นคืนสารสนเทศจะประกอบด้วยการรวบรวมข้อมูล การสร้างตัวแทนของเอกสาร การเก็บข้อมูล และวิธีการค้นหาสารสนเทศ ซึ่งให้ความสำคัญกับการทำดัชนีคำค้น ด้วยเทคนิคต่างๆ ของ Information Retrieval ทำให้เพิ่มประสิทธิภาพ ในการค้นหาที่รวดเร็วมากขึ้น แต่การจัดทำดัชนีคำค้นโดยเครื่องกล ส่งผลให้ผู้ใช้ต้องเผชิญกับข้อมูลปริมาณมหาศาลทั้งที่ตรงความต้องการ และไม่ตรงความต้องการ

2.2 รูปแบบการแสดงผลการค้นคืนสารสนเทศ

รูปแบบการแสดงผลการค้นคืนสารสนเทศทั้งในส่วนระบบอัตโนมัติในห้องสมุดและระบบเครื่องมือสืบค้นบนอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่แสดงผลในรูปแบบรายการสารสนเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับคำค้นหรือคำขอ (Queries) ของผู้ใช้ ตามลำดับตัวอักษร หรือตามปีที่พิมพ์ หรือตามความนิยมและความถี่ในการถูกเรียกใช้ การนำกราฟิกมาใช้ในการแสดงผลจะเป็นรูปแบบใหม่ของเครื่องมือสืบค้น ที่เร้าความสนใจด้วยสีสันสวยงามตื่นตาตื่นใจและมีความชัดเจนของกลุ่มข้อมูลที่ต้องการแสดงด้วยระบบทศนิยมดิวอี้ซึ่งผู้ใช้ห้องสมุดมีความคุ้นเคย ตลอดจนมีการแนะนำคำค้นในระบบ เพื่อให้ผู้ใช้ได้สารสนเทศที่มีคุณค่าตรงกับความต้องการให้มากขึ้น [6]

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยด้านการค้นคืนของเครื่องมือสืบค้นที่เกี่ยวข้องกับการแสดงผลส่วนใหญ่จะเน้นศึกษาองค์ประกอบแต่ละส่วนที่จำเป็นและช่วยผู้ค้นคืนให้ได้ข้อมูลที่ตรงความต้องการโดยเร็วที่สุด [7] การกำหนดขนาดหัวข้อที่ต่างกันในเริ่มของรายการผลลัพธ์ [8] สำหรับงานวิจัยด้านการใช้กราฟิกในการแสดงผลการสืบค้นได้มีการใช้เทคนิค 2D และ Flash เพื่อให้การแสดงผลที่ชัดเจน สวยงามและดูน่าสนใจ นอกจากนี้ยังมีการจัดกลุ่มสารสนเทศแล้วนำมาแสดงผลด้วยเทคนิค spiral ซึ่งแสดงเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับคำค้นเรียงเป็นวงกลมตามระดับความคล้ายคลึง[9] ตลอดจนพัฒนาเทคนิค Cluster Bulls-Eye และ RankSpiral เพื่อใช้ในการแสดงผลเอกสารที่เกี่ยวข้องจากเครื่องมือสืบค้นต่างๆ โดยเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องสูงมากจะอยู่ใกล้จุดศูนย์กลาง [10]

ในส่วนงานวิจัยด้านการพัฒนากระบวนการค้นคืนสารสนเทศนั้นมีการนำเทคนิคการสร้างกลุ่มคำศัพท์ที่สอดคล้องกับคำศัพท์สัมพันธ์ทางด้านวิศวกรรม (Ei) มาใช้ ในการจำแนกเว็บไซต์ตามกลุ่มสาขาทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ [11] และมีการนำกรอบความรู้ตามระบบมาตรฐานทศนิยมดิวอี้(DDC)และระบบมาตรฐานหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (LLC) มาทดสอบจัดหมวดหมู่ให้เว็บไซต์ [12], [13]

งานวิจัยที่กล่าวมาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาการค้นคืนบนอินเทอร์เน็ตซึ่งแสดงผลเน้นการนำเสนอเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องตามลำดับ (Ranking) ของการใช้หรือ keywords ในขณะที่งานวิจัยด้านการจัดเอกสารตามระบบมาตรฐานทศนิยมดิวอี้ (DDC) มีการศึกษาเฉพาะเรื่องหรือสาขา และการจัดตามหมวดหมู่หลักเท่านั้น ซึ่งในงานวิจัยนี้นำกรอบแผนการจัดหมู่หนังสือระบบทศนิยมดิวอี้ที่ใช้สัญลักษณ์เป็นระบบตัวเลขซึ่งเป็นที่นิยมในห้องสมุดมาใช้ในการควบคุมคำศัพท์

คำสำคัญที่ปรากฏในสารสนเทศของหนังสือและวัสดุห้องสมุด จากนั้นจึงนำมาหาสัดส่วนความสัมพันธ์ของเนื้อหาสารสนเทศของหนังสือตามหมวดหมู่ระบบ DDC และแสดงผลการค้นคืนด้วยกราฟิก ซึ่งจะกล่าวถึงในส่วนที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย และอธิบายส่วน

3. วิธีการค้นคืนสารสนเทศรูปแบบสหความสัมพันธ์

จากความต้องการพัฒนาการค้นคืนสารสนเทศในรูปแบบสหความสัมพันธ์ (Multiple Relational) ซึ่งจะสามารถแสดงเนื้อหาของสารสนเทศได้หลายหมวดหมู่ให้กับผู้ใช้ ในงานวิจัยนี้จึงแบ่งงานออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนการวิเคราะห์วัสดุสารสนเทศเพื่อการจัดเก็บความสัมพันธ์ของเนื้อหาตามกรอบความรู้ของการจัดหมวดหมู่ระบบทศนิยมดิวอี้ และส่วนของการวิเคราะห์คำค้นเพื่อนำมาเปรียบเทียบในการค้นคืน

3.1 ในส่วนการวิเคราะห์วัสดุสารสนเทศเพื่อการจัดเก็บความสัมพันธ์ของเนื้อหาตามกรอบความรู้ของการจัดหมวดหมู่ระบบทศนิยมดิวอี้ เป็นขั้นตอนการหาสัดส่วนของเนื้อหาของหนังสือว่าอยู่ในหมวดหมู่ DDC ใดบ้าง ในปริมาณเท่าใด ซึ่งการจะหาสัดส่วนของหมวดหมู่ของเนื้อหาสารสนเทศได้นั้นจะต้องทราบว่าหนังสือแต่ละเล่มนั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง การนำหนังสือทั้งเล่มมาใช้ในการศึกษาจะทำให้ต้องวิเคราะห์คำสำคัญจำนวนมากเกินความจำเป็น ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลจากสารบัญและดัชนีท้ายเล่มของหนังสือมาสกัดหาคำสำคัญของหนังสือตากระบวนการของ Information Retrieval เนื่องจากสารบัญของหนังสือประกอบด้วยหัวเรื่องใหญ่ที่บ่งบอกว่าหนังสือนั้นครอบคลุมในเรื่องใดบ้าง ในขณะที่ดัชนีคำค้นท้ายเล่มหนังสือประกอบด้วยคำสำคัญที่ปรากฏในเนื้อหาของหนังสือ

กรอบความรู้ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์หมวดหมู่สารสนเทศเพื่อให้สามารถเห็นความสัมพันธ์เป็นลำดับ ผู้วิจัยจึงเลือกระบบมาตรฐานทศนิยมดิวอี้ (DDC) ซึ่งเป็นระบบที่มีการจัดกรอบองค์ความรู้ที่เป็นลำดับชั้นและกำหนดสัญลักษณ์ที่เป็นลำดับขั้นอย่างชัดเจน นอกจากนี้ระบบนี้ยังมีดัชนีสัมพันธ์ (Relative Index) เพื่อช่วยในการเข้าถึงตารางการจัดหมู่ของระบบได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นการหาสัดส่วนสหความสัมพันธ์ของเนื้อหาของหนังสือด้วยระบบ DDC จะทำให้เห็นกรอบเนื้อหาของหนังสือได้อย่างชัดเจนว่ามีความสัมพันธ์กับหมวดใด หมู่ใดในสัดส่วนเท่าใด

3.2 ในส่วนของการวิเคราะห์คำค้นเพื่อนำมาเปรียบเทียบในการค้นคืน เป็นขั้นตอนของการหาสัดส่วนของเนื้อหาของคำค้น (Query) ว่าอยู่ในหมวดหมู่ DDC ใด ซึ่งต้องนำคำค้นของผู้ใช้ทั้งในรูปแบบคำ วลี มาสกัดหาคำสำคัญของคำค้นของผู้ใช้ แล้วนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์และสัดส่วนของหมวดหมู่ระบบทศนิยมดิวอี้

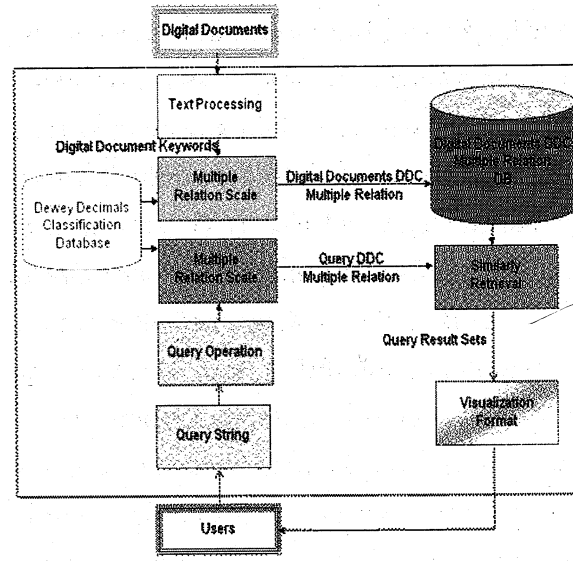
การนำเสนอรายการผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศนั้นใช้วิธีการเสนอตามลำดับความคล้ายคลึงของสัดส่วนสหความสัมพันธ์ของเนื้อหาของหนังสือ (Books DDC Multiple Relation) กับสัดส่วนของเนื้อหาของคำค้น (Books DDC Multiple Relation) เนื่องจากรายละเอียดในหมวดหมู่ DDC ของสัดส่วนความสัมพันธ์เนื้อหาของหนังสือมีมากกว่าสัดส่วนความสัมพันธ์ของคำค้น โดยในที่นี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคฟัซซี่มาช่วยในการแจกแจงและเปรียบเทียบระดับความคล้ายคลึงของรูปแบบสัดส่วนความสัมพันธ์ระหว่างหนังสือและคำค้นของผู้ใช้

รูปแบบการแสดงผลในการค้นคืนเป็นอีกส่วนที่มีความสำคัญ เพราะเป็นส่วนที่ติดต่อกับผู้ใช้และต้องสามารถนำเสนอในรูปแบบของรายการหนังสือที่มีสัดส่วนความสัมพันธ์ของเนื้อหาของหนังสือที่มีความคล้ายคลึงกับสัดส่วนของคำค้นตามลำดับค่าความ

คล้ายคลึงของหมวดหมู่ทศนิยมดิวอี้ ซึ่งต้องสามารถแสดงได้หลายหมวดหมู่ ผู้วิจัยจึงใช้กราฟิกในการนำเสนอซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์ในรูปแบบหลายได้

4. การออกแบบผังระบบงาน

จากการวิเคราะห์ค้นคืนสารสนเทศรูปแบบสหความสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้นำมาออกแบบผังระบบงานโดยแบ่งส่วนประกอบออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนเตรียมฐานข้อมูล และส่วนการค้นหาเอกสารของผู้ใช้ ในส่วนเตรียมฐานข้อมูลผู้วิจัยนำหนังสือมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาความสัมพันธ์ของเนื้อหาสารสนเทศ โดยเก็บข้อมูลจากหน้าสารบัญและดัชนีท้ายเล่ม เนื่องจากส่วนสารบัญประกอบด้วยกลุ่มคำที่เป็นประเด็นสำคัญของเนื้อหา ในขณะที่ดัชนีท้ายเล่มนั้นจะระบุคำสำคัญที่ปรากฏในเนื้อเรื่องของหนังสือ การเก็บข้อมูลจากทั้งสองส่วนจึงเป็นตัวแทนที่ดีที่ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดจากนั้นเมื่อนำมาผ่านกระบวนการด้าน Information Retrieval เพื่อจัดทำดัชนีและวิเคราะห์หมวดหมู่เพื่อหาสัดส่วนความสัมพันธ์ของเนื้อหาสารสนเทศภายใต้กรอบความรู้ระบบมาตรฐานทศนิยมดิวอี้จัดเก็บในฐานข้อมูล ในส่วนของการค้นคืนเป็นนำคำค้น (queries) ของผู้ใช้มาเพื่อหาสัดส่วนความสัมพันธ์ของหมวดหมู่เนื้อหาภายใต้กรอบความรู้ระบบมาตรฐานทศนิยมดิวอี้ แล้วนำไปเปรียบเทียบความคล้ายคลึงของสัดส่วนความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่จัดเก็บไว้ในฐานข้อมูล และค้นคืนให้กับผู้ใช้ตามลำดับความเหมือน (similarity) พร้อมนำเสนอหนังสือที่มีเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้อง โดยมีกระบวนการดำเนินงานตามภาพผังระบบงานดังนี้

ภาพที่ 1: ผังระบบงานการค้นคืนรูปแบบสหความสัมพันธ์

4.1 การนำข้อมูลหน้าสารบัญและหน้าดัชนีของหนังสือ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มคำ และคำสำคัญมาสกัดและแปลงให้อยู่ในรูปแบบที่ต้องการ (representation) โดยการตัดคำที่ไม่จำเป็น (stop words) การทำให้อยู่ในรูปของรากศัพท์ (stemming) และการหาคำเหมือน (normalization) การให้น้ำหนักของคำสำคัญเพื่อให้ได้คำสำคัญของหนังสือ (Book Keywords)

4.2 นำคำสำคัญของหนังสือมาวิเคราะห์หมวดหมู่แบบสหความสัมพันธ์ โดยใช้คู่มือการจัดหมวดหมู่ระบบทศนิยมดิวอี้มาเป็นเครื่องมือ เพื่อหาสัดส่วนของเนื้อหาสารสนเทศของหนังสือภายใต้กรอบความรู้ระบบมาตรฐานทศนิยมดิวอี้ จัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลสหความสัมพันธ์ (Books DDC Multiple Relational) เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบกับ query ของผู้ใช้ด้วยเทคนิคฟัซซี่

4.3 ผู้ใช้ใส่คำค้น (queries) ที่ต้องการทั้งในรูปแบบคำ(words) หรือวลี (phases) จากนั้นนำไปหาคำสำคัญ (keywords) เพื่อให้น้ำหนักของคำ

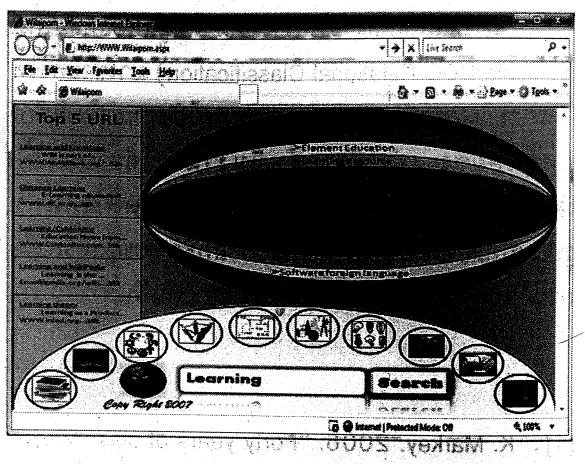
4.4 นำคำสำคัญของคำค้นมาวิเคราะห์หมวดหมู่แบบสหความสัมพันธ์ด้วยดัชนีสัมพันธ์ของระบบจัดหมู่ทศนิยมดิวอี้เพื่อหาสัดส่วนของเนื้อหาสารสนเทศของคำค้นภายใต้กรอบความรู้ระบบมาตรฐานทศนิยมดิวอี้

4.5 นำฟัซซี่มาใช้ในการเปรียบเทียบความคล้ายคลึงสัดส่วนความสัมพันธ์ตามมาตรฐานระบบทศนิยมดิวอี้ของคำค้นกับสัดส่วนความสัมพันธ์ตามมาตรฐานระบบทศนิยมดิวอี้ของหนังสือในฐานข้อมูลเพื่อนำเสนอรายการผลลัพธ์ตามลำดับสัดส่วนความสัมพันธ์

4.6 นำรายการผลลัพธ์ตามลำดับสัดส่วนความสัมพันธ์ตามมาตรฐานระบบทศนิยมดิวอี้ไปนำเสนอต่อผู้ใช้ในรูปแบบกราฟิก

5. ผลการดำเนินงาน

จากการออกแบบเพื่อพัฒนารูปแบบการค้นคืนสารสนเทศแบบสหความสัมพันธ์ ผู้วิจัยทำการสำรวจหน้าจอแสดงผลของเครื่องมือสืบค้นพบว่ามีองค์ประกอบหลักที่พบในเครื่องมือสืบค้นทุกตัวคือหัวข้อเรื่อง(Title) เนื้อหาโดยสรุป (Summary) และที่อยู่ของแหล่งข้อมูล (URL) ส่วนประกอบอื่นๆ เป็นองค์ประกอบเสริมซึ่งจะช่วยเสริมให้เรื่องมือสืบค้นนั้นมีลักษณะเด่น สวยงาม และใช้งานได้สะดวกรวดเร็วขึ้น โดยเฉพาะการนำกราฟิกมาใช้ในการแสดงผลร่วมกับการจัดกลุ่มสารสนเทศตามกรอบความรู้ของระบบทศนิยมดิวอี้จะทำให้เพิ่มประสิทธิภาพในการค้นคืนและช่วยแนะแนวทางในการค้นคืนให้กับผู้ใช้ [6]โดยแสดงผลหน้าจอผู้ใช้ใน 3 ส่วนหลัก คือส่วนแรกตำแหน่งซ้ายบนของหน้าจอแสดงรายการเอกสารหลัก 5 รายการตามลำดับความสัมพันธ์กับคำค้น ส่วนที่สองตำแหน่งขวาบนแสดงรายการคำค้นอื่นในหมวดหมู่ระบบ DDC ที่มีความเกี่ยวข้องตามลำดับความสัมพันธ์กับคำค้นในส่วนที่ 3 ด้านล่างของหน้าจอแสดงหมวดหมู่ DDC 10 หมวดหลัก ดังภาพประกอบที่ 2

ภาพที่ 2 : รูปแบบการหน้าจอแสดงผลการค้นคืนแบบสหสัมพันธ์ DDC

6. บทสรุป

การวิเคราะห์หมวดหมู่หนังสือของผู้เชี่ยวชาญด้านห้องสมุดนิยมวิเคราะห์จากเนื้อหา และรูปแบบของวัสดุสารสนเทศเป็นหลัก จากนั้นจึงกำหนดสัญลักษณ์ให้หนังสือเล่มนั้น ๆ ให้อยู่ในกลุ่มหรือหมวดหมู่ใดเพียงหมวดเดียวเท่านั้น เนื่องจากข้อจำกัดของรูปแบบวัสดุสารสนเทศและการระบุตำแหน่งที่ตั้งหนังสือในห้องสมุดทำให้เนื้อหาสารสนเทศอื่นที่มีในวัสดุสารสนเทศไม่ได้รับการวิเคราะห์หมวดหมู่และการนำเสนอผลการสืบค้นยังเป็นการแสดงรายการวัสดุสารสนเทศตามรายการเฉพาะที่มีสัญลักษณ์เท่านั้น ผู้วิจัยจึงนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวิเคราะห์สารสนเทศในห้องสมุดด้วยเทคนิคการวิเคราะห์หมวดหมู่แบบสหความสัมพันธ์ (Multiple DDC Relational Classification) จะทำให้สารสนเทศที่เคยมองไม่เห็นหรือไม่สามารถแสดงผลได้ ให้สามารถนำกลับออกมาเป็นสารสนเทศและนำเสนอต่อผู้ใช้ในรูปแบบความสัมพันธ์ที่ชัดเจนขึ้นว่าหนังสือหรือเอกสารหนึ่ง ๆ มีความสัมพันธ์กับเรื่องใดบ้างในปริมาณเท่าใดและมีรูปแบบความสัมพันธ์อย่างไร รวมทั้งสามารถนำเสนอเอกสารที่มีรูปแบบมิติความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่ตรงกันหรือมีความคล้ายคลึงกับรูปแบบมิติความสัมพันธ์ของคำค้นของผู้ใช้

การนำเทคนิคการวิเคราะห์หมวดหมู่แบบสหสัมพันธ์ (Multiple DDC Relational Classification) มาใช้จะทำให้สามารถวิเคราะห์หมวดหมู่สารสนเทศได้แม่นยำใกล้เคียงกับมนุษย์ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานทำได้รวดเร็วขึ้น เสียค่าใช้จ่ายน้อยลง และการใช้กราฟิกแสดงผลหน้าในรูปแบบที่สอดคล้องจะทำให้เพิ่มประสิทธิภาพของเครื่องมือการค้นคืน และจะช่วยพัฒนาผู้ใช้ในการค้นคืนสารสนเทศ

จากกรอบความคิดที่นำเสนอผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาและพัฒนาต่อในเรื่อง การจัดทำดัชนีเพื่อการค้นคืนแบบสหความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หมวดหมู่แบบสหความสัมพันธ์ แล้วนำมาเปรียบเทียบความคล้ายคลึงด้วยฟัซซี่ ตลอดจนพัฒนาการแสดงผลด้วยกราฟิก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการในการค้นคืนสารสนเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

[1] K. Markey. 2006. "Forty years of classification online: Final chapter or future unlimited" *Cataloging and Classification Quarterly.* Vol. 42, no. 3-4, pp.1-63,

[2] Lois Mai Chan. 2007. *Cataloging and classification : an introduction.* 3rd.ed. Lanham, Md.: Scare crow Press,

[3] Mohinder Partap Satija. 2007. *The theory and practice of the Dewey Decimal Classification system.* Oxford : Chandos,

[4] Mona L. Scott. 2005. *Dewey Decimal Classification, 22 nd edition: A study manual and number building guide.* Westport, Conn.: Libraries Unlimited,

[5] S. Dal Porto. and A. Marchitelli. 2006. "The functionality and flexibility of traditional classification schemes applied to a Content Management Syste (CMS): Facets, DDC, JITA". *Knowledge Organization.* vol. 34, no.1, pp. 35-44,

[6] Wilaiporn Lertmahakiat and Anirach Mingkwan. 2007. "A propose idea of search engine results page base on DDC classification". *AITET 2nd conference: S&T Teaching in Vocational Education based on Sufficient Economy.* Vol.2, No.1, Jan-Dec,

[7] Bill Kules, Jack Kustanowitz and Ben Shneiderman. 2006. *Categorizing web search results into meaningful and stable categories using fast-feature techniques. ACM -59593-354-9/06/0006,*

[8] Barbara Leporini, Andronico Patrizia and Buzzi, Marina. 2003. "Designing search engine user interfaces for the visually impaired" *ACM SIGCAPH Newsletter.* vol.18, no. 76 (June), pp. 17-18,

[9] R. Torres, C. Silva, C. Medeiros and H. Rocha. *Visual structures for image browsing CIKM' 03,* November 3-8, 2003, New Orleans, Louisiana

[10] A. Spoerri. How the overlap between the search results of different retrieval systems correlates with document relevance. *Proc. Of the 68th annual meeting of the American Society for Information Science and Technology* (ASIST2005)

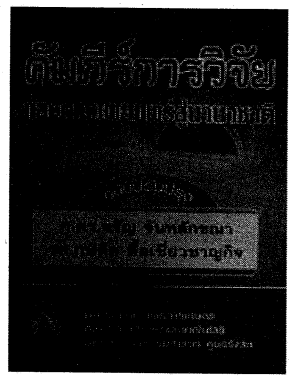
[11] K. Golub. "Automated subject classification of textual web pages, based on a controlled vocabulary: challenges and recommendations" 2006. [online] Available: *http://www.it.lth.se/koraljka/Lund/publ/Hypermedia* 2006.pdf documents. retrieval 2007/09/21.

[12] Keith F. Bourgoin. 2006. *Improving document classification through formal concept analysis and WordNet.* Thesis (M.S.) Department of Computer Science Case Western Reserve University.

13] R. Prabowo, et al. 2002. Ontology-based automatic classification for the Web. *Proceedings of the 3rd International conference on Web information systems engineering,* pp.182-191,

❐ ❐ ❐

บทวิจารณ์หนังสือ

จรัญ จันทลักขณา และ กษิดิศ อื้อเชี่ยวชาญกิจ. (2551). *คัมภีร์การวิจัยและการเผยแพร่สู่นานาชาติ (ฉบับปรับปรุง)*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : นิติธรรมการพิมพ์.

หนังสือคัมภีร์การวิจัยเป็นหนังสือที่ให้ความรู้และแนวทางแก่นักวิจัยใหม่ๆ ให้เริ่มต้นทำงานวิจัยได้อย่างมีหลักเกณฑ์ มีระบบที่ถูกต้องและเป็นขั้นตอน เริ่มจากการให้รู้ความหมาย ประโยชน์และประเภทของการวิจัย การเลือกหัวข้อการวิจัย การอธิบายขั้นตอนในกระบวนการวิจัย การเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย การตั้งสมมุติฐานการวิจัยและการทดสอบนัยสำคัญ การกำหนดตัวแปร หลักการวิจัยสำหรับงานทดลอง การเขียนโครงการวิจัยเพื่อขอทุน การเขียนบทความวิจัยเพื่อลงวารสารนานาชาติ เทคนิคการนำเสนอผลงานทางวิชาการ

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้คือการมีข้อคิดสำหรับนักวิจัยใหม่ ความชัดเจนในเนื้อหาที่มีการยกตัวอย่างประกอบ การเน้นให้ตระหนักถึงจรรยาบรรณนักวิจัย และธรรมะนักวิจัย การมีข้อมูลพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์และตารางสถิติที่ใช้ประจำในงานวิจัย หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะสำหรับผู้ที่มีความรู้เรื่องการวิจัยมาบ้างแล้ว และต้องการต่อยอดความรู้เพื่อมุ่งสู่การเผยแพร่ผลงานในระดับชาติและนานาชาติต่อไป

การสมัครเป็นสมาชิกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นสมาคมวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์สมาคมเดียวในประเทศไทย ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2497 ด้วยความร่วมมือร่วมใจ พลังความสามัคคี และความเสียสละของบรรณารักษ์อาวุโส โดยมีที่มาจาก "ชมรมห้องสมุด" ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของบุคคลที่เข้ารับการศึกษาวิชาจัดห้องสมุดที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในช่วง พ.ศ.2493-2495

สมาคมฯ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับไว้ในพระราชูปถัมภ์ เมื่อ พ.ศ. 2519 มีชมรมในสังกัดรวม 9 ชมรม จำแนกตามความสนใจของสมาชิก

สมาคมฯ ได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่ออำนวยประโยชน์ต่อสมาชิก วิชาชีพและสังคมสืบเนื่องมาโดยตลอดโดยมีคณะกรรมการบริหารจำนวน 25 ท่าน ซึ่งสมาชิกเป็นผู้เลือกให้รับผิดชอบการบริหารงานมีวาระ 2 ปี และสมาคมฯ ได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาวิชาการและวิชาชีพมาตลอดระยะเวลานานกว่า 50 ปี ความสำเร็จดังกล่าวเกิดจากการรวมพลังของพวกเราและท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่มีคุณค่ายิ่งต่อวิชาชีพ ในโอกาสนี้จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านและสถาบันของท่านสมัครเป็นสมาชิกเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพของท่านและเพื่อร่วมกันพัฒนาและสร้างสรรค์สมาคม วิชาชีพและสังคมสืบไป

วัตถุประสงค์ของสมาคม

1. ส่งเสริมความสามัคคี และสงเคราะห์ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก
2. ส่งเสริมและเผยแพร่วิชาการ วิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ หรือสารนิเทศศาสตร์
3. ส่งเสริมการประกอบวิชาชีพและสถานภาพของผู้ประกอบวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ หรือสารนิเทศศาสตร์
4. ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพแก่สมาชิกบุคลากรห้องสมุดและผู้ประกอบวิชาชีพงานบริการสารสนเทศ
5. ส่งเสริมและธำรงไว้ซึ่งจรรยาบรรณบรรณารักษ์ นักสารสนเทศ และผู้ประกอบวิชาชีพงานบริการสารสนเทศ
6. ส่งเสริมการใช้วิชาชีพเพื่อบริการสังคม การพัฒนาสังคมการอ่านและการเรียนรู้
7. ส่งเสริมความร่วมมือและเครือข่ายระหว่างสมาชิก บุคลากรวิชาชีพ และสถาบัน
8. ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

ประโยชน์ของการเป็นสมาชิกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

1. เป็นตัวชี้วัดการพัฒนาทางวิชาการ วิชาชีพ และศักยภาพของสมาชิก

2. การได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ทางวิชาการวิชาชีพที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ จากสิ่งพิมพ์ของสมาคม ได้แก่ ข่าวสมาคมฯ วารสารห้องสมุด

3. การเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่จัดโดยสมาคม และชมรมในสังกัด โดยได้รับส่วนลด

4. การได้รับบริการต่าง ๆ จากสมาคม เช่น การให้คำปรึกษาแนะนำ การจัดตั้งและการพัฒนาห้องสมุด

5. การมีส่วนร่วมในการบริหารสมาคม การพัฒนาวิชาการวิชาชีพ และบริการทางวิชาการแก่สังคม อันแสดงถึงความรู้ ความสามารถของท่าน

6. การจัดซื้อเอกสารสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ของสมาคมในราคาลดพิเศษ

วิธีการสมัครเป็นสมาชิก

1. พิจารณาว่าท่านมีคุณสมบัติเป็นสมาชิกประเภทใด

สมาชิกสามัญ : สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีในสาขาวิชาการบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง หรือสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีในสาขาอื่น และสอนหรือเคยสอนวิชาบรรณรักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้องมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี หรือเป็นสมาชิกวิสามัญและมีผลงานดีเด่นทางวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ หรือสารนิเทศศาสตร์ เป็นที่ประจักษ์มาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

สมาชิกนิติบุคคล : ได้แก่คณะบุคคล สถาบัน หน่วยงานหรือองค์การที่มีความสนใจในกิจการในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ หรือสารนิเทศศาสตร์

2. กรอกรายละเอียดในใบสมัครสมาชิก และส่งใบสมัคร พร้อมธนาณัติ สั่งจ่าย ปณ. คลองจั่น ในนาม ผศ.สุวดี วิเชษฐ์พันธุ์ หรือโอนเงินผ่านธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาเทเวศร์ ชื่อบัญชี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ-วิชาการ เลขที่บัญชี 020-2-44571-3 ประเภทบัญชีออมทรัพย์ (กรุณาส่งหลักฐานการโอนเงินที่โทรสาร 0-2734-9021)

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ เว็บไซต์สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย www.tla.or.th

ประโยชน์ของการเป็นสมาชิกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

1. เป็นตัวชี้วัดการพัฒนาทางวิชาการ วิชาชีพ และศักยภาพของสมาชิก

2. การได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ทางวิชการวิชาชีพที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ จากสิ่งพิมพ์ของสมาคม ได้แก่ ข่าวสมาคมฯ วารสารห้องสมุด

3. การเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่จัดโดยสมาคม และชมรมในสังกัด โดยได้รับส่วนลด

4. การได้รับบริการต่าง ๆ จากสมาคม เช่น การให้คำปรึกษาแนะนำ การจัดตั้งและการพัฒนาห้องสมุด

5. การมีส่วนร่วมในการบริหารสมาคม การพัฒนาวิชาการวิชาชีพ และบริการทางวิชาการแก่สังคม อันแสดงถึงความรู้ ความสามารถของท่าน

6. การจัดซื้อเอกสารสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ของสมาคมในราคาลดพิเศษ

วิธีการสมัครเป็นสมาชิก

1. พิจารณาว่าท่านมีคุณสมบัติเป็นสมาชิกประเภทใด

สมาชิกสามัญ : สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีในสาขาวิชาการบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง หรือสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีในสาขาอื่น และสอนหรือเคยสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้องมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี หรือเป็นสมาชิกวิสามัญและมีผลงานดีเด่นทางวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ หรือสารนิเทศศาสตร์ เป็นที่ประจักษ์มาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

สมาชิกนิติบุคคล : ได้แก่คณะบุคคล สถาบัน หน่วยงานหรือองค์การที่มีความสนใจในกิจการในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ หรือสารนิเทศศาสตร์

2. กรอกรายละเอียดในใบสมัครสมาชิก และส่งใบสมัคร พร้อมธนาณัติ สั่งจ่าย ปณ. คลองจั่น ในนาม ผศ.สุวดี วิเชษฐ์พันธุ์ หรือโอนเงินผ่านธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาเทเวศร์ ชื่อบัญชี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ-วิชาการ เลขที่บัญชี 020-2-44571-3 ประเภทบัญชีออมทรัพย์ (กรุณาส่งหลักฐานการโอนเงินที่โทรสาร 0-2734-9021)

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ เว็บไซต์สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย www.tla.or.th

ใบสมัครสมาชิก

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

1. ชื่อ (นาย, นาง, นางสาว).....นามสกุล.....
2. เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
3. วุฒิการศึกษา

ชื่อวุฒิ	วิชาเอก	สถาบัน	พ.ศ. ที่จบ
อนุปริญญา			
ปริญญาตรี			
ปริญญาโท			
ปริญญาเอก			
อื่นๆ (โปรดระบุ)			

4. ตำแหน่งปัจจุบัน .....
5. ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) .....
6. ตำแหน่งบริหาร (ถ้ามี) .....
7. สถานที่ทำงานชื่อหน่วยงาน.....
   ถนน..... ตำบล/แขวง ..... อำเภอ/เขต.....
   จังหวัด ..... รหัสไปรษณีย์ ..... โทรศัพท์ .....
   โทรสาร ..... E-mail ..... เว็บไซต์ .....
8. ที่อยู่ปัจจุบันเลขที่ ..... ซอย .....
   ถนน ..... ตำบล/แขวง ..... อำเภอ/เขต .....
   จังหวัด ..... รหัสไปรษณีย์ .....
   โทรศัพท์ ..... โทรสาร ..... E-mail .....
   ที่อยู่ที่ต้องการให้สมาคมห้องสมุดฯ ส่งจดหมายติดต่อ ☐ ที่ทำงาน ☐ ที่อยู่ปัจจุบัน
9. ความเชี่ยวชาญ/ชำนาญการ.....
10. ประเภทของสมาชิก
    ☐ สามัญ (โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ หน้ารายการที่สมัคร)
    ☐ บุคคลตลอดชีพ 3,000 บาท ☐ วิสามัญ บุคคลรายปี ปีละ 300 บาท
    ☐ บุคคลรายปี ปีละ 500 บาท ☐ นิติบุคคล ปีละ 1,500 บาท

หมายเหตุ ราคานี้ รวมอัตราค่าธรรมเนียมแรกเข้าเป็นสมาชิกแล้ว

11. สมาชิกชมรม ขอสมัครเป็นสมาชิกชมรมต่อไปนี้

โปรดระบุเพียงชมรมเดียว โดยกาเครื่องหมาย ✓ หน้าชมรมที่ท่านต้องการ กรณีสนใจสมัครเป็นสมาชิกชมรมมากกว่า 1 ชมรมโปรดติดต่อสำนักงานสมาคมห้องสมุดฯ หรือต่อต่อชมรม ที่ท่านสนใจโดยตรง

- ☐ ชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา
- ☐ ชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน
- ☐ ชมรมห้องสมุดประชาชน
- ☐ ชมรมห้องสมุดเฉพาะ
- ☐ ชมรมบรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศนานาชาติ
- ☐ ชมรมห้องสมุดโรงเรียนเอกชน
- ☐ ชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี
- ☐ ชมรมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ
- ☐ ชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษ์ศาสตร์และสารสนเทศศาตร์

ลงนาม ..... ผู้สมัคร

(.....)

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .....

วิสัยทัศน์สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
สู่มาตรฐาน ประสานความร่วมมือ พัฒนาวิชาการ วิชาชีพ

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทร. (02) 734-9022-3, 089-893-9397 โทรสาร (02) 734-9021

http://www.tla.or.th

ให้บริการ

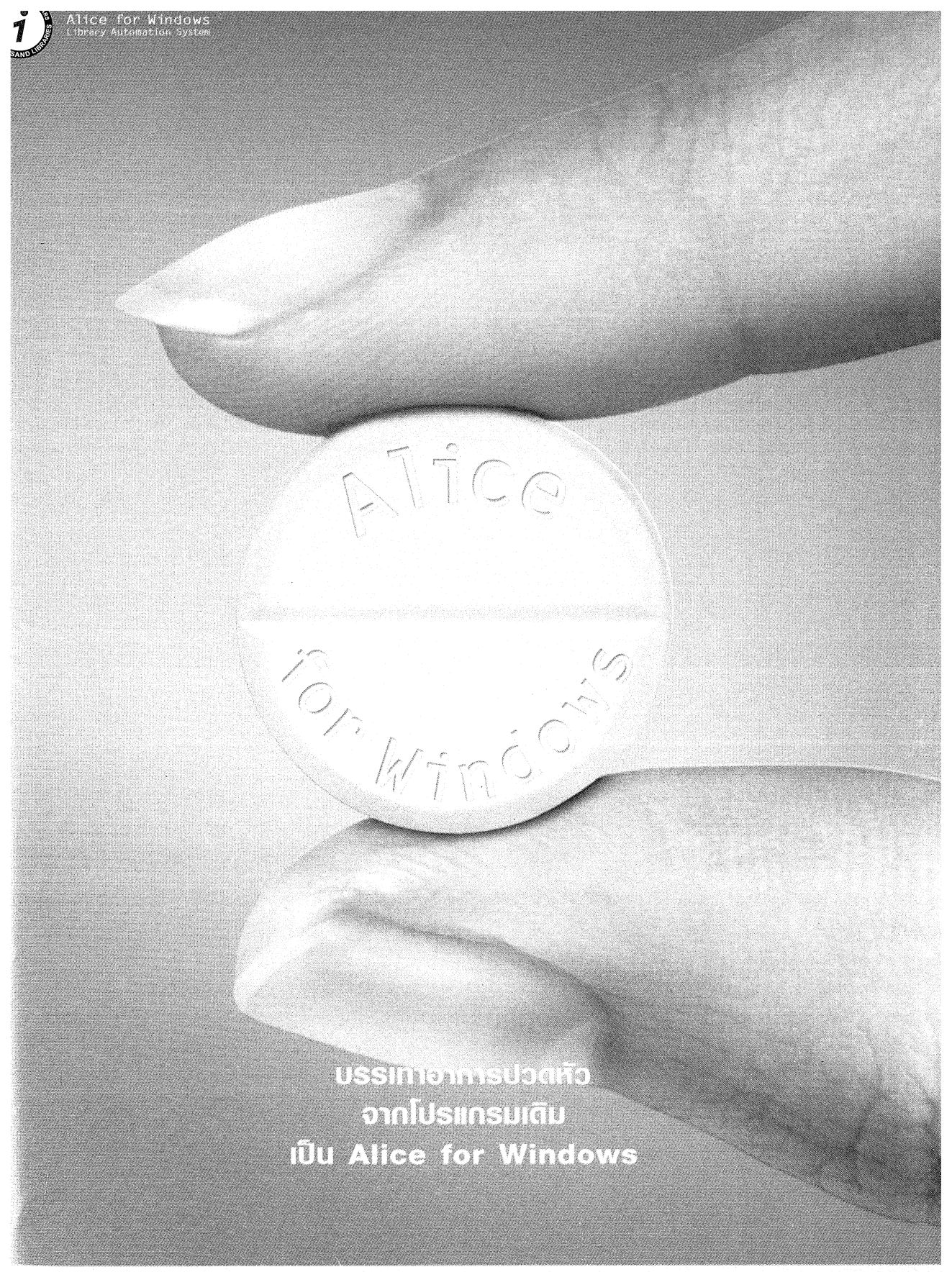
- ✓ รับจัดประชุม สัมมนา ฝึกอบรม
- ✓ จัดกิจกรรมทางวิชาการ
- ✓ เป็นที่ปรึกษาในการจัดตั้งและพัฒนาห้องสมุด การเรียนการสอน การวิจัย การเขียนผลงานทางวิชาการ โดยคณะวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ
- ✓ ออกแบบจัดตั้งห้องสมุด
- ✓ รับปรึกษาปัญหาต่างๆ ในการดำเนินงานห้องสมุด

จำหน่าย

- ✓ ครุภัณฑ์ห้องสมุด
- ✓ วัสดุอุปกรณ์ห้องสมุดตลอดจนอุปกรณ์ซ่อมหนังสือ
- ✓ หนังสือวิชาชีพและสิ่งพิมพ์ของสมาคมฯ

โดยยึดมั่นในคุณภาพ มาตรฐาน และบริการ

สนใจใช้บริการ โปรดติดต่อโดยตรง ตามที่อยู่และโทรศัพท์ข้างต้น

รพคุณ : Alice for Windows เป็นโปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติจากประเทศออสเตรเลีย ทันสมัยติดตั้งง่ายสามารถช่วย
ารค้นคว้าภายในห้องสมุดเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีความทันสมัยเทียบเท่าห้องสมุดชั้นนำในต่างประเทศ จัดจำหน่ายโดย CSC
omputer Systems Consulting Co.,Ltd.) บริษัทผู้เชี่ยวชาญโปรแกรมบริหารงานห้องสมุดโดยเฉพาะและเป็นผู้แทนจำหน่าย
ผู้เดียวในประเทศไทย มีทีมงานที่มากประสบการณ์พร้อมให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด เพื่อไม่ให้คุณปวดหัวยุ่งยากกับระบบงาน
ห้องสมุดอีกต่อไป **สนใจสอบถามได้ที่ บริษัท คอมพิวเตอร์ ซีสเต็มส์ คอนซัลติ้ง จำกัด โทร. 0-2722-8440-1**

CSC
ผู้เชี่ยวชาญโปรแกรมบริหารงานห้องสมุด

ระบบห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์รายแรกของไทยที่พัฒนาตามมาตรฐานสากลเป็นเวลากว่า 10 ปี

LSpider

บริษัทมุ่งมั่นให้บริการระบบห้องสมุดให้แก่ห้องสมุดของสถาบันการศึกษาและองค์กรเอกชนทั่วประเทศ เพียบพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่บริการที่ยินดีให้ข้อมูลและการบริการสนับสนุนด้านเทคนิค

- ระบบห้องสมุด Library Magic และ LSpider ประกอบด้วยโมดูลต่างๆ ที่รองรับการใช้งานสำหรับห้องสมุดทุกขนาด ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุดขนาดเล็กหรือใหญ่ และรองรับระบบปฏิบัติการของเซิร์ฟเวอร์ได้หลากหลาย
- อ้างอิงการออกแบบและการพัฒนาตามมาตรฐาน MARC21, ISO2709, AACR II, Z39.50 (ISO23950)
- พัฒนาระบบสืบค้นที่ใช้งานกับภาษาไทยได้อย่างสมบูรณ์ สามารถสืบค้นผ่านเครือข่ายอินทราเน็ต และภายนอกห้องสมุดผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (OPAC & Web OPAC)

สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติม โปรดติดต่อโทร. 0 2791 8888 หรือ www.magiclibrary.com และ www.lspider.com

SOMAPA IT

บริษัท โสมาภา อินฟอร์เมชัน เทคโนโลยี จำกัด
12 ถนนพระยาสุเรนทร์ 35 แขวงบางชัน เขตคลองสามวา กรุงเทพฯ 10510
โทรศัพท์: 0 2791 8888 โทรสาร: 0 2791 8899
อีเมล: elibrary@somapagroup.com เว็บไซต์: www.SomapaIT.com